

Taleva Jiri Oliver

Teoksen uudelleensitomisen problematiikka konservoinnin yhteydessä

Esimerkkinä Kansallisarkiston läänintili KA7403

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Paperikonservointi

Opinnäytetyö

24.4.2014

Tekijä(t) Otsikko Sivumäärä Aika	Taleva, Jiri Oliver Teoksen uudelleensitomisen problematiikka konservoinnin yhteydessä Esimerkkinä Kansallisarkiston läänintili KA7403 40 sivua + 7 liitettä 24.4.2014
Tutkinto	Konservaattori AMK
Koulutusohjelma	Konservoinnin koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Paperikonservointi
Ohjaajat	Ukkonen Päivi, Lehtori, Metropolia AMK Häyhä Heikki, Lehtori, Metropolia AMK Kecskeméti István, Kansallisarkisto
<p>Opinnäytetyön aiheena on laajentaa ymmärrystä kirjansidoksien merkityksestä. Jos teos ei ole uniikki tai muuten erikoinen, koristeellinen, sen rakenteen merkitys jää usein sisällön jalkoihin. Kautta aikojen on sisältö yleensä arvostettu sidoksen edelle siitä kummemmin piittaamatta. Tosiasia kuitenkin on, että kirjansidonta on yksi vanhimmista käsityötaidoista, jossa myös kiteytyy yhden henkilön osaamisalueeseen useiden erilaisten materiaalien ja työvälineiden käyttö.</p> <p>Pohdin sidoksen arvoa ja mahdollista uudelleensidontaa opinnäytetyöprojektini kautta, jossa läänintili KA7403 on purettava, jotta sen sisältö saadaan helpommin ja kohteen tulevaa käyttöastetta säästäten tutkijoiden käyttöön. Digitointi on jatkuvalla vauhdilla kasvava alue varsinkin arkisto- ja kirjastomateriaalien osalta. Loputon tiedonjano vaatii nopeammin ja paremmin aineistoa kaikkien ulottuville. On tietenkin hyvä, että kaikilla on mahdollisuus perehtyä historian kulkuun moninaisia reittejä myöten.</p> <p>Läänintili KA7403 työstämisessä, varsinkin digitoinnin jälkeen, noudatin hyvin pitkälle jo kevään 2012 Kansallisarkiston konservoinnissa työharjoittelussa oppimiani hyväksi havaittuja työmenetelmiä. Pyrin myös mahdollisuuksien mukaan noudattamaan laitoksen yleistä tendenssiä aineistojen käsittelyn yhteydessä.</p> <p>Vaikka aiheenani onkin uudelleensidonta, en päätenyt siihen lainkaan työskentelykohteeni kanssa. Päätin täysin päinvastoin jättää teoksen kokonaan sitomatta sen jälkeen, kun olin sen saattanut siihen kuntoon, että sen voisi sitoa. Päätökseeni vaikutti muun muassa se, että kyseinen teos läänintiliaineistosta tulee todennäköisesti olemaan ainoa mikä ikinä tullaan purkamaan kokonaan arkkitasolle asti. Näin ollen sen sitomatta jättämisestä hyötyy esimerkiksi vesileimatutkimus. Myöhemmin tapahtuva uudelleensidonta ei ole myöskään poissuljettu vaihtoehto, sillä dokumentoinnin myötä siihen on täydet valmiudet.</p> <p>Opinnäytetyöprojektin ja digitoinnin myötä läänintili KA7403 siirtyy kokonaan tutkijasalikäytöstä passiivisäilytykseen suojakoteloihin pakattuna.</p>	
Avainsanat	Digitointi, läänintilit, konservointi, merkitys, uudelleensidonta

Author(s) Title Number of Pages Date	Taleva, Jiri Oliver Re-binding problems in conservation The Finnish National Archives Provincial Account KA7403 as an example 40 pages + 7 appendices 24.4.2014
Degree	Bachelor of Culture and Arts
Degree Programme	Conservation
Specialisation option	Paper Conservation
Instructor(s)	Ukkonen Päivi, Principal Lecturer Häyhä Heikki, Principal Lecturer Kecskeméti István, National Archives of Finland
<p>The aim of this thesis is to increase understanding towards the significance of bindings. If the binding is not considered to be unique, special or decorative, its importance is usually secondary. Throughout ages, the content of a book has been considered to be more important than the way the book has been put together. The fact is that bookbinding is an old handcraft where the craftsman's area of expertise with a variety of materials and use of tools is crystallized.</p> <p>The significance of the bindings and the possible re-binding are reflected through a Provincial Account KA7403 from The Finnish National Archives. The book must be dismantled for digitizing to get its content easier for the scholars to reach and that way also to protect the binding by reducing its utilization rate. Digitizing is a constantly growing area, especially with archive materials. An endless thirst for knowledge requires faster and better reach for scholars and enthusiasts.</p> <p>Working with the KA7403, especially after digitizing, the methods of work and techniques that were used had been learned during a practical training period in spring 2012 at National Archives. The aim was, as far as possible, to comply with the general tendency of the materials when treating them.</p> <p>Although the topic of the theses is re-binding, the conclusion was quite the opposite and no binding was done at all. Instead the KA7403 was left into a phase, where it can be re-bound later. The documentation of the binding makes re-binding possible at any time. The decision of not to bind was influenced for example by the fact that the KA7403 is probably going to be the only item from the Provincial Accounts that will ever be dismantled into folios. Therefore there is a great possibility for a thorough study for example of water-marks.</p> <p>The KA7403 is now packed in three units in protective boxes and was transferred into a long-term storage.</p>	
Keywords	Digitizing, conservation, Provincial Accounts, significance, re-binding

Sisällysluettelo

1 Johdanto	1
2 Arkistolaitos, Kansallisarkisto sekä voudin- ja läänintilit	3
2.1 Arkistolaitos ja Kansallisarkisto	3
2.2 Voudin- ja läänintilit	4
2.2.1 Voudintilit	4
2.2.2 Läänintilit	5
3 Kirja	7
3.1 Kirjahistoriaa	7
3.2 Kirjan arvo ja merkitys	8
4 Teosten uudelleensitominen konservoinnissa	11
4.1 Ei uudelleensidontaa	13
4.2 Uudelleensitominen	14
4.3 Konservoinnin etiikka uudelleensitomisen yhteydessä	15
5 Läänintili KA7403	17
5.1 Dokumentointi	17
5.1.1 Rakenne	18
5.1.2 Vesileimat	21
5.2 Vauriokartoitus	22
5.3 Purkaminen	23
5.4 Digitointi	26
5.5 Digitoinnin jälkeen	27
5.5.1 Konservointisuunnitelma	28
5.5.2 Konservointikertomus	29
6 Johtopäätökset	32
Lähteet	35
Liitteet	

1 Johdanto

Opinnäytetyöni aiheena on pohtia kirjan muotoon sidotun aineiston käsittelyä silloin, kun se on vaurioitunut niin, ettei rakenne toimi enää suojaavana tekijänä, silloin, kun rakenne on ehjä, mutta sisältöä ei voi konservoida purkamatta sitä tai silloin, kun se on purettava esimerkiksi digitointiprosessia varten.

Aika ajoin tulee vastaan tilanteita, jolloin on tarkoin mietittävä jatkotoimenpiteitä teokselle, jossa rakenne ei enää toimi tarkoituksenmukaisesti. Jokaisen teoksen kohdalla on harkittava, milloin purkaminen on tarkoituksenmukaista ja onko uudelleensitominen tarpeen? Jos näin on, niin mitkä ovat ne metodit ja materiaalit, joilla sitominen tullaan tekemään. Voidaanko sen ajatella olevan konservointia, kun poistetaan alkuperäistä materiaalia ja korvataan uudella? Entä vastaako uudelleensitominen tai sitomatta jättäminen konservoinnin periaatteita?

Tämän työn yhteydessä käytetty sana teos tarkoittaa kirjan muotoon sidottua aineistoa. Yleisesti ottaen sidottu teos, kirja, on yksikkö, jossa sisäkkäin asetellut taitetut arkit muodostavat vihkoja jotka ovat kiinnitetty toisiinsa sekä ympäröivään kansimateriaaliin tavalla tai toisella. Kirjoilla on yleensä informatiivisen sisällön ja kuvituksen lisäksi myös kansien puolesta esimerkiksi esteettistä, kulttuurillista, historiallista ja taiteellista arvoa. Vaikka kannet olisivatkin hyvin yksinkertaiset ja koristelemattomat, on niillä kuitenkin oma tarinansa. Kannet viestivät toisinaan teoksen sisällöstä, mutta vähintäänkin senaikaisesta tavasta ja tyylistä, jolloin teos on sidottu ja haluttu suojata. Teoksen sidosrakenteen tyyli ei vähennä eikä lisää sen arvoa kokonaisuutena. En tämän työn yhteydessä perehdy sidostyyppeihin lainkaan, vaan käsittelen sidottua aineistoa kokonaisuutena riippumatta siitä, millainen sen rakenne on. Luvussa 3 kerron lyhyesti kirjansidonnan historiasta ja kirjojen merkityksestä.

Teoksilla voidaan ajatella karkeasti rajaten olevan kaksi tarkoitusta, käyttö ja säilytys. Tässä yhteydessä käyttö tarkoittaa toimivuutta, selattavuutta, mahdollisuutta lainata, käsitellä ja lukea itse teosta. Säilytys taas tarkoittaa tilaa, jossa teosta pyritään fyysisesti käsittelemään mahdollisimman vähän. Yleisesti ottaen se tarkoittaa käyttökieltoon asetettua ja pysyväisyssäilytettävää, tällöin usein myös jo digitoitua aineistoa. Myös pysyväisyssäilytettävät teokset ovat kuitenkin tarvittaessa tutkijoiden käytettävissä.

Museoissa olevia teoksia en käsittele tässä, sillä en ole perehtynyt kirjoihin museoesineinä.

Esimerkkitapauksena antamassa tutkimuksellista näkökulmaa pohdinnoilleni on Kansallisarkiston läänintili KA7403. Läänintilit -kokonaisuus käsittää 2991 arkistoyksikköä ajalta 1635–1809. Läänintilien sidoksien koko vaihtelee suuresti osan ollessa vain muutaman sentin paksuisia ja osan kymmeniä senttejä paksuja, paksuimmat jopa 500 mm. Osa sidoksista on aikoinaan kuvattu mikrofilmille, ja osa on jossain yhteydessä purettu, mutta myös sidottu uudelleen. Esimerkiksi läänintili 6820 on nykyisin kuusi-osainen. Tällöin numero 6820 osat ovat saaneet peräänsä järjestystä teoksessa kuvaavan kirjaimen, tässä tapauksessa kirjaimet a-f.

Luvussa 2 kerron lyhyesti Arkistolaitoksen, sekä voudin- ja läänintilien historiasta. Voudin- ja läänintilit ovat merkittävä tutkimuslähde Ruotsin ajan Suomea koskevasta historiasta ja läänintilien osalta myös sen ajan yleisistä sidoksista.

Läänintili KA7403 on Turun ja Porin läänistä vuodelta 1696. Sidoksen rakenne on osittain romahtanut, ja pyöristetty selkä on kaartunut alkuosastaan sisäänpäin. Tätä teosta ei ole mikrofilmattu, joten sitä ei voi myöskään digitoida mikrofilmiltä. Tämän takia kyseinen teos oli purettava pienempiin osiin sen digitaaliseen muotoon saamiseksi, jolloin sisällöntutkijoiden on helppo päästä aineistoon käsiksi. Digitoinnin jälkeen teos siirtyi passiivisäilytykseen. Projekti- ja toimenpidekuvaukset löytyvät luvusta 5.

Tähän mennessä läänintiliaineistosta on opinnäytetyöni lisäksi digitoinnin yhteydessä purettu yksi teos kokonaan irtolehtiseksi läpisyöttödigitoinnin testausta varten, jonka yhteydessä todettiin, että hitaasti purettavat, sinettejä sisältävät läänintilit eivät sovellu prosessiin. Projektityön yhteydessä olen purkanut KA7403:n lisäksi kaksi suunnilleen saman paksuista teosta digitointia varten. Yksi vaati toimenpiteitä, koska siitä puuttui takakansi ja oli tämän takia heikossa kunnossa annettavaksi tutkijasaliin. Toinen on pienimuotoisen sidoshistoriatutkimukseni toinen kappale, tilikirja Viipurin läänistä samalta ajalta. Nämä kaksi tulevat siirtymään suojakoteloihin pakattuina takaisin paikoilleen, odottamaan tulevaisuudessa siirtoa Mikkelin uuteen Keskusarkistoon.

2 Arkistolaitos, Kansallisarkisto sekä voudin- ja läänintilit

Arkistolaitos on valtionhallintoon kuuluva virasto-organisaatio, tehtävinään muun muassa huolehtia julkishallinnon asiakirja-aineistojen pysyvää merkitystä omaavien osien säilytys turvallisissa olosuhteissa ja että aineisto on tiedon tarvitsijoiden käytössä. Arkistolaitoksen muodostavat Kansallisarkisto ja sen alaiset seitsemän maakuntaarkistoa Hämeenlinnassa, Turussa, Jyväskylässä, Vaasassa, Mikkelissä, Joensuussa ja Oulussa. Toimintansa vuonna 2012 aloittanut Saamelaisarkisto saamelaiskulttuuri-keskus Sajoksessa Inarissa on myös osa Kansallisarkistoa. (Arkistolaitos 2014 a, 2014 b; Myllyniemi 1994: 7.)

2.1 Arkistolaitos ja Kansallisarkisto

Venäjän liitettyä Suomen autonomiseksi suuriruhtinaskunnakseen Suomi sai oman keskushallinnon. Senaatin arkisto perustettiin 1816, ja tästä on kehittynyt Kansallisarkisto. Haminan rauhansopimuksen mukaisesti Senaatin arkistoon siirrettiin esimerkiksi Suomea koskevat asiakirjat Ruotsista, jossa ne pääasiassa olivat. Myös muiden virastojen arkistoja siirrettiin Senaatin arkistoon vähitellen ja näin muodostui yleisölle vuonna 1859 avattu keskusarkisto. Nimi muuttui 1869 Valtionarkistoksi ja nykyinen nimi, Kansallisarkisto, otettiin käyttöön 1994. Vuonna 2008 Kansallisarkistoon liitettiin Sotaarkisto ja Valtioneuvoston arkisto. Kansallisarkiston neljään vastuualueeseen kuuluvat tutkimus ja kehittäminen, aineistonhallinta, tietopalvelu sekä toiminnanohjaus. Tehtäviin kuuluu vastaanottaa ja säilyttää asiakirjoja, sekä hankkia Suomen historian kannalta merkityksellistä arkistoaineistoa ja edistää sen käyttöä tutkimuksessa. Arkistolaitos kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuuteen, ja sen tehtäviä säätelee sekä arkistolaki (831/1994) että asetus arkistolaitoksesta (832/1994 ja muut. 173/2004). (Arkistolaitos 2014 c, 2014 d; Kerkkonen 1988: 30.)

Tutkijasaleissa on asiakaspaikkoja yhteensä yli 200. Asiakirjoille varattua säilytystilaa Kansallisarkiston rakennuksissa on noin 128 kilometriä. Kansallisarkiston uusi Keskusarkisto on rakenteilla Mikkelissä. Valmistumisen ajankohta on 2018. Keskusarkistoon siirtyvät pysyväissäilytykseen mm. voudin- ja läänintilit. (Arkistolaitos 2014 a; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014.)

2.2 Voudin- ja läänintilit

Lähteenä tiliasiakirjat, näennäisestä rajoittuneisuudestaan huolimatta, ovat aivan keskeisiä tutkittaessa Ruotsin aikaa. Voudin- ja läänintilit ovat täysin korvaamattomia, kun tutkitaan monia yhteiskunnallisia ilmiöitä Ruotsin ajalta. Asutusta sekä sosiaalisia ja taloudellisia oloja koskeva tutkimus olisi melkein mahdotonta ilman näitä aineistoja. (Walta 1994: 127.)

Digitoidut ja mikrofilmatut alkuperäiset asiakirjat sijaitsevat Kansallisarkiston Rauhankadun toimipisteessä. Aineiston säilyvyyden turvaamiseksi niitä ei luovuteta tutkijoiden käyttöön. (Arkistojen Portti 2014 a.)

2.2.1 Voudintilit

Voudintilit, eli vanhempi tilikirjasarja, koostuu vuosien 1537-1634 välisistä Suomea koskevista tiliasiakirjoista. Ne sisältävät voutikuntien vuotuiset tilit ja tositteet ja on järjestetty kronologisesti eteneväksi sarjaksi 1800-luvulla. Tämä vanhempi tilikirjasarja sisältää 6807 arkistoyksikköä. Yksittäinen asiakirja muodostaa arkistoyksikön, eli voudintilit -tilikirjasarja käsittää siis 6807 eripaksuista teosta. Voudintilit tunnetaan myös ”sinisenä kokoelmana”, mikä johtuu asiakirjojen nykyisten sidosten väristä, sillä sidokset eivät ole enää alkuperäisessä muodossaan, kun 1800-luvulla järjestelytyön yhteydessä alkuperäiset pergamenttikannet irrotettiin ja luovutettiin Kansalliskirjastolle. (Arkistolaitos 2013 a; Arkistojen Portti 2014 a.)

Järjestelytyön ja irrottamisen suoritti Edvard Grönblad (1814-1864), historiantutkija, vuosien 1844-1856 aikana. Grönblad toimi Helsingin yliopiston kirjaston amanuenssina 1844-1863. Järjestelytyön alussa hän kiinnitti huomionsa tilien suojana olleisiin pergamenttikansiin. Artikkelissaan Suomi-kirjassa 1846 hän kertoi todenneensa, että suurin osa ennen vuotta 1634 laadituista tilikirjoista olivat pergamenttikansissa. Grönblad päätteli näiden olevan fragmentteja katolisen ajan kirjoista. Aineistosta löytyi sekä käsinkirjoitettua että painettua materiaalia ja muun muassa Missale Aboensen (Suomea varten vuonna 1488 painettu kirja) foliokokoisia arkkeja. Selvitystyö edellytti kansien irrottamista tutkimista varten, ja työn loppuun saattamiseksi tarvittiin senaatin päätös. Senaatti päätti 25.10.1843, että pergamenttikannet oli irrotettava ja korvattava tarkoitukseen sopivalla paperilla ja että pergamentit tuli luovuttaa yliopiston kirjastoon säilytettäväksi. Yksi kappale jätettiin alkuperäiseen muotoonsa. Kansilöytö ja tieteellinen merkitys vaikuttivat ratkaisevasti siihen, että kaikki tilikirja-aineiston pergamenttikannet

tuli irrottaa tutkimusta varten ja siihen, että aineisto päätettiin kokonaisuudessaan järjestää ja luetteloida. Kerkkosen mukaan Grönbladin mielestä ei nähtävästi ollut aihetta epäillä, etteivätkö pergamentit olisi jo Suomessa ajautuneet uuteen käyttöön voudintilien kansiksi. Kansalliskirjaston 9319 lehteä käsittävä, arviolta 1500 käsikirjoituksesta koostuva pergamenttfragmenttikokoelma muodostaa yhden maailman suurimmista kokoelmista ja on Suomen vanhin kirjallinen kulttuurisarre. (Otavan Iso tietosanakirja 1968, osa 3: 176; Kerkkonen 1988: 39-45, 47, 57-58; Kansalliskirjasto 2014 a.)

Pergamenttikansien poistamisesta voidaan olla montaa mieltä. Martti Kerkkonen mainitsee kirjassaan *Suomen arkistolaitos Haminan rauhasta maan itsenäistymiseen* Grönbladin (1856) kirjoittaneen: ”Pergamenttien käyttäminen tilikirjojen kansina, jota ei suinkaan ollut tarkoitettu keskiaikaisen kirjamateriaalin säilytystoimeksi, muuttui kuitenkin, kuten joskus tapahtuu, vastakohtakseen siten, että juuri tällä tavalla se pelastettiin jälkimaailmalle.” Kun taas Reinhold Theodor Hausen (1850-1942), historioitsija ja arkistonhoitaja, valtionarkistonhoitaja vuosina 1883-1916, on sanonut: ”Mutta kun, niin kuin tapahtui, etukäteen ilman painavaa syytä kaikista tilikirjoista oli riistetty se puku, joka vuosisatojen kuluessa oli ikään kuin kasvanut niiden kanssa yhteen historialliseksi kokonaisuudeksi, se oli epäilemättä erehdys, jonka valtionarkisto tulee aina hartaasti valittamaan.” (Kerkkosen 1988: 45-47 mukaan; Helsingin yliopisto 2014.)

2.2.2 Läänintilit

Läänintilit, eli nuorempi tilikirjasarja, koostuu vuosien 1635–1808 välisistä Suomea koskevista tiliasiakirjoista. Vuoden 1634 hallitusmuodossa vahvistettiin lääninhallinto, jossa lääninhallitukset tulivat voutien ja kamarikollegion väliin ja lääninkonttoreissa laadittiin kahtena kappaleena tilit vuosittain. Tilintarkastusta varten yhdet kappaleet lähetettiin Tukholman Kamarikollegioon toisten jäädessä lääninkonttorin arkistoon, näistä lääninhallituksiin jääneistä tileistä on suurin osa tuhoutunut. Suomeen palautettu aineisto järjestettiin 1800-luvulla. Numerointi jatkuu suoraan voudintilien numeroinnista ja läänintilit jakautuvat yleisiin asiakirjoihin ja läänikohtaisiin asiakirjoihin. Voudintilejä suoraan ajallisena jatkumona seuraavat läänintilit ovat yhtä lailla merkittävä lähdeaineisto Ruotsin ajan tutkimuksen kannalta. Läänintileissä on erikoistilejä, kuten ylellisyysveroluettelot, joista voisi löytää vaikka tietoja esi-isien nuuskan käytöstä. Ennen väestönkirjanpidon alkua ovat läänintilit henkilöhistorian ja sukututkimuksen kannalta tärkeä lähde. Asiakirjoihin sisältyvät erillisinä sidoksina läänintilikirja, maakirja sekä tositekiri,

johon kuului henkikirja 1700-luvun puoliväliin asti, jonka jälkeen henkikirja alettiin sitoa omaksi kirjakseen. (Arkistojen Portti 2014 b; Walta 1994: 118.)

Läänintilit -tilikirjasarjassa on kaksitoista arkistonmuodostajaa ja niihin kuuluu yhteensä 2991 arkistoyksikköä 173 vuoden ajalta. Arkistonmuodostajina toimivat läänit, jolloin aineisto kattaa koko Suomen Oulun lääniin asti mukaan lukien Viipurin, Käkisalmen ja Inkerin. Jos teokset on sidottu Suomessa ennen siirtoa tarkastettavaksi Tukholmaan, todennäköisesti juuri läänien toimesta, ovat ne vaikuttava otos kirjansidonnan historiaa Suomessa sekä ajallisesti, että määrällisesti. Kirjansitojia on todistettavasti Suomessa ollut ainakin vuodesta 1514 asti, ensimmäiset Turussa, mutta myös vuodesta 1617 alkaen Viipurissa ja Oulussakin vuodesta 1682 alkaen. (Arkistolaitos 2014 e; Vallinkoski 1992: 116, 175, 229.) Alkuperäisiä sidoksia aineistosta vielä löytyy, mutta ovatko ne sidottu heti valmistuttuaan vai myöhemmin, siitä ei voi varmasti tietää.

Yksinkertaisimmillaankin läänintilien sidokset kuvastavat sen ajan tekniikoita ja materiaaleja. Ne kertovat käsityöntekijän taitavuudesta ja viitseliäisyydestä sekä saatavilla olleista materiaaleista ja sopivista työkaluista. Kokonahkasidoksissa on havaittavissa sokeapainatuksella tehtyä koristelua, kuvioleimasimien käyttöä ja joissain myös kultauskoristelua sekä kannessa että selässä. Ylivetopaperit ovat koristeellisia ja onpa aineistossa yksi pergamenttisidos jonka selkään on piirretty linnun pää ja kaula.

Vuosien saatossa on joitain läänintilien osia uudelleensidottu kokonaan ja joitain korjattu, yleensä liimaamalla hajonneen kohdan päälle paikka tummanruskeaa molskia, joka on paksua tiivistä puuvillaa. Yleisin sidostyyppi vaikuttaisi olevan puolinahkasidos, myös löytyy kokonahka- ja pergamenttisidoksia sekä kokonaan paperilla päällystettyjä kansia. Kansimateriaali on todennäköisesti yleisimmin pahvia, joitain puukansia on myös.

Sidokset olisi syytä dokumentoida ehdottomasti vähintään niiltä osin, jotka joutuvat jatkossa purettavaksi digitoinnin myötä, sillä merkittävää informaatiota on jo kadonnut aiemmin konservointitoimenpiteinä tehdyn uudelleensidonnan myötä.

3 Kirja

Aikoinaan kirjojen sitominen nykyiseen muotoonsa on ollut innovaatio teoksen lukemisen helpottamiseksi ja säilyttämiseksi, kirjoitusalueen (sivujen) molempien puolien käyttämiseksi ja myös kätevä tapa suojata sisältöä. Muun muassa pergamentti, joka on kirjoitusalueeksi käsitelty raakanahka, elää vahvasti ympäristön kosteuden mukaan, jolloin on ollut hyvin tarkoituksenmukaista kansittaa teos vahvoilla puukansilla ja vieläpä lisätä kiinnityssoljet pitämään kannet yhdessä ja sivut suorina kansien välissä. Ihminen on myös aina ollut esteettisyyteen taipuvainen, ja koristelunhimo on saanut aikaan monenlaisia loistosidoksia aina jalometallien ja timanttien käyttöön asti. Kansien koristelutavalla tai myöhemmin kansikuvituksella ei välttämättä ole ollut suoranaista yhteyttä sisältöön.

Kun kirjojen omistaminen alkoi lisääntyä kirjapainotaidon keksimisen jälkeen, on pikkuhiljaa on saavutettu se tilanne, jossa lähes kaikki maailman ihmiset voivat hankkia itselleen kirjan. Kirja ei enää ole ylellisyystuote, esine jonka omistaminen on vaatinut suurta omaisuutta ja esine jonka kautta on saatu kunnioitusta ja arvostusta. Aina ei kuitenkaan kirjojen omistaja ole ollut välttämättä kiinnostunut sisällöstä, vaan yksinkertaisesti siitä, että omistaa kirjoja, omistaa harvinaisia kirjoja, ensipainoksia, tai omistaa ulkoisesti kauniita kirjoja. Vielä nykyäänkin on ihmisiä jotka uskovat laajasisältöisen kirjahyllyn kertovan oppineisuudesta, mutta onneksi todennäköisesti useimmat ihmiset myös lukevat omistamansa kirjat.

Erilaiset sidontatyyliä ovat avuksi teosten ajoittamisessa, sisältävät mm. informaatiota kauppareiteistä ja myös ajatusten sekä ideoiden levinneisyydestä. Teosten ulkonäkö osoittaa omistajan sosiaalista ja ekonomista asemaa tai pyrkimyksiä, heijastaa samanaikaista taiteellista makua ja tyyliä sekä on merkinä kirjoitusten tärkeydestä ja kulloisenkin ajan teknologian tasosta. (Marks 1998: 7.)

3.1 Kirjahistoriaa

Kulttuuri- ja taidehistorioitsija Rainer Knapas tiivistää hienosti sanomalla: ”Kirjansidosten historia on jatkuvaa teknisten, taiteellisten ja materiaalien edellytysten vuorovaikutusta. Käsityötaidon uudistukset, koristetyyliin muutokset, sekä sidosten materiaalien valinnat ovat aina yhteydessä toisiinsa. Sidos ja kirjan painetut arkit, bibliografisen

kuvailun kohteena oleva kirja, muodostavat aina kokonaisuuden, sen kappaleen, jonka tutkija saa käteensä tarkasteltavakseen.” (Knapas 1996: 165; Kansalliskirjasto 2014 b.)

Pergamentin yleistymisen sekä sittemmin pergamenttivihkojen sijoittamisen kansien väliin voidaan katsoa aloittaneen sidotun kirjan historian. Tämä kirjatyyppi, koodeksi (*codex*) oli Rooman valtakaudelta diptykoneista, kaksi vahataulun kappaletta toisiinsa nahkasuikaleilla tai nyöreillä saranoituna, kehittyneenä myöhäiskeskiajalle asti vallitseva kirjatyyppi. (Knapas 1996: 165-166.) Vihkot sijoitettiin kansien väliin kiinnittämällä ne eri tavoin, kuten ompelemalla ne suoraan selkään, tai ompelemalla vihkot nyörihin tai nahkanauhoihin, jotka sitten kiinnitettiin kansiin.

Kirjapainot ovat alkujaan myyneet kirjat sitomattomina yleisesti aina 1800-luvulle asti ja asiakkaat ovat menneet kirjansitojan luokse ja esittäneet toiveita sidoksen suhteen. Sama teos saattaa esiintyä lukuisina erilaisina sidoksina ja eri puolilla Eurooppaa, esimerkiksi Venetsiassa julkaistu kirja on tuotu Englantiin ja sidottu siellä, joskus jopa vuosia julkaisun jälkeen. (Marks 1998: 7.) Toisinaan myös omistaja on saattanut sidottaa 2-3 lempikirjaansa yhdeksi kokonaisuudeksi, jolloin teokset ovat hyvinkin voineet olla eri aihealueista.

Siitä huolimatta, että kirjoilla on kautta aikojen ollut erilaisia sidontatekniikoita ja koristelutyylejä, on usein myöhemmällä ajalla koettu vain sisältö merkitykselliseksi yksinkertaisempien teosten kohdalla. Kuitenkin, kun sisältö on haluttu säilyttää, on yksinkertaisemmat sidokset saatettu vain purkaa ja tuhota kannet samoin tein ja näin ollen ei ole jäänyt tietoa miten kyseinen teos on ollut sidottu. Teoksia on myös uudelleensidottu kautta aikojen monistakin syistä, joku on kenties hankkinut itselleen kirjan jonka sidontatavasta tai -materiaalista ei ole pitänyt tai sidos on ollut jo vaurioitunut ja vaatinut kunnostusta.

3.2 Kirjan arvo ja merkitys

Ensimmäisen painoksen alkuperäissidos omaa erityisen arvon, eikä näitä teoksia pitäisi korjata, olivat ne sitten minkälaisessa kunnossa tahansa (Johnson 2002: 7).

Mistä kirjan arvo koostuu? Mikä on merkityksellistä; sidos, sisältö vai teos kokonaisuudessaan? Kokonaisen teoksen arvoon vaikuttavat harvinaisuus, sidoksen tyyli, tekniik-

ka ja materiaalit, omistushistoria, painovirheet, kuvituksessa käytetyt painolaatat tai koristepainimet, sisältö aihealueineen ja materiaaleineen sekä moni muukin seikka. Sanomattakin on selvää, että esimerkiksi keskiaikainen käsikirjoitus alkuperäissidoksessaan on arvokas ja uniikki teos, mutta minkä arvoisia voivat olla esimerkiksi yksinkertaisen sidoksen omaavat tilikirjat tai vaikkapa ohuisiin pahvikansiin kääräistyt taskupokkarit?

Vuoden 1870 tekijänoikeuslain myötä Amerikassa, kongressin kirjastossa, on mittava taskupokkareiden (paperback) kokoelma. Thomas Jenckes, joka kyseisen tekijänoikeuslain esitteli, on perusteluissaan kokoelman siirrosta Interior Departmentista kirjastoon sanonut, että siellä (aineistossa) on paljon arvokkaita teoksia ja epäilemättä myös runsaasti roskaa, mutta silti kaikilla niillä on historiallisesta näkökulmasta katsottuna arvoa. ”Dime Novel Collection” on nykyään yksi pääaineistoista tutkittaessa 1800-luvun ja 1900-luvun alun massatuotantokirjallisuutta. Aineisto on pääosin painettu halvalle happamoituvalle paperille, ja teoksissa on trimmaamattomat reunat, mutta yhteinen ominaispiirre ”pulp magazineille” ovat loisteliaasti kuvitetut värikannet. Erittäin happamoituneiden teoksien kohdalla tekstit, joita oli mahdoton säilyttää, digitoitiin ja paljon arvostetut kannet säilytettiin. (Evans & Stumbaugh 1998.)

Väitöskirjassaan *Papyruksesta megabitteihin: Arkisto- ja valokuvakokoelmien konservoinnin prosessin hallinta*, Kecskeméti määrittelee yhdelle teokselle 24 arvomerkitystä. Sen lisäksi, että teoksella on yleensä aina kattavaa historiallista arvoa, voidaan katsoa sillä olevan myös rahallista, eli hankinta- ja myyntiarvoa, tunne- ja käyttöarvoa, sekä kirja- ja kulttuurihistoriallista arvoa. Yksittäiseen kohteeseen syventymällä löydetään vieläkin tarkempia arvolatauksia. Muita historiallisia arvoja ovat lisäksi taide-, konservointi-, kieli-, kirjapaino-, paperi- ja tekijähistorialliset merkitykset. Koska esimerkki-kohteena oleva teos on suomalainen Raamattu vuodelta 1758, on sillä näiden lisäksi vielä kirkkohistoriallinen ja teologinen arvo puhumattakaan yhteiskunnallisista ja kansansivistyksellisistä arvoista. Keräilijöille teoksella on myös bibliofiilinen arvo johon vaikuttaa ulkoasu, harvinaisuus ja saatavuus, joista kahteen viimeiseen yleensä vaikuttaa myös teoksen antikvaarinen arvo. Taidehistoriallisen arvon lisäksi on myös taiteellinen arvo ja usein sitä seuraa myös esteettinen arvo, joka riippuu myös teoksen ulkoasusta ja kunnosta. Informaatioarvo voi kärsiä sikäli kun teos on vaurioitunut, mikä on taasen yksi arvonsa ja sen myötä tulee vielä käytön myötä syntynyt historiallinen kerroksellisuus- ja monimuotoisuus-arvot. Teoksen tulevaisuuteen voidaan vaikuttaa myös konservoinnin menetelmä- ja materiaalitutkimuksellisilla arvoluokituksilla. Lisäksi teoksella

voidaan katsoa olevan vielä tunnetila-arvoja, sillä se voi herättää ihastusta ja ihmettelystä kun teosta itseään, vaurioita ja niiden kautta arvottamista esitellään. (Kecskeméti 2008.) Voidaan myös ajatella teoksen yhteydessä heräävän turhautumisen ja hyljeksimisen tunne, sillä on myös ihmisiä jotka eivät arvosta vanhoja ja varsinkaan rikkinäisiä kirjoja, joiden paikka olisi monen mielestä keikkuvan pöydänjalan alla tai sytykkeenä.

Historiallisia teoksia on säilynyt hyvinkin varhaiselta ajalta lähtien. Erilaisia kokoelmia löytyy arkistojen, museoiden ja kirjastojen kätköistä kautta maailman. Kirjojen parista löytyy sekä uniikkeja teoksia joko sisällöltään, koristelultaan tai molemmilta että yleisempää, sidoksiltaan yksinkertaisempaa kirjallisuutta sekä myös sidottua arkistomateriaalia. Kaikkien näiden säilyminen on osa tärkeää aikalaisetietoutta ja onkin toivottavaa, että teokset säilyvät myös jatkossa. Maailma on kuitenkin pullollaan kulttuuriperintöä, ja nykypäivänä raha, tuloksen tekeminen ja jatkuva taloudellinen kasvuhaave asettavat suuria rajoituksia muun muassa konservoinnissa. Asiat, jotka ovat säilyneet nykypäiviin asti merkillisen hyvin, ovat vastaavasti nykypäivänä jatkuvasti vaarassa tuhoutua esimerkiksi saasteiden, huonon käsittelyn, säilytyksen ja varojen puutteen takia.

Sitä mukaa kun kirjojen alkuperäisen rakenteen säilyttämisen historiallinen merkitys tulee yhä ilmeisemmäksi, on varovaisuus sen muuttamisessa yhä välttämättömämpää (Barker & Marrisson 1983, Pärssisen 1983 mukaan: 257).

Kirjassaan *The Archaeology of Medieval Bookbinding*, J.A. Szirmai kertoo kirjansa syntyneen sen jälkeen kun hän huomasi, ettei ole olemassa muita merkittäviä sidosrakenneiden historiaa koskevia käsikirjoja, kuin Middletonin englantilaisiin keskiajan jälkeisiin sidoksiin keskittyvä kirja vuodelta 1963. Joten hänen täytyi tehdä mittava tutkimustyö ja kirjoittaa itse. Szirmaian mielestä vaikuttaa siltä, että alkuperäisiä sidoksia on kohdannut sama kohtalo kuin muitakin käytännön esineitä joilla on suojelevaa merkitystä. Kun ne ovat tehtäväänsä täyttäessään kuluneet ja vahingoittuneet, ovat ne päätyneet jätteisiin kuin kuluneet kenkärähjät. Useimmat alkuperäissidokset ovat myös kadonneet uudelleensidonnan myötä kautta aikojen ei vain huonon kunnan vuoksi, vaan siksi etteivät ne esimerkiksi ole sopineet uusien omistajiensa tai huonekalujen tyyliin. Szirmai kertoo, että laiminlyönnit ja säälimättömät restauroinnit ovat myös aiheuttaneet huomattavia menetyksiä. Nykypäivänä ehkä noin 1-5% keskiaikaisista teoksista ovat alkuperäisessä sidoksessaan. Kyseessä on valtava menetys kirjan historiassa. (Szirmai 1999: ix)

Please, please stop destroying ancient bindings by unnecessary restoration! (Szirmai 1989.)

4 Teosten uudelleensitominen konservoinnissa

Kirjojen uudelleensitominen ei ole harvinaista, se ei ollut sitä edes keskiajalla. Domesday Book, Englannin vanhin maakirja Vilhelm Valloittajan ajalta, joka ajoittuu vuosille 1086-1087, on sidottu uudelleen tiettävästi kuusi kertaa; 1300- ja 1500-luvuilla, 1800-luvun alussa ja puolivälissä, 1950-luvulla ja viimeisin 1980-luvulla. Alkujaan Domesday Book on ollut kaksiosainen; Little Domesday ja Great Domesday. Viimeisin sidos 1980-luvulta muutti kaksiosaisen kirjan viisiosaiseksi siten, että pieni on sidottu kolmeen ja iso kahteen osaan. (Library Conservation News 1985: 1; The National Archives 2014.)

Ranskan Kansalliskirjaston konservaattori Jean Toulet'n mukaan huonokuntoisen kirjan konservoinnissa on olemassa kolme vaihtoehtoa. Ensimmäinen vaihtoehto on "Not to restore", eli ei toimenpiteitä, toinen on "To restore", eli konservointi ja kolmas on "To rebind", eli sitominen uudelleen. Toulet sanoo artikkelissaan, että konservointia tulisi lähestyä terveellä skeptisyydellä ja että hän on varma, ettei ole ainuttakaan konservaattoria (tai artikkelin yhteydessä mainittuna "not a single library curator"), joka ei olisi katunut tekemiään toimenpiteitä tai toivonut jättäneensä teokset alkuperäiseen tilaan. (Toulet 1986: 5.)

Sidoksen tärkein toiminnallinen tehtävä on hyvän aukeamisen lisäksi suojata sivuja ja pitää ne tallessa. Hajonnut tai huono sidosrakenne ei anna suojaa, sillä irronneet tai rikkinäiset kannet tai selkä eivät suoriudu tehtävästään. Sivut repeävät, irtoavat, katoavat ja ovat alttiimpia likaantumiselle ja ilmansaasteille, kun ne eivät ole tasaisesti kansien suojassa. Kannet eivät kuitenkaan ole vain suojaava rakennelma, vaan niillä on myös esteettinen, käsityötaidollinen, historiallinen ja kulttuurillinen arvo. Lähtökohtaisesti uudelleensitominen on aina tapauskohtaista, mutta varsinkin silloin kun alkuperäinen sidos on tuhoutunut ja sidoshistoriallinen informaatio on menetetty, täytyy uudelleensitomista ja sen tapaa harkita erityisen tarkoin.

Yleensä kun konservoitavana on sidottu teos, aiheuttaa "oikeutus purkamiseen" päänvaivaa. Kenties purkaminen on vielä perusteltavissa, mutta miten perustella teoksen uudelleensitominen? Muun muassa useissa aikaisemmissa paperikonservoinnin opinnäytetöissä on tätä pohdittu konservointitoimenpiteiden yhteydessä. Marja Aaltonen toteaa opinnäytetyönsä, persialaisen käsikirjoituksen rakenteen purkamisen olevan ensimmäinen toimenpide päämäärän saavuttamiseksi ja samalla myös yksi lähtökohdista (Aaltonen 1998: 62). Heidin Jäntin mielestä konservointikohteena ollut sidos ei

ollut käyttökelpoinen silloisessa muodossaan, sillä siinä oli irrallisia tai irtoamassa olevia lehtiä ja arkkivihkoja. Jäntin mielestä sidos ei kyseisessä muodossaan säily edes koteloitaessa, sillä irralliset lehdet ovat vaarassa kadota tai vaurioitua lisää, koska kotelossa sidoksella ei ole tukimateriaalia, joka on tärkeää varsinkin jos koteloa säilytetään pystyasennossa. (Jäntti 1987: 18-19.)

Koska teoksen uudelleensitominen on aina tapauskohtaista, ei ole, eikä voikaan olla ohjesääntöä siitä, milloin teos on siinä pisteessä, että se olisi tarpeen sitoa kokonaan uudelleen. Uniikin teoksen kohdalla purkamista ja uudelleensitomista ei tulisi edes harmita, ja mahdollisten vakavien vaurioiden etenemisen pysäyttäminen on pyrittävä tekemään sidoksen rakenteeseen kajoamatta. Purkaminen ja uudelleensitominen tulisi kysymykseen kenties vain silloin, kun teoksessa on aktiivinen tai hyvin herkästi aktivoituva home- tai jokin muu biologinen vaurio ja jos teoksen tuhoutumisen pysäyttäminen ja puhdistaminen vaatii sidoksen purkamisen, jotta konservointitoimenpiteisiin voidaan turvallisesti ryhtyä.

Douglas Cockerell sanoi jo yli sata vuotta sitten, että on yleisesti ottaen toivottavaa, että vanhan kirjan luonne säilytetään ja että korjaukset olisivat mahdollisimman näkyvättömiä. Hänen mielestään on paljon miellyttävämpää nähdä vanha kirja paikatussa aikalaissidoksessaan kuin siistissä ja moitteettomassa modernissa sidoksessa. Cockerellin mukaan osa vanhan kirjan kiinnostavuutta on sen persoonallinen historia, joka voi koostua muun muassa sidoksesta, merkinnöistä marginaaleissa ja entisten omistajien nimistä. Kaikki pyrkimykset näiden merkintöjen hävittämiseksi on tuomittavaa. (Cockerell 1901/2005: 306.)

Tuija Kantell päätyi opinnäytetyössään purkamaan ja sitomaan teoksen uudelleen sivujen konservointitoimenpiteitä varten, sillä lehdillä oli home- ja vesivaurioita ja sidosrakenne itsessään oli yksi vaurionaiheuttaja (Kantell 1993: tiivistelmä.) Toisinaan sidos voi olla jos ei nyt aivan loistavassa kunnossa, niin ainakin hyvässä kunnossa, mutta sisältö on kärsinyt. On tietenkin valitettavaa, että sidos joudutaan purkamaan, jotta päästään käsiksi konservointia vaativiin sivuihin. Kaikissa tapauksissa, joissa teos joudutaan purkamaan, on tehtävä tarkka dokumentointi valokuvin, piirroksin ja kirjallisesti, jotta jää edes tieto siitä, millainen sidosrakenne on ollut. Jos teosta ei konservoinnin yhteydessä sidota uudelleen, poistettu materiaali tulisi mahdollisuuksien mukaan säilyttää mielellään teoksen yhteydessä omassa suojakotelossaan tutkijoita tai mahdollisesti myöhemmin suoritettavaa sidontaa varten.

Aina historiallisen teoksen sidos ei ole alkuperäinen, vaan saattaa olla jo aikalaisten uudelleen sitoma tai muuten useaan kertaan uudelleen sidottu. Siinä tapauksessa onkin usein mahdotonta hahmottaa, millainen sidos on alun perin ollut. Heidi Jäntti toteaa opinnäytetyönään olleen kirjan konservointi- ja restaurointityön yhteydessä, että jäljellä olevien sidosfragmenttien perusteella sidosta ei voitu todeta alkuperäiseksi eikä aika-laissidokseksi ja että sisältö on kulttuurihistoriallisesti arvokkaampi. Perusteluina oli myös, ettei itse sidos ollut sidoshistoriallisesti merkittävä eikä ainutlaatuinen. (Jäntti 1987: 18-19). Vaikka sidos ei olisi merkittävä, on hyvä kirjata ylös kaikki teoksen sidonasta löytyvät vaiheet, jotka pystytään purkuvaiheessa päättelemään. Kaikki teoksen elinkaaren aikana tapahtuneet uudelleensidonnat ovat osa sen sidoshistoriaa ja ovat yleensä tehty kyseisellä aikakaudella vallitsevaan tapaan. Jos teos on jo useaan kertaan sidottu uudelleen eikä ole varmuutta alkuperäisestä sidostavasta, on löydettävä tapa ja visuaalinen ilme, joka soveltuu parhaiten kyseiselle teokselle ja sen edustamalle aikakaudelle

4.1 Ei uudelleensidontaa

Jean Toulet'n mukaan ei missään nimessä pidä sitoa uudelleen vanhaa paperikantista teosta tai harvinaista ja kallisarvoista uudenaikaista teosta koska ne edustavat teoksen alkuperäistä tilaa ja ovat harvinaisia ja bibliografisessa kontekstissa luotettavampia kuin uudelleensidotut. (Toulet 1986: 8)

Käyttökappaleen ollessa huonossa kunnossa joko sidoksen tai sivujen osalta vaatii se enemmän huomiota kuin minimitoimenpiteet. Käyttökappaleen pitää kestää useiden ihmisten käyttöä pitkällä ajanjaksolla. Jos taas käyttökappale päätetään digitoida tutkijoiden käyttöön alkuperäisen sijaan, siirtyy teos todennäköisesti passiivisäilytykseen, jolloin ennaltaehkäisevät tai muut minimitoimenpiteet ja kunnollinen suojakotelo koetaan usein riittäviksi. Tässä tapauksessa jätetään teos yleensä sitomatta, jos se on jouduttu purkamaan digitointia varten.

Parhaillaan Arkistolaitoksen digitoinnissa ollaan ottamassa käyttöön läpisyöttöskanneita 1880-1960 väliselle ajalle sijoittuvan aineiston digitoinnin yhteydessä. Läpisyötön käyttö edellyttää sidosten purkua siten, että sivuleikkurilla teoksen selkä leikataan pois. Tässä tilanteessa uudelleensitomien on fyysisesti mahdotonta. (Kecskeméti 2014 a.)

Jos purettu / vaurioitunut teos jätetään sitomatta tai jos huonokuntoinen sidos ei enää suojaa sisältöä eikä teoksessa ole havaittavissa eteneviä vaurioita, on valittava materiaalille sopiva suojakotelo. Jos kyseessä on arkiston tai kirjaston kappale, teos todennäköisesti asetetaan myös käyttökieltoon. Kuitenkin myös passiivisäilytyksessä olevan teoksen olisi hyvä olla sidottu, sillä laadukkaasta suojamateriaalista ja koteloinnista huolimatta sitominen takaa varsinkin sivujen säilymisen paremmassa kunnossa. Jos teoksen sidos on huonokuntoinen tai se on purettu ja päätetty säilyttää irtoarkkeina suojakotelossa, on varmistettava, että materiaalia säilytetään horisontaalisessa asennossa. On myös huomioitava, että passiivisäilytyksessä olevat teokset ovat kuitenkin harkinnanvaraisesti tutkijoiden käytettävissä, ja tällöin sidottu teos kestää paremmin käsittelyä. Mikäli sidoksessa on havaittavissa merkkejä homeesta tai muusta mahdollisesti etenevästä tai herkästi aktivoituvasta biologisesta vauriosta, on teos puhdistettava ja katsottava, että passiivisäilytyksen olosuhteet ja materiaalit ovat nykypäivän vaatimusten mukaisia.

4.2 Uudelleensitominen

Marja Alamännistön mielestä opinnäytetyönään olleen kirjan turvallinen käsittely edellytti sidoksen korjaamista; eli purkamista, paikkaamista ja uudelleen sidontaa (Alamännistö 2000: 39).

Jean Toulet'n mukaan kolmas ja viimeinen vaihtoehto huonokuntoisen kirjan konservoinnissa on uudelleensitominen esimerkiksi silloin jos sidos on hävinnyt täydellisesti tai se on niin pahoin vaurioitunut, ettei sitä voi säästää. Huonokuntoinen sidos, joka on myöhemmältä aikakaudelta kuin itse kirja ja joka ei omaa historiallista, bibliografista tai taiteellista arvoa on mahdollista korvata uudella sidoksella. (Toulet 1986: 8.) Sikäli kun teoksen osalta on päädytty uudelleensidontaan, niin seuraava kysymys kuuluukin, miten se tulisi tehdä? Mitä materiaaleja käytetään, millä perusteella ne valitaan, mikä sidostyyppi toimii parhaiten kyseisen teoksen kohdalla, mikä on teoksen merkitys ja käyttötarkoitus jatkossa? Kirja on käyttöesineeksi suunniteltu, ja jos se kerran päädytään sitomaan uudelleen, on sen oltava toiminnallinen jatkossakin.

Uudelleensitomisen tapoja on esimerkiksi sitominen alkuperäisen tekniikan mukaan, toki yleensä nykyaikaisilla, uusilla materiaaleilla. Tämä onnistuu vain jos tiedetään sidoksen olevan alkuperäinen. Toisaalta kuitenkin pitää välttää tekemästä eksaktia toisintoa ja luoda mielikuva, että sidos olisi originaali. Toulet'n mukaan historiallisen si-

doksen suora jäljitelmä (*pastiche*) pitää hylätä saman tien koska se on kallis, tuhoon tuomittu ja anteeksiantamaton ratkaisu (Toulet 1986: 8). Middletonin mukaan konservaattorin tehtävänä on saattaa vaurioituneet teokset jälleen käyttökelpoisiksi ja konservoida ne niin lähelle alkuperäistä kuntoa kuin voi kuitenkaan antamatta sitä vaikutelmaa, että se on alkuperäisessä ja koskemattomassa tilassa. Konservointitoimenpiteiden tavoitteena on samalla pidentää kirjojen elämää niin paljon kuin mahdollista. (Middleton 1998: XIV.)

Perinteiseen tapaan valmistettua kansimateriaalia on kyllä saatavilla, esimerkiksi pergamenttia ja marmoroitua ylivetopaperia, mutta monesti vastaan tulee hintakysymys. Jos uudelleensitomiseen päädytään, on koulukuntia, joissa palautetaan poistettu kansimateriaali paikoilleen uuteen sidokseen jos mahdollista, tai sitten vanha materiaali pyritään säilyttämään sikäli, että se on säilytyskelpoista omassa suojakotelossaan teoksen yhteydessä. Yleinen käytäntö ulkonäöllisesti vähemmän arvokkaiden sidoksien kohdalla on usein heittää jäljelle jäänyt materiaali roskiin. Säilytystilojen yleinen vähyys menee usein tämänkin tiedon edelle.

Esimerkkinä toisenlaisiin kansiin uudelleensidotuista teoksista tulee mieleen Prahassa Vltavan tulvan, 13.8.2002, jälkeen pelastetut teokset, joista osa sidottiin uudelleen tarkoitukseen suunnitellulla puolinahkasidoksella ja sinisellä ylivetopaperilla mutta käyttäen alkuperäisiä kansilevyjä (Dvořáková 2007: 60).

4.3 Konservoinnin etiikka uudelleensitomisen yhteydessä

Konservaattoreille laaditut eettiset säännöt ja konservoinnin etiikka kuuluu osana konservaattorin työnkuvaan. Pääasiallisesti konservoinnin yhteydessä puhutaan minimi-toimenpiteistä, joilla esineen tuhoutuminen pyritään pysäyttämään ja esineen säilyminen turvataan myös jälkipolville. Jokaisen eteen tulevan kohteen ääressä on arvioitava oma suhteensa konservoitavaan kohteeseen, sen historiaan ja asemaan osana kulttuuriperintöämme. On tarkoin mietittävä ja myös osattava perustella, mitkä ovat kyseisen kohteen yhteydessä toimenpiteet ja tarpeellisuus. Kuitenkin esimerkiksi arkistokonservoinnin tähtäin on pääosin informaation säilyttämisessä jolloin digitointiprosessi ohjaa aineistot kokonaan pois aktiivikäytöstä (Kecskeméti 2014 b).

E.C.C.O.:n suosituksissa sanotaan, että ”konservoinnin ensisijaisena tarkoituksena on kulttuuriperinnön säilyttäminen eikä uusien esineiden valmistaminen tai esineiden huoltaminen tai korjaaminen toiminnallisessa mielessä...” (Kokkonen 2004). Jälkimmäinen ilmaisu kirjaimellisesti tulkittuna sulkisi pois esimerkiksi kirjojen konservoinnin, sillä kirja on usein saatava pysymään nimenomaan toiminnallisena, jotta sisältöä voidaan tutkia vaurioittamatta teosta entisestään, tai että sitä voidaan tutkia kokonaisena käyttöesineenä. Marja Aaltonen toteaa paperikonservoinnin opinnäytetyössään, että kohteen konservoinnin päämääränä on saada teos siihen kuntoon, ettei se hajoaisi käsiteltäessä enempää ja että sitä voisi käyttää (Aaltonen 1998, 62). Sotiiko siis esimerkiksi teoksen uudelleensitominen konservoinnin periaatteita kohtaan?

”8. Artikla: Konservattorin on otettava huomioon kaikki ennaltaehkäisevän konservoinnin näkökohdat ennen ryhtymistä fyysisiin toimenpiteisiin kulttuuriperinnön suhteen. Käsitteilyn tulisi rajoittua ainoastaan tarpeellisiin toimenpiteisiin.” (Kokkonen 2004.) Tämä kahdeksas artikla antaa mielestäni aika lailla vapaat kädet konservattoreille päättää, mitkä ovat tapauskohtaisesti tarpeellisia toimenpiteitä. Tämän artiklan toteuttaminen vaihtelee todennäköisesti runsaasti esimerkiksi maittain. Perusteita erilaisille tarpeellisille toimenpiteille löytyy varmasti useita. Kirjojen kohdalla voisi kuitenkin ajatella vallitsevan käytäntö, jossa mahdollisimman pitkälle vältettäisiin teoksen sitominen uudelleen.

”15. Artikla: Konservattorin ei tule poistaa materiaalia kulttuuriperintökohteesta, ellei tämä ole välttämätöntä sen säilyttämiseksi tai mikäli materiaali olennaisesti vähentää kohteen historiallista ja esteettistä arvoa. Mikäli mahdollista, poistettu materiaali on säilytettävä ja toimenpiteet on dokumentoitava täydellisesti.” (Kokkonen 2004.) Tämän artiklan myötä pyritään siihen, ettei alkuperäisestä kohteesta poisteta mitään, mikä siihen on alun perin kuulunut tai siihen sisäistynyt historian saatossa. Kirjojen kohdalla näitä seikkoja ovat esimerkiksi käsintehty merkinnät, ex libris, kirjastojen merkinnät sekä muut seikat, jotka ovat tallenteita teoksen elämänsäkulusta. Joskus on kuitenkin teoksen säilyvyyden vuoksi poistettava esimerkiksi paperissa olevaa metallia, kuten niittejä.

5 Läänintili KA7403

Kansallisarkiston läänintilikirja KA7403 on Turun ja Porin läänin tilikirja vuodelta 1696. Teosten paksuus vaihtelee suuresti, ja tämä teos kuuluu siihen laajaan osioon, jossa sidokset ovat yli 150 mm paksuja. Näin ollen jotta digitointi onnistuu nopeasti ja taloudellisesti, on se purettava pienempiin osiin.

Kansallisarkiston konservoinnin 4.12.1997 tekemän vauriokartoituksen mukaan kyseisessä puolinahkasidoksessa on likaa, vaurioituneita arkkeja, mustesyöpyimiä, kannet rikki sekä selkä irti ja repeytynyt. Teosta ei ole konservoitu vauriokartoituksen jälkeen, se oli merkitty ei kiireelliseksi kysymysmerkin kera.

5.1 Dokumentointi

Teoksen dokumentoinnin yhteydessä pyrin kirjaamaan kaiken ylös, sillä kyseessä oli laajempi teoksen dokumentointi, kuin esimerkiksi mahdolliset konservoitavat vauriot.

Ennen toimenpiteitä valokuvasin teoksen ja vauriot. Valokuvat on otettu Fujifilm Finepix AX200 taskudigitaalikameralla. Tarkempia yksityiskohtia on kuvattu asettamalla kohteen päälle suurentava Fujifilm 10x -luuppi, kamera luupin päälle ja kamerasta valittu makroasetus.

Rautagallusmustevaurioasteikkona käytin Kansallisarkiston konservoinnin käyttämää asteikkoa. Silmin tehtävään havaintoon perustuvan asteikon käyttäminen on usein myös käyttäjän arvioinnista riippuvaa. Vauriot kirjataan asteikolla 0, 1-3:

0: ei vaurioita (tätä vaurioluokkaa ei ole kirjattuna tietokantaan)

1: lievä vaurio, ei teknisen konservoinnin tarvetta

2: vaurio, teknisen konservoinnin tarve, ei akuutti

3: vakava vaurio, akuutti teknisen konservoinnin tarve

(Arkistolaitos 2010: 5)

Lievän vaurion osalta on havaittavissa esimerkiksi vähäistä reuna-alueen tummentumista ja mahdollista läpikuultavuutta, kun taas jo runsaampi tummuminen, joka usein jo häiritsee luettavuutta kääntöpuolella on jo toisen asteen vaurio. Vakavaksi vaurioksi

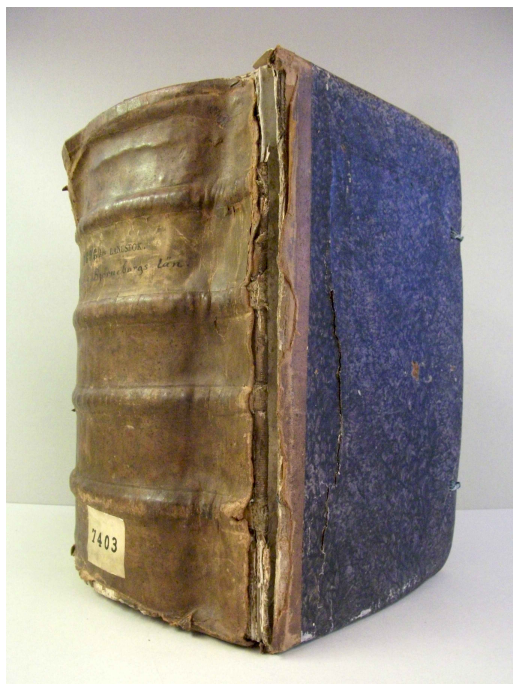
katsotaan tila jossa mustealueella on vaurioita paperissa, halkeamia, reikiä, tai kirjaimet sananmukaisesti putoavat irti paperista.

Musteen vauriokartoituksen yhteydessä kirjasin ylös myös löytämäni vesileimat. Konservointiosaston vanha valolevy ei ollut riittävän tehokas vesileimojen tarkasteluun, joten parhaiten vesileimat erottuivat siten, että sivua kääntäessä katsoin sitä pöytälamppun valoa vasten. Pääasiallisesti oli tarkoitus merkitä, löytyykö vesileimoja ja jos löytyy ja kuvasta saa riittävän selvyyden, merkitä ylös minkälainen leima on kyseessä. Vesileimat erottuivat jokseenkin siedettävästi tekstisivuilla ja yleisesti ottaen hyvin tekstittömien sivujen kohdalla. Valokuvasin myös joitain vesileimoja, sillä niitä löytyi runsaasti erilaisia ja vain tallentamalla pystyisin mahdollisesti erottamaan samankaltaisia toisistaan. Suurin osa vesileimoista otetuista valokuvista on otettu sivu pystyyn avattuna lampun valaistessa takana. Jonkin verran tarkastelin vesileimoja myöhemmin, kun arkit ovat olleet irrallisina. Vesileimat ja mustevauriot on merkitty Excel-taulukoon sivunumerojärjestyksessä (liite 1).

Purkamisen ja muiden toimenpiteiden yhteydessä laadin toisen Excel-taulukon, jossa vierekkäisinä sarakkeina on mainittu vihkot, arkkien lukumäärä per vihko, pestyjen ja paikattujen arkkien määrä, sivujen alareunassa olleet mahdolliset numeroinnit sekä vihkojen käsittämät sivunumerot. Näiden sarakkeiden viereen laadin ompelujärjestystaulukon, johon jälkeensä lisäsin käsin ompelulangan kulun sekä löytämäni kohdat, missä ompelulankaa on jatkettu (liite 2).

5.1.1 Rakenne

Sidos on foliokokoinen kiintonselkäinen puolinahkasidos ommeltuna kaksinkertaisille kohonyöreille, pyöristetyllä selällä ja marmoroiduilla ylivetopapereilla (kuvat 1 ja 2). Ylivetopapereissa on sivuvalossa katsottuna selkeästi havaittavissa nahkaan tehty yksinkertainen viivakoristelu. Koristelu ja kansien syrjissä rikkoutuneen ylivetopaperin alta paikoitellen näkyvä nahka osoittavat, että teos on ollut alun perin kokonahkasidos. Kansiin on jossain vaiheessa sitomisen jälkeen lisätty marmoroidut ylivetopaperit, jolloin teos näyttää puolinahkasidokselta (liite 3). Teoksen kansissa on sinivalkoiset 10 mm leveät nyörit; etukannen nyörit ovat pituudeltaan 335 mm ja 345 mm ja takakannen 545 mm ja 550 mm. Nauhoilla teos on suljettu silloin kun se ei ole käytössä.

Kuva 1. Läänintili KA7403 ennen toimenpiteitä

Kuva 2. Etukansi ja nauhat

Selässä ylhäältäpäin laskettuna toisessa kentässä olevassa paperisessa nimiökilvessä lukee kahdessa rivissä: '1696 Års LANDSBOK. Åbo och Björneborgs län.' Alimmassa kentässä on edellistä uudempi paperinen nimiökilpi, jossa lukee teoksen signum 7403. Etusyrjä on värjätty. Paperi on lankaviiralla käsintehtyä lumppupaperia ja merkintäaineena on rautagallusmuste. Etukannen sisäpuolelle on myös liimattu pahvikortti, joka tulee yläreunasta ulos. Tässä kortissa lukee myös teoksen signum.

Sidoksen rakenne on osittain romahtanut (kuvat 3-5), jolloin tässä muodossa paksuin kohta selän taitteesta mitattuna on 230 mm. Jos sidos olisi ryhdissään, se olisi selästä noin 260 mm paksu. Nykyisessä tilassaan se on selän puolelta 230 mm ja etusyrjästä 200 mm. Kansien korkeus on 350 mm ja leveys 220 mm, teoksen kokonaisleveys on noin 260 mm sidosrakenteen romahduksen myötä, kun ensimmäinen neljännes työntyy eteenpäin. Arkkien koot vaihtelivat hieman korkeuden osalta 327 mm - 330 mm ja leveyden osalta 395 mm - 425 mm. Yleisesti ottaen arkit olivat leikkaamattomia, muutama vihkon kohdalla etusyrjä vaikutti suorutensa takia leikatulta ja vihkot olivat selkeästi muita kapeampia. Teksti kuitenkin eteni normaalisti sivuilla, eli arkit ovat silloin leikkattu jo ennen käyttöä.

Kuva 3. Alasyrjä

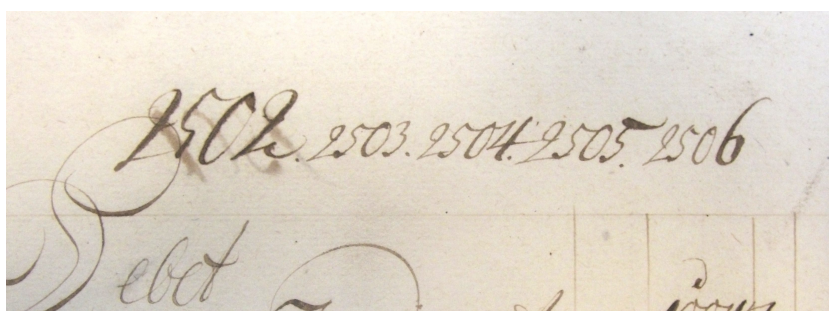

Kuva 4. Yläsyry

Kuva 5. Etusyrjä

Teoksessa on sivunumerointi numeroon 2546 asti. Tosiasiassa varsinaisia sivuja on 2462, sillä sivunumerointi ei ole täysin johdonmukainen. Sivun 1099 jälkeen tulee sivu 1200. Teoksesta ei puutu arkkeja, sillä numero 1099 on recto ja 1200 verso. Muita sivunumeroinnin muutoksia on yhteensä seuraavasti; 3x numeroimaton sivu, 5x sivu 545, 3x sivu 546, 4x sivu 547, 2x sivu 1683, 2x sivu 1684 ja 5x sivu 1919. Sivunumerot 2503-2506 on kaikki merkitty sivulle 2502 numeroinnin viereen pienemmällä käsialalla (kuva 6).

Kuva 6. Sivunumerointi 2502-2506

5.1.2 Vesileimat

Vesileimoja löytyi kaiken kaikkiaan 1070 kappaletta arkkien kokonaismäärän ollessa 1231. Tarkastelussa löytyi 13 erilaista vesileimaa, joista kahdeksan on mahdollisesti viereisvesileimoja. Varsinaisissa vesileimoissa esiintyy viisi teemaa: ”Arms of Amsterdam”, ”Arms with Dutch Lion”, ”Foolscap”, ”Maid of Dort / Pro Patria” ja ”Renaissance Couple Toasting”. Viereisvesileimoista löytyi myös viisi selkeää kirjainyhdistelmää, kaksi epäselvää kirjainyhdistelmää ja yksi pieni kuvio jota en tunnistanut. (Lindberg 1998: A9-A12, A22, A55, A79, A132, A154-A155, A157, A168, A178, A196; National Gallery of Australia 2014; Kecskeméti 2014 c.) (Liite 4)

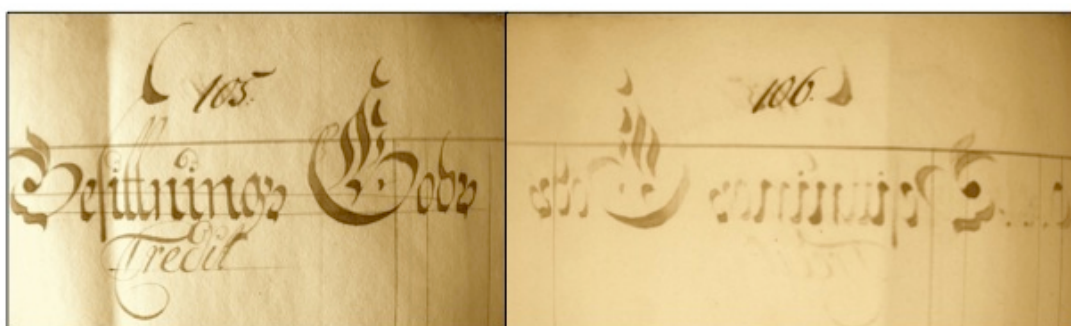
Kahdesta eri teoksesta, joissa samanlaisia vesileimoja käsitellään, en ole löytänyt yhtään tismalleen samanlaista kaikilta yksityiskohdiltaan ja viereisvesileimoiltaan. Tosin vesileimatutkimus tälle teokselle vaatisi kokonaan oman opinnäytetyön. Tässä yhteydessä tarkoituksena oli lähinnä varmistaa, ajoittuuko tilikirjassa käytetty paperi vesileimojen mukaan 1600-luvun loppupuolelle, aikaan, jolloin tilikirja on kirjoitettu. Alustavan vesileimojen tarkastelun mukaan teoksessa käytetyt paperit ovat todennäköisesti valmistettu ennen sen kirjoittamista. Vaikkakin Nils J. Lindbergin vesileimoihin perustuvassa väitöskirjassa *Paper comes to the North* on Kansallisarkiston läänintilaineistosta löytynyt kuusi toisistaan hieman poikkeavaa ”Arms of Amsterdam” -vesileimaa, joiden perusteella paperiarkkien valmistumien on ajoitettu Hollantiin vuosille 1664-1710, joten tämä vaatisi lisää tutkimista. Kuitenkaan yksikään Lindbergin kirjan ”Arms of Amsterdam” -vesileimoista ja löytämistäni viidestä toisistaankin hieman eroavasta ei ole keskenään samanlaisia. W.A. Churchillin vuonna 1965 julkaistussa *Watermarks in Paper* -teoksessa esiintyy 64 kappaletta toisistaan eri tavoin poikkeavaa ”Arms of Amsterdam” -vesileimaa, joista myöskään yksikään ei ole pikaisen tarkastuksen perusteella täsmälleen samanlainen läänintili 7403:n vesileimojen kanssa. Myöskin kaksi hieman toisistaan poikkeavaa ”Maid of Dort / Pro Patria”-vesileimaa eroaa löytämistäni verrokeista siten, että läänintili 7403:n vesileimassa ei lue Pro Patria -tekstiä, kuten ei löydy Lindbergin kirjassakaan olevasta ”Maid of Dort / Pro Patria” -vesileimasta, mutta Churchillin kirjan kaikissa 27 vesileimassa lukee Pro Patria tai jokin toinen teksti. (Lindberg 1998: A9-A12, A154-A155, A132, A196; Churchill 1965: III-XLIII, XCIII-CXVIII.)

5.2 Vauriokartoitus

Sidoksen rakenne on romahtanut, selän kuuluisi olla ulospäin pyöristetty, mutta ensimmäisen neljänneksen kohdalta se kaartuu sisäänpäin. Tällöin teoksen etusyrjä työntyy eteenpäin. Etukannen taitteen kohdalta nahka on revennyt kokonaan irti ja kansipahvi on haljennut / taittunut (ks. kuva 1). Ylivetopaperi on osin kansipahvin halkeaman kohdalta revennyt, ja se on myös kulunut ja repeillyt syrjistä. Selkänahan taitteen sisäänlyönti on kulunut alasyrjästä kokonaan pois. Kansien alasyrjien osalta kansipahvi on pehmentynyt ja painunut kasaan.

Paperi on enimmäkseen hyvässä kunnossa; sivujen ulkosyrjissä on jonkin verran havaittavissa alasyrjän selänpuoleisessa päässä kulumaa, joka on aiheutunut raskaan teoksen hyllyllä liikuttamisesta. Myös romahtanut sidosrakenne on aiheuttanut sivujen etusyrjässä kulumaa ja deformaatiota, sillä sivut, jotka eivät saa alhaalta päin tukea muista sivuista, ovat painuneet alaspäin. Kuudessa sivussa on pieni repeämä. Osassa viikoista on huomattavissa alakulmassa taitteen kohdalla pieni alue, jossa paperi on hieman tummunutta ja haurasta, mikä vaikuttaisi samanlaiselta kuin homeen haurastuttama paperi. Hometta ei kuitenkaan ollut havaittavissa.

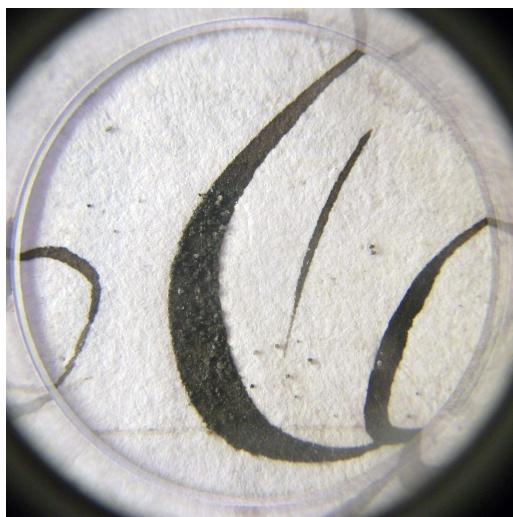
Rautagallusmustevaurioita löytyy lähes joka sivulta eriasteisina (kuva 7). Yleisin vaurioluokka on 1, jota esiintyy osin runsaasti vain sivunumeroissa muun sivun ollessa luokkaa 0. Jonkin verran on nähtävissä myös 2-luokan vaurioita. 3-luokan vaurioita ei esiinny.

Kuva 7. Rautagallusmustevaurio arkin recto ja verso

Sivujen taitteissa esiintyy runsaasti hienoa hiekkaa sekä jonkin verran roskaa; sammalta, pieniä sulkia, hyönteisen jäämiä ja muuta vastaavaa. Hienoa hiekkaa on käytetty musteen kuivamiseen, ja sitä onkin tässä teoksessa runsaasti yhä vielä kirjaimissa

itsessään (kuva 8), eikä vain taitteisiin varisseena. Kuivatushiekka koostuu pienistä partikkeleista, ja sitä voi valmistaa useista materiaaleista, esimerkiksi mineraaleista, lasista ja metallista. Hiekan harkittu poistaminen merkitsee siten myös mahdollisen merkityksellisen informaation kadottamista. (Reissland & Scheper & Fleischer 2007.)

Kuva 8. Kuivatushiekkaa kirjaimessa (10x)

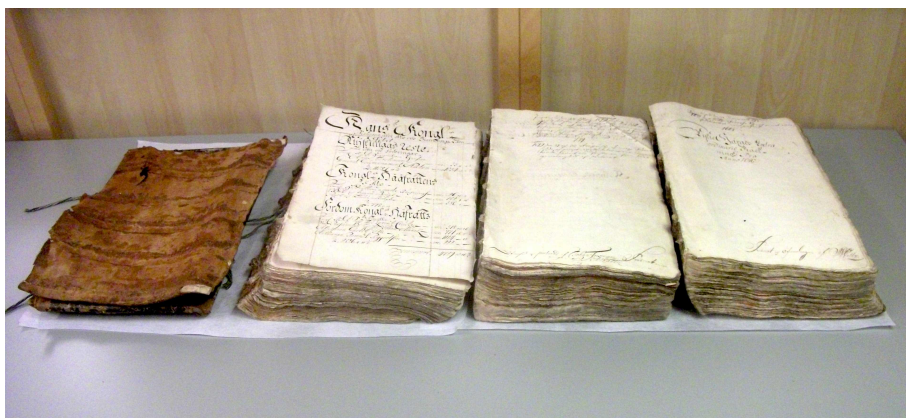
5.3 Purkaminen

Koska kyseinen teos on ehkä ainoa kappale läänintilien osalta, johon on nyt ja tulevaisuudessa aikaa ja mahdollisuuksia keskittää paljon huomiota, on kaikkia sidoksen purkamisen yhteydessä irrotettuja materiaaleja; ommellankaa, sidontatukinyörejä, hiekkaa sivujen välistä, otettu talteen mahdollista myöhempää tarkastelua varten.

Digitointia varten oli riittävää purkaa teos 2-3 osaan. Käytettävässä mastoskannerissa on kirjahissi, jonka avulla voidaan digitoida maksimissaan 150 mm paksut teokset. Digitoinnin yhteydessä teoksen on avauduttava kokonaan, ja aukeaman päälle laskeutuva lasi painaa aukeaman tasaiseksi. Jos sidos on kovin paksu tai jäykkä, jokaisen aukeaman avaaminen 180°:een rasittaa rakennetta entisestään.

Paksuuden osalta kahteen osaan purkaminen olisi kenties riittävä, mutta koska ensimmäinen neljännes on selästään sisäänpäin kaartunut eikä vielä ennen digitointia ollut täyttä varmuutta kaikista jatkotoimenpiteistä, päädyin purkamaan teoksen kolmeen jotakuinkin yhtä suureen osaan (kuva 9). Tällöin mahdollisia jatkotoimenpiteitä voisi tehdä esimerkiksi vain ensimmäiselle osalle, joka täten olisi myös ohuempi kuin kah-

teen osaan purettuna. Ohuempina kokonaisuuksina aukeamiin todennäköisesti kohdistuu myös vähemmän räsitystä digitoinnin aikana. Luontevat kohdat sidoksen osien erottamiseen löytyivät paikoista, joissa ei ole tekstiä.

Kuva 9. Teos purettuna kolmeen osaan

Aloitin purkamisen irrottamalla kannet ja nahan selästä. Etulehtien ompeluiden katkominen irrotti kannet ja selän nahka lähti kohtuullisen hyvin varovasti vetämällä, vaikka selkään jäikin ohutta nahkakerrosta (kuva 10). Selkänahka ja tukikankaat olivat kuumaliimalla (eläinliima) kiinnitetty, ja selkä oli myös liimattu kauttaaltaan kuumaliimalla ennen tukikankaiden laittoa. Selässä oli kahdenlaista kangasta, joista toinen oli paksuhko yksivärinen palttinasidoksinen, jota esiintyi epäsäännöllisesti muutamana suikaleena. Toinen oli sinivalkoruudullinen (kuva 11), pellavalangasta mahdollisesti koneellisesti kudottu palttinasidos. Sinivalkoista kangasta oli jokaisessa kentässä, ja kankaat ovat asymmetrisesti leikattu. Kangas on todennäköisesti jälkikäteen laitettu tukemaan selkää, kenties samassa yhteydessä kuin uudet ylivetopaperit.

Kuva 10. Nahka poistettu selästä

Kuva 11. Sinivalkoinen ruutukangas (10x)

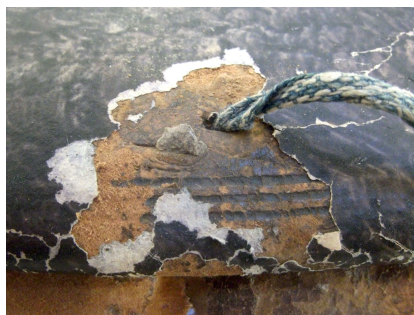
Takakannesta poistin purkamisen yhteydessä ylivetopaperin, jolloin alkuperäinen kansi paljastui (kuva 12). Ylivetopaperin alta löytyi selänpuoleisesta reunasta sekä kulmista eri nahkaa kuin alkuperäinen kansinahka on ollut. Vaikuttaa siltä, että alkuperäisen sidoksen osalta selkä on jossain vaiheessa vaurioitunut pahoin ja korvattu kokonaan uudella. Kansia ei kuitenkaan ole kokonaan päällystetty uudelleen nahalla, vaan ainoastaan selkä. Takakannen selänpuoleisesta kulmasta myös puuttui alkuperäistä kansinahkaa, jota ei kuitenkaan ollut paikattu samalla kun selkä on korjattu. Kansien kulmiin oli vielä erikseen laitettu samaa nahkaa kuin selkä (kuva 13). Tämän tarkoitus on ollut varmaankin saada sidos näyttämään yhtenäiseltä. Lisäämällä ylivetopaperi on kömpelö paikkaus saatu peittoon. Kansien sitomiseen tarkoitetuille sinivalkoisille nyöreille oli lyöty uudet reiät kansien läpi ennen uusien etulehtien kiinnittämistä. Aikaisempien nahkaisten sidontauhojen (kuva 14) jäänteet löytyivät ylivetopaperin ja etulehden alta. (Liite 5)

Kuva 12. Alkuperäinen takakansi yliveton alla

Kuva 13. Nahalla päällystetty kulma

Kuva 14. Alkuperäisen nahkanauhan jäännös

Nahan jäämät, tukikankaat ja paksuimmat liimakerrokset poistin kostuttamalla paksulla metyyliiselluloosageelillä (MC 6000) ja kuorimalla kerroksia spatulalla.

Ohuen bambusta valmistetun taittoluun avulla erottelin katkaisukohtaksi päättämässäni kohdassa vihkot toisistaan. Selän liimauksessa vihkot ovat yleensä tiukasti yhdessä, ja liiman onkin myös tarkoitus hieman impregnoitua viikkojen väliin. Kaikesta liiman poistamisesta huolimatta sitä oli selässä paikoin vielä runsaasti, joten vihkot oli erotettava mekaanisesti toisistaan. Päätyjen ketjuompeleet ja paksut sidontatukinyörit katkaisin skalpellilla. Muutamia kohtia, kuten uloimmat vihkot, jotka osin pyrkivät irtoamaan sidontatukinyörien leikkauskohdista, tuin ennen digitointiin lähettämistä japaninpaperilla ja metyyliiselluloosaliisterillä. Tuet poistettiin digitoinnin jälkeen.

5.4 Digitointi

Kansallisarkiston Digitointiohjelman 2014 mukaan tehdään tärkeimmän painopisteen, mikrofilmien digitoinnin, lisäksi täydennysdigitointia muille aloitetuille aineistoille. Tavoitteena on saada ehjiä passiivianeistokokonaisuuksia siirrettäviksi 2018 valmistuvaan uuteen Keskusarkistoon Mikkeliin. Täydennysdigitoinnissa ovat mukana ensimmäisessä priorisointiluokassa "Sidosten ja aktien harmaasävydigitointi 2014" läänintilit, joiden digitointi on suunniteltu jatkuvaksi vuosien 2014-2017 aikana. Tänä aikana olisi tarkoitus digitoida kaikki läänintilit vuoteen 1750 saakka. 39 % läänintileistä on vielä digitoinnissa István Kecskeméti (sektorijohtaja, aineistohallinnan vastuualue) mukaan. (Arkistolaitos 2013 b; Arkistolaitos 2014 f; Kecskeméti 2014 d.)

Osa läänintilianeistosta löytyy mikrofilmiltä. Jos mikrofilmi on ollut tarpeeksi hyvä, on aineisto digitoitu mikrofilmiltä, ja siltä osin alkuperäisaineiston ei tarvitse läpikäydä digitointiprosessia. Myöskään aineistolle ei tehdä konservointitoimenpiteitä. Jonkin verran

mikrofilmaamatonta aineistoa on saatu digitoitua. Viime aikoina on digitoitu alle 150 mm paksuisia teoksia, jotka voidaan digitoida purkamatta. Tosin kyseisen laitteen käyttäjä jäi juuri eläkkeelle, joten tällä hetkellä läänintilejä ei digitoida.

Arkistolaitoksella ei sidota digitointia varten purettuja teoksia uudelleen digitoinnin jälkeen, vaan ne tullaan pakkaamaan suojakoteloihin. Tietty osa aineistosta puretaan kokonaan arkkitasolle asti siten, että selkä leikataan sivuleikkurilla kokonaan pois, tällöin sitominen on mahdotonta. Aineisto ei ole tutkijoiden käytettävissä enää digitoinnin jälkeen kuin mahdollisesti joissain harvoissa poikkeustapauksissa. Pääsääntöisesti läänintilejä ei anneta tutkijasalin lainkaan.

Valtaosa aineistosta digitoidaan tasoskannerilla, jolla voidaan työstää maksimissaan 150 mm paksut teokset, yleensä hieman alle. Joulukuussa 2013 digitointiin saapui uusi laite, jossa teos voidaan digitoida avaamalla se noin 90° kulmaan. Tämäkään laite ei kuitenkaan mahdollista yli 150 mm paksujen teosten digitointia. Digitointiyksikössä on myös yksi mastoskanneri, jossa kirjahissiin mahtuvat jopa 500 mm paksut teokset. Yleisesti ottaen kuitenkin puolimetriset kiintoselät eivät välttämättä aina aukea tarpeeksi tässäkin, ja työskentely olisi erittäin hidasta ja siten kallista. (Liite 6)

Digitoinnin yhteydessä vieraillessani aineistoa digitoivan henkilön luona seuraamassa digitoititapahtumaa minua pyydettiin merkitsemään ensimmäiseen osioon ensimmäiselle sivulle teoksen signum, koska teoksessa ei ollut purettuna mukana kantta, jossa signum näkyisi. Tein merkinnän kahteen lähettämäni teokseen 2B -lyijykynällä etusivun vasempaan yläkulmaan, josta sen sitten voi poistaa pyyhkeumilla digitoinnin jälkeen. Läänintili 7403 löytyy digitoituna verkkosivulta <http://digi.narc.fi/digi/slistaus.ka?ay=214009>.

5.5 Digitoinnin jälkeen

Koko projektin aikana olen punninnut eri toimenpiteitä teoksen osalta aina sitomisesta kokonaan uudelleen, täysin sitomatta jättämiseen. Purkamisen yhteydessä kävi ilmi, että mahdollinen alkuperäinen sidostyyppi olikin kokonahkasidos yksinkertaisella viivakoristelulla, joten tämä olisi kenties sitten ollut se alkuperäinen tyyli. Päätin sitten mitä tahansa, olisi teos purettava vielä pidemmälle kuin kolmeen osaan. Alkuosassa oleva selkäpuolen deformaatio vaatisi toimenpiteitä, sillä vaikka olisi tehnyt minimitoimenpi-

teet ja kiinnittänyt puretut osat toisiinsa uusilla sidontatukinyöreillä purkamatta enempää, alkuosa vääntäisi joka tapauksessa rakennetta vanhaan muotoonsa.

5.5.1 Konservointisuunnitelma

Sitominen uudelleen olisi teoksen alkuperäinen rakenne. Se suojaisi sivuja ja pitäisi ne paikoillaan. Horisontaalisesti jatkossa säilytettävä teos myöskin pysyisi varsin hyvin muodossaan, eikä raskas rakenne väsyttäisi selkää. Vielä kun kannet sidottaisiin nauhoin kiinni, se pysyisi tiiviinä pakettina. Toisaalta taas Arkistolaitoksen tendenssin mukaisesti teoksia ei tulla todennäköisesti jatkossakaan sitomaan, sillä koko prosessi vie runsaasti aikaa varsinkin tämän teoksen kohdalla. Mahdollisesti jos rakenne muuten on hyvä, sivut ovat hyvässä kunnossa eikä selässä ole deformaatiota, ei uudelleensitominen olisi välttämättä mahdoton ajatus.

Sitomaton teos säilytettäisiin jatkossa suojakotelossa, joka pitää sivut kutakuinkin paikoillaan sekä suojaa myös hyvin pölyltä ja liialta. Kuitenkaan tämän teoksen kohdalla koteloimista ilman muita toimenpiteitä ei voi ajatella, sillä alkuosan deformaatio on niin vahva, että osa sivuista työntyy jatkuvasti eteenpäin, jolloin ne painautuisivat kotelon syrjää vasten, eikä tämä ole pitkällä tähtäimellä suojelevaa. Myöskään osan pakottaminen muotoonsa esimerkiksi ensin suojapaperin avulla ja siten koteloituna ei olisi riittävä ratkaisu, sillä eläinliimalla liimattu rakenne, joka on vuosisatoja vanhaa, on yllättävän sinnikäs vastustamaan uutta olomuotoa.

Selän rakenteen deformaatioon olisi puututtava, joten ensisijainen ajatukseni oli purkaa koko teos vihkoihin ja poistaa paksut kerrokset eläinliimaa uloimmista vihkon arkeista pesemällä ne. Pesun jälkeen tarpeelliset kohdat tulisi paikata kevyesti, jotta arkkien puolikkaat pysyvät yhdessä. Tämän myötä sitoisin kolmeen jaetut osiot myös kolmena osiona ja ilman sidontatukinyörejä, ainoastaan yksinkertaisin ketjuompelein vihkot toisiinsa. Tällöin ne pysyisivät hyvin yhdessä suojakoteloissaan, eikä myöskään (epätodennäköistä) katoamisvaaraa olisi. Pitää muistaa, että aineistoa on silti mahdollista saada tutkittavaksi esimerkiksi paperin tai vesileimojen osalta. Digitointi ei ole ratkaisu ihan kaikkeen.

5.5.2 Konservointikertomus

Päädyin siis purkamaan aineiston arkkitasolle ja pesemään ja paikkaamaan tarpeelliset kohdat. Useista vihkoista oli irrotettava 2-3 ulointa arkkia pesua varten, sillä liima oli impregnoitunut jonkin verran muihin arkkeihin ommelreikien kautta, ja näiden arkki mekaaninen irrottaminen toisistaan olisi aiheuttanut enemmän vahinkoa. Kuivapuhdistin kaikki arkit kauttaaltaan pehmeällä siveltimellä ja reunoista lateksisienellä (Alron). Pesin arkit pelkästään vesipesuna kädenlämpöisellä vedellä, jotta eläinliima irtoaisi paremmin. Viileämmässä vedessä peseminen olisi kestänyt huomattavasti kauemmin, eikä liima välttämättä olisi irronnut kunnolla. Liimanpoiston yhteydessä kävin arkki reuna-alueet siveltimen kanssa läpi poistaen kuivapuhdistuksessa jäljelle jäänyttä likaa. Kirjaimissa yhä ollutta kuivatushiekkaa poistui jonkin verran pesussa.

Ennen pesua piti selvittää vaikutukset käytettyyn merkintäaineeseen, rautagallusmusteeseen. Yksi pesun vaikutuksista olisi tekstissä todennäköisesti ilmenevä haalistuminen. Ei ole mitään syytä pestä tekstejä pois, vaikka teos onkin digitoitu ja täten luettavissa. Teos itse saattaa säilyä pitempään kuin digitaalinen aineisto. Muste oli enimmäkseen kuitenkin hyvin vahvaa kauttaaltaan, joten en uskonut haalistumien olevan niin runsasta, että se vaikuttaisi luettavuuteen huonontavasti.

Library of Congressin Iron-Gall Ink Corrosion Group on tehnyt mittavan tutkimuksen pesujen vaikutuksesta rautagallusmusteeseen. Sen mukaan vesipesu poistaa jonkin verran rauta(II) -ioneja, happamuutta ja muita vesiliukoisia hajoamistuotteita. Rauta(II) -ionit aktivoivat selluloosan hapettumisen, joka on yksi ensisijaisista haitallisista rautagallusmusteen aiheuttamista reaktioista paperille. Pesun yhteydessä kuitenkin musteen komponentteja voi myös upota syvemmälle paperiin. Lämpimällä vedellä peseminen yleensä lyhentää tarvittavaa pesuaikaa ja tehostaa rauta(II) -ionien, happamuuden ja muiden hajoamistuotteiden poistumista musteesta ja paperista. Vastaavasti se voi myös haalistaa mustetta ja vaikuttaa täten visuaaliseen ilmeeseen. Uputuspesu on tehokas pesutapahtuma, kun vedellä on rajoittamaton pääsy kohteeseen. Uputuspesussa on kuitenkin vähiten mahdollisuuksia turvallisesti kontrolloida itse pesutapahtumaa. Arkki kuivaamisessa ei suositella pelkästään ilmakeiväprosessia, mihin ei kuitenkaan annettu tarkempaa selitystä, ainoastaan mainittiin, että se ei ole suositeltua paperille jossa on rautagallusmustetta. (Albro et al. 2008) Todennäköisesti tällä kuitenkin tarkoitettiin sitä, että rautagallusmusteen ollessa kyseessä olisi hyvä välttää useita kostutuskertoja.

Koska pestäviä arkkeja oli runsaasti, loppujen lopuksi 186 kappaletta arkkiensa kokonaismäärän ollessa 611+9, suoritin pesuja osissa. Arkkeja oli kuitenkin kerralla pesussa mittava määrä, joten suoritin kuivatuksen kokonaan ilmakeivatuksena. Lajittelin arkit paikattaviin, joita tuli kaiken kaikkiaan 120 kappaletta, sekä suoraan suoristettaviin. Suoristus tapahtui Hollytex- ja imupaperiarkkien ja pahvi- ja puulevyjen välissä isoissa erissä, jossa jokaisen arkin vaihtuessa väliin tuli pahvilevy ja useampien väliin toisinaan puulevy. Sumutin arkit kevyesti ennen suoristusta tislattua vettä sisältävällä Dahlia Sprayerilla. Viimeisen puulevyn päälle laitoin painoja. Arkit saivat olla suoristuksessa yleensä seuraavaan päivään, jolloin uusi pino oli odottamassa. Paikkaamisessa keskityin lähinnä keskitalteisiin, joissa oli vaurioita, vaikka eläinliimanpoisto pesemällä onnistuikin hyvin. Paikkaukset tein 5-grammaisella japaninpaperilla ja vehnätärkkelysiis-terillä.

Suorituksen jälkeen yhdistin arkit ja vihkot, ja sitä mukaa kun yhdistäminen eteni, laitoin taitetut vihot myös kevyen painon alle. Arkit, joita ei pesty, laitoin kuivapuhdistuksen jälkeen myös kevyen painon alle, jotta varsinkin alkupään sidosrakenteen romah- tamisesta aiheutuneet taipumiset taitteiden alueella saisi hieman suoristumaan.

Tähän mennessä olin jo tullut siihen lopputulokseen, etten sido arkkeja lainkaan (kuva 15), edes aikaisemmin harkitsemallani tavalla, jossa yhdistäisin ne vain ketjuompelein. Päädyin tähän siksi, että kun tämä todellakin on varmastikin ainoa kappale, joka tulee olemaan kokonaan osiin purettu jossain vaiheessa. Koska se on dokumentoitu tarkoin, vesileimoja on suurimmassa osassa arkeista ja yleisesti ottaen myös ommelreiät ovat hyvin näkyvissä, sitomatta jättämisen myötä aineistoa olisi mahdollista tutkia tarkem- min myös myöhemmin. Kunnan valopöydän tai -levyn avulla kaikki vesileimat voisi käydä läpi. Ja koska arkit ovat yhtenäisiä, saa yhtä arkkiä tarkastelemalla aina selville myös viereisvesileiman toisin kuin joissain muissa aineistoissa, joissa ehkä leika- taan giljotiinilla digitoinnin nopeuttamiseksi. Tehdyt toimenpiteet kirjattiin Kansallisarkis- ton konservoinnin dokumentoinnin tietokantaan (liite 7).

Kuva 15. Arkkit toimenpiteiden jälkeen

Aineisto pakataan kolmessa osassa suojakoteloihin. Koska vihkoja ei ole sidottu toisiinsa, on aineiston kannalta turvallisempaa kääriä ne ensin suojapaperiin, jotta ne eivät kotelointia liikuttaessa pääse liikkumaan. Paksuudeltaan väljään suojakoteloon aineisto saadaan tarvittaessa tiiviimmin pakattua, kun tyhjä tila täytetään esimerkiksi suojapahvista leikatuilla samankokoisilla arkeilla kuin vihkot ovat.

Irrallaan olevan aineiston kohdalla on tietenkin se vaara, että jotain saattaa lähteä tutkijan mukaan, mikä on kuitenkin jokseenkin epätodennäköistä nykypäivänä. Toivottavasti kaukana ovat ne ajat, kun aineistoista on leikattu sinettejä muistoksi. Tässä teoksessa KA7403 ei sinettejä ollut lainkaan, mutta olen omin silmin havainnut KA8714-teoksesta sinettejä leikatun useita pois, ja Martti Kerkkonen mainitsee kirjassaan *Suomen arkistolaitos Haminan rauhasta maan itsenäistymiseen*, että: ”Pahempi vielä oli, että sivulliset saivat kuten siihenkin saakka ilman valvontaa käyttää hyväkseen senaatin ullakolla säilytettyä vanhaa asiakirja-aineistoa. Jotkut keräilivät sinettejä ja autografeja tai myivät asiakirjoja käärepapereiksi kauppiaille, toiset valistuneemmat, kuten W.G.Lagus, kuljetivat yksityiskäyttöönä tutkimusaineistoa.” Tämä mainittu tapahtui kuitenkin ennen vuotta 1843. (Kerkkonen 1998: 39.)

6 Johtopäätökset

Opinnäytetyössäni olen halunnut tehdä tiettäväksi, että teosten sidostyypeillä on oma tärkeä arvonsa, eikä sen pidä jäädä sisällön teksti-informaation arvon jalkoihin. Sidonnassa käytetyt tekniikat ja materiaalit ovat informaatiolähde myös sen ajan sosiaalisessa kontekstissa. Siitä lähtien kun on keksitty tehdä arkkeja kääreiden sijaan, on katsottu tärkeäksi sitoa sivut yhteen, jotta ne myös pysyvät yhdessä sekä suojata ne kansilla.

Tärkeitä asiakirjoja kirjoitettiin pitkään pergamentille vaikka uusi keksintö paperi oli saapunut markkinoille. Pergamentin katsottiin olevan laadullisesti luotettavampaa ja asiakirjojen piti oltava kestäväälle materiaalille laadittuja, sillä niitä tehtiin yleensä vain yksi tai kaksi kappaletta kutakin. Samoin tärkeät asiakirjat tarvitsivat ympärilleen kestävät kannet. Myös pergamentin kosteusherkkyyys vaati tukevia ja raskaita kansia aineiston kunnossa pitämiseksi. Varsinkin vanhempien asiakirjojen kohdalla sidostekniikoissa voi olla runsasta vaihtelua ja mitä lähemmäksi nykypäivää tullaan, ne ovat sidottu kansiin vain jotta säilyvät yhdessä. Uudempi aineisto on myös yleensä yhteneväinen ulkoisesti. Vanhemman aineiston kohdalla, kuten voudin- ja läänintilit, sidokset ovat merkittäviä yksityiskohtia sisällön lisäksi ja kansimateriaalit ja mahdolliset koristelut vaihtelevat tekijän mukaan. Kyseiset teokset ovat uniikkeja kokonaisuuksia, vaikkakin samanlaisia sidostekniikoita on käytetty vuosisatoja.

Tietenkin uniikit käsikirjoitukset tai muuten erikoisemmat sidokset koetaan arvokkaammiksi myös ulkonäkönsä puolesta, mutta ne kertovat yhtä paljon aikakaudesta kuin rautakauden rikkaat hautalöydöt kertovat sen aikakauden yleisestä pukeutumis- ja koristautumistyylistä. Harva kirja sidottiin loisteliaasti. Loistosidoksia tai muuten koristeellisempia sidoksia tehtiin jos kirjan omistajalla oli rahaa ja halua. Muussa tapauksessa kirja sidottiin käytettävissä olevilla materiaaleilla ja tekniikoilla, koska kannet tarvittiin sisältöä suojaamaan ja siihen pyrittiin käyttämään parhaita mahdollisia käytettävissä olevia materiaaleja.

Informaatio haluttiin pitää turvassa ja säilössä. Sen ajan sitoijat tekivät työnsä hyvin eikä sitä nykypäivänä monestikaan arvosteta sen vertaa tavallisimpien sidoksien kohdalla, että edes dokumentoitaisiin muutamin valokuvin ja lausein tekniikkaa ja materiaaleja. Saatikka että konservoitaisiin hajonneita sidoksia. Kaiken kukkuraksi teoksia puretaan taltioimista varten, jotta sisältö saadaan kaikkien ulottuville. Informaatiosisäl-

lön saatavuus on tietenkin hienoa, mutta itse usein kaipaen digitoitujen teosten yhteydessä tiedon myös siitä, miten ne ovat olleet tai ovat yhä sidottu.

Paksujen sidoksien osalta purkaminen on ainoa vaihtoehto silloin kun halutaan digitoida nopeasti ja rahaa säästään, sillä digitointi purkamatta on hidasta, eikä siihen saisi kulua aikaa, varsinkin kun digitoitijonot vain kasvavat. Huolestuttaa myös mitä teoksille sitten tapahtuu, unohdetaanko ne tyystin, eikä kukaan koskaan enää konservoi niitä? Nykyisessä tilassaan ne menevät vain huonompaan kuntoon vaikkei niitä aktiivisesti kukaan käytä ja ehkä juuri siksi, koska katsotaan etteivät ne tarvitse enää konservointia ainakaan kiireellisesti.

Voidaan ajatella, että kirjansidokset ovat kuin taulujen kehykset. Molemmilla on tärkeä tehtävänsä, molemmat ovat joko yksinkertaisia tai loisteliaita ja vaikuttavat teoksen tulkintaan ja molemmat ovat olleet tai ovat yhä aliarvostettuja suhteessa suojaamaansa sisältöön.

Läänintili KA7403 oli sidottuna 260 mm paksu ja täten purettava digitointia varten. Teos oli mahdollista digitoida kolmeen osaan purettuna siten, että kannet ja selkä poistettiin ja päätyjen ketjuompeleet ja neljä sidontatukinyöriä katkaistiin. Sidos oli mitä todennäköisimmin ensimmäinen eli alkuperäinen sidos. Tosin jossain elämänkaaren vaiheessa alkuperäisen kokonahkasidoksen selkä oli pettänyt. Selkäosa oli korvattu uudella nahalla, joka tuli epätasaisesti kannen reunojen yli. Korjauksen yhteydessä oli todennäköisesti lisätty sinivalkoruudullisen kankaan suikaleet kenttiin, sidontanyörien väliin tukemaan selkää, sillä nämä kangassuikaleet eivät kulkeneet kansiin asti. Tässä yhteydessä teoksesta oli myös tehty puolinahkasidos lisäämällä kansien ulkokulmiin samaa nahkaa mitä selässä oli käytetty sekä lisäämällä kansiin ylivetopaperit. Vihkojen taitteissa ei ollut havaittavissa useampia ompelujälkiä. Sitä ei voida sanoa oliko teos sidottu heti vuoden 1696 tilitietojen kirjaamisen jälkeen vai vasta myöhemmin. Todennäköistä on, että sidonta on tapahtunut sisällön ollessa valmis, koska sidos suojaaisi sivuja ja pitäisi ne varmasti yhdessä ja tallessa koko sen ajan kun tilit kuljetettaisiin Ruotsiin.

Purkamisen ja digitoinnin jälkeen oli päätettävä jatkotoimista. Teoksen pakkaaminen sellaisenaan kolmessa osassa suojakoteloihin ei ollut mielestäni hyvä ratkaisu rakenteen deformaation vuoksi. Päädyin purkamaan teoksen yksittäisiin arkkeihin asti, jotta

vihkojen selkää haurastuttavan kovan eläinliiman saisi pestyä pois ja tämän myötä myös hieman suoristettua selkäpuolella esiintyvää taittumista.

Työn yhteydessä on tehty kattava dokumentointi koskien mm. ompeleiden kulkua, raugallusmustevaurioita ja vesileimojen esiintyvyyttä. Sidokseen kuuluvia materiaaleja on otettu talteen musteen kuivattamista varten käytettyä hiekkaa myöten. Hiekkaa ei ole poistettu erikseen kirjaimista, vaan sitä varisee jatkuvasti taitteisiin teosta käsitellessä, yhä vielä ainakin pesemättömien sivujen osalta.

Päädyin lopulta myös siihen, etten sido teosta millään tavoin, koska se on todennäköisesti ainoa läänintilaineiston kappale, joka koskaan tullaan purkamaan arkeiksi asti ja dokumentoimaan tarkasti. Se voidaan sitoa myöhemmin tarvittaessa uudelleen, mutta tällä hetkellä se siirtyy passiivisäilytykseen kolmessa osassa suojakoteloihin pakattuna. Tässä tilassa teokseen voidaan palata tutkimuksellisessa mielessä uudelleen, esimerkiksi vesileimatutkimuksen yhteydessä. Arkistolaitoksen VAKKA-tietokantaan tehtiin muutos, jossa arkistoyksikkö KA7403 muuttuu kolmeksi säilytysyksiköksi: KA 7403 a-c.

Jos olisin päätenyt sitomaan teoksen uudelleen, olisin noudattanut alkuperäistä sidosteknikkaa, koska teos oli kuitenkin varsin hyvin aukeava ja tällöin sisältö luettavissa. Hyllyssä olleesta puolinahkasidoksesta olisi varmastikin tullut ylivetopaperin alta löytyneen alkuperäisen kokonahkasidoksen näköinen. Uudelleensidonta olisi suojannut sivuja mekaaniselta rasitukselta paremmin, koska ne pysyisivät yhdessä ja ryhdissä, mutta teos olisi alttiimpi pölylle toisin kuin suojakotelossa. Kannot olisivat kuitenkin otaneet suurimman osan pölystä ja mahdollisista kolhuista vastaan, sillä se on kansien tehtävä, oli niiden ulkonäkö sitten tavanomainen tai äärimmäisen koristeellinen.

Opinnäytetyöni valmiiksi saaminen ei ole loppulause pohdinnoilleni asian tiimoilta. Tämän työn yhteydessä olen vasta hyvin kevyesti raapaissut pintaa kirjansidosten arvostamisen ja ymmärryksen alalla ja toivon myös laajemman kiinnostuksen heräämistä. Haluan ehdottomasti jatkaa tutustumista aiheeseen, ja ehkä jossain vaiheessa tutkia myös enemmänkin läänintilejä. Jos teoksia vielä jatkossa puretaan digitointia varten, on äärimmäisen tärkeää dokumentoida ja valokuvata sidokset ja kirjata ylös yksityiskohdat ennen purkamista, sillä sen jälkeen kattava informaatio on kokonaan menetetty.

Lähteet

Aaltonen, Marja 1998. Persialaisen käsikirjoituksen konservointi. Opinnäytetyö. Vantaa: EVTEK.

Alamännistö, Marja 2000. Luonnoskirja ja arkisto 1900-luvun vaihteelta -toimenpiteitä ja ajatuksia säilyttämisestä. Opinnäytetyö. Vantaa: EVTEK.

Albro, Sylvia & Biggs, Julie L. & Dekle, Claire & Haude, Mary Elizabeth & Karnes, Cynthia & Khan, Yasmeen 2008. Developing Guidelines for Iron-Gall Ink Treatment at the Library of Congress. The Book and Paper Group Annual, vol 27, 2008. [Verkkosivu] <<http://cool.conservation-us.org/coolaic/sg/bpg/annual/v27/bp27-20.pdf>> (Luettu 17.4.2014).

Arkistojen Portti 2014 a. Voudintilit [Verkkosivu]
<<http://wiki.narc.fi/portti/index.php/Voudintilit>> (Luettu 11.2.2014).

Arkistojen Portti 2014 b. Läänintilit [Verkkosivu]
<<http://wiki.narc.fi/portti/index.php/L%C3%A4%C3%A4nintilit>> (Luettu 11.2.2014).

Arkistolaitos 2010. Kuntokartoituksen loppuraportti: Arkistolaitoksen paperiaineistojen kuntokartoitus – metodi ja tulokset. [Verkkosivu] <<http://arkisto.fi/uploads/Palvelut/Julkaisut/ARKISTOLAITOKSEN%20PAPERIAINEISTOJEN%20KUNTOKARTOITUS.pdf>> (Luettu 24.4.2014)

Arkistolaitos 2013 a. Arkistowiki: Arkistoyksikkö. [Verkkosivu]
<http://wiki.narc.fi/arkistowiki/index.php/Arkistoyksikk%C3%B6> (Luettu 23.4.2014)

Arkistolaitos 2013 b. Digitointiohjelma [verkkosivu]
<<http://www.arkisto.fi/uploads/Arkistolaitos/Teht%C3%A4v%C3%A4t%20ja%20toiminta/S%C3%A4ilyvyyden%20turvaaminen/DIGITOINTIOHJELMA%202014.pdf>> (Luettu 4.2.2014).

Arkistolaitos 2014 a. Historia [Verkkosivu] <<http://www.arkisto.fi/fi/arkistolaitos/historia>> (Luettu 6.2.2014).

Arkistolaitos 2014 b. Saamelaisarkisto [Verkkosivu]

<<http://www.arkisto.fi/fi/arkistolaitos/saamelaisarkisto>> (Luettu 6.2.2014).

Arkistolaitos 2014 c. Kansallisarkisto [Verkkosivu]

<<http://www.arkisto.fi/arkistolaitos/kansallisarkisto/>> (Luettu 2.2.2014).

Arkistolaitos 2014 d. Arkisto [Verkkosivu] <<http://www.arkisto.fi/>> (Luettu 2.2.2014).

Arkistolaitos 2014 e. Digitaaliarkisto [Verkkosivu]

<http://digi.narc.fi/digi/dosearch.ka?amtun=36523.KA> (Luettu 23.4.2014)

Arkistolaitos 2014 f. Digitointi [verkkosivu]

<<http://www.arkisto.fi/fi/arkistolaitos/tehtavat/saeilyvyyden-turvaaminen/digitointi/digitoinnin-edistyminen/>> (Luettu 4.2.2014).

Barker, Nicolas & Marrison G.E. & Pärssinen, Leena suom. 1983. Konservointi ja säilytys, British Libraryn näkökulma, Opusculum vol 3 1983 no 4. Sivut 254-258.

Churchill, W.A. 1965. Watermarks in Paper; In Holland, England, France, ETC.; in the XVII and XVIII centuries and their interconnection. Amsterdam: Menno Hertzberger & CO. N.V.

Cockerell, Douglas 1901/2005. Bookbinding; The Classic Arts and Crafts Manual, New York: Dover Publications Inc.

Dvořáková, Jana 2007, The Prague floods of 2002. The Paper Conservator Vol.31. Sivut 57-61.

Evans Clark ja Stumbaugh Colleen 1998. A Collection of Value: Mass-market Paperbacks at the Library of Congress. The Book and Paper Group annual, vol.17. [Verkkosivu] <<http://cool.conservation-us.org/coolaic/sg/bpg/annual/v17/bp17-08.html>> (Luettu 18.2.2014).

Helsingin yliopisto 2014: Ylioppilasmatrikkeli 1853–1899 [Verkkosivu]

<<http://www.helsinki.fi/ylioppilasmatrikkeli/1853-1899/henkilo.php?id=18991>> (Luettu 11.2.2014).

Johnson Arthur W. 2002. The repair of cloth bindings. Newcastle: Oak Knoll Press & The British Library.

Jääntti, Heidi 1987. Kansalliskirjastokokoelmaan kuuluvan kirjan konservointi- ja restaurointityö, Opinnäytetyö, Vantaan käsi- ja taideteollisuusoppilaitos.

Kansalliskirjasto 2014 a. The Fragmenta membranea collection [Verkkosivu] <<http://fragmenta.kansalliskirjasto.fi/>> (luettu 9.4.2014).

Kansalliskirjasto 2014 b. Karl Emil Tollanderin palkinto Rainer Knapakselle [Verkkosivu] <http://www.kansalliskirjasto.fi/yleistieto/uutiset/1360159812540.html> (Luettu 17.4.2014).

Kantell, Tuija 1993. Olof Rudbeckin Atlantica - kuvitusosan konservointi ja kahden tekstiosan toimenpide-ehdotukset. Opinnäytetyö. Vantaa: EVTEK.

Kecskeméti, István 2008, Papyruksesta megabitteihin: Arkisto- ja valokuvakokoelmien konservoinnin prosessin hallinta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Kecskeméti, István 2014 a. Suullinen tiedonanto 24.4.2014.

Kecskeméti, István 2014 b. Suullinen tiedonanto 24.4.2014

Kecskeméti, István 2014 c. Paperihistoriallinen tietokanta – historiallisten papereiden dokumentointi [Verkkosivu] <<https://staff.jyu.fi/Members/merisalo/paphist>> (Luettu 17.4.2014)

Kecskeméti, István 2014 d. Suullinen tiedonanto Kansallisarkiston konservoinnissa 2.4.2014.

Kerkkonen, Martti 1988, Suomen arkistolaitos Haminan rauhasta maan itsenäistymiseen. Helsinki: Valtion Painatuskeskus.

Knapas, Rainer 1996, Kirjansidosten historia. Laine, Tuija (toim.) 1996, Kirjahistoria Johdatus vanhan kirjan tutkimukseen, Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Sivut 165-184.

Kokkonen, Jyri 2004. Ammatillinen ohjeisto (I), Ammatillinen ohjeisto (II), käännös alkuperäisestä englanninkielisestä asiakirjasta, E.C.C.O. European Confederation of Conservator-Restorers' Organisations.

Library Conservation News 1985: 1

Lindberg, Nils J. 1998, Paper comes to the North, Sources and Trade Routes of Paper in the Baltic Sea Region 1350-1700. Vantaa: Tummavuoren Kirjapaino Oy.

Marks P.J.M 1998, The British Library guide to Bookbinding, history and techniques. Milano: Grafiche Milani.

Middleton, Bernard C. 1998. The Restoration of Leather Bindings. Kolmas painos. New Castle Oak Knoll Press.

Myllyniemi, Seppo 1994. Suomen arkistolaitoksen vaiheet ja nykyinen rakenne. Orrman Eljas (toim.) & Pispala Elisa (toim.) 1994. Suomen historian asiakirjalähteet. Porvoo: WSOY. Sivut 7-18.

National Gallery of Australia 2014. Whistler's watermarks [Verkkosivu] <<http://nga.gov.au/conservation/Watermarks/details/ProPatria.cfm>> (Luettu 17.4.2014).

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014. Tiedotteet [Verkkosivu] <http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2013/03/Mikkeliin_uusi_arkistolaitoksen_Keskusarkisto.html?lang=fi> (Luettu 3.2.2014).

Otavan Iso tietosanakirja 1968, osa 3 GI-JYRK. Keuruu: Otava s.176.

Reissland, Birgit & Scheper, Karin & Fleischer, Sabine 2007. Pre-Treatment Assessment - Visual assessment. The Iron Gall Ink Website. [Verkkosivu] <http://irongallink.org/igi_index5604.html> (Luettu 17.2014).

Szirmai, J.A. 1989. Stop Destroying Ancient Bindings. Abbey Newsletter, vol. 13, number 5, sept. 1989 [Verkkosivu] <<http://cool.conservation-us.org/byorg/abbey/an/an13/an13-5/an13-513.html>> (Luettu 12.4.2014).

Szirmai, J.A. 1999. The Archaeology of Medieval Bookbinding. England: Ashgate Publishing Limited, USA: Ashgate Publishing Company.

The National Archives 2014. Survey and making of Domesday [Verkkosivu] <<http://www.nationalarchives.gov.uk/domesday/discover-domesday/making-of-domesday.htm>> (Luettu 17.4.2014).

Toulet, Jean 1986, The restoration of books - part 1. Library conservation news 1986 no 11, sivut 4-8.

Vallinkoski, Jorma 1992. Suomen kirjansitojamestarit 1514-1868. Pousar, Jarl (toim.) 1992. Helsinki: Helsingin yliopiston kirjasto.

Walta, Matti 1994. Ruotsin ajan tiliasiakirjat. Orrman, Eljas (toim.) & Pispala, Elisa (toim.) 1994. Suomen historian asiakirjalähteet. Porvoo: WSOY. Sivut 117-128.

Liitteet

Liite 1: Rautagallusmustevaurio- ja vesileimakartoitustaulukko

Liite 2: Dokumentointi- ja ommeljärjestystaulukko

Liite 3: Piirrokset etu- ja takakannesta

Liite 4: Valokuvia vesileimoista

Liite 5: Piirros takakannesta ylivetopaperin alla

Liite 6: Valokuvat digitointiyksikön kolmesta skannerista

Liite 7: Kansallisarkiston konservoinnin dokumentointitietokanta KA 7403

KA7403 1736697.KA

sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima
1	1	Maid of Dort	21	1	Maid of Dort	41	1	joku?	61	1	CDG	81	1	AWDL AJ
2	1	Maid of Dort	22	1	Maid of Dort	42	1	joku?	62	1	CDG	82	1	AWDL AJ
3	1	Maid of Dort	23	1	Maid of Dort	43	1	joku?	63	2	AWDL AJ	83	1	AWDL AJ
4	1	Maid of Dort	24	1	Maid of Dort	44	1	joku?	64	2	AWDL AJ	84	1	AWDL AJ
5	1	DI	25	1	DI	45	1	AOAAJ	65	1	CDG	85	1	AWDL AJ
6	1	DI	26	1	DI	46	1	AOAAJ	66	1	CDG	86	1	AWDL AJ
7	1	DI	27	1	Maid of Dort	47	1	joku?	67	1	AWDL AJ	87	1	CDG
8	1	DI	28	1	Maid of Dort	48	1	joku?	68	1	AWDL AJ	88	1	CDG
9	1	DI	29	1	CDG	49	1	AOAAJ	69	1	CDG	89	1	AWDL AJ
10	1	DI	30	1	CDG	50	1	AOAAJ	70	1	CDG	90	1	AWDL AJ
11	1	Maid of Dort	31	1	Foolscap	51	1	AOAAJ	71	2	CDG	91	1	CDG
12	1	Maid of Dort	32	1	Foolscap	52	1	AOAAJ	72	2	CDG	92	1	CDG
13	1	Maid of Dort	33	1	DI	53	1	DI	73	1	AWDL AJ	93	1	CDG
14	1	Maid of Dort	34	1	DI	54	1	DI	74	1	AWDL AJ	94	1	CDG
15	1	Maid of Dort	35	1	Maid of Dort	55	1	CDG	75	1	Foolscap	95	1	CDG
16	1	Maid of Dort	36	1	Maid of Dort	56	1	CDG	76	1	Foolscap	96	1	CDG
17	1	DI	37	1	DI	57	1	AWDL AJ	77	1	AWDL AJ	97	1	AWDL AJ
18	1	DI	38	1	DI	58	1	AWDL AJ	78	1	AWDL AJ	98	1	AWDL AJ
19	1	DI	39	1	DI	59	1	AWDL AJ	79	1	CDG	99	1	CDG
20	1	DI	40	1	DI	60	1	AWDL AJ	80	1	CDG	100	1	CDG

sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima
101	1	CDG	121	1	AWDL AJ	141	1	AWDL AJ	161	1	CDG	181	2	CDG
102	1	CDG	122	1	AWDL AJ	142	1	AWDL AJ	162	1	CDG	182	2	CDG
103	1	CDG	123	1	AWDL AJ	143	1	CDG	163	1	CDG	183	1	CDG
104	1	CDG	124	1	AWDL AJ	144	1	CDG	164	1	CDG	184	1	CDG
105	1	CDG	125	1	CDG	145	1	CDG	165	1	AWDL AJ	185	2	AWDL AJ
106	1	CDG	126	1	CDG	146	1	CDG	166	1	AWDL AJ	186	2	AWDL AJ
107	1	AWDL AJ	127	1	AWDL AJ	147	1	AWDL AJ	167	1	AWDL AJ	187	1	AWDL AJ
108	1	AWDL AJ	128	1	AWDL AJ	148	1	AWDL AJ	168	1	AWDL AJ	188	1	AWDL AJ
109	1	AWDL AJ	129	1	AWDL AJ	149	1	AWDL AJ	169	1	CDG	189	1	AWDL AJ
110	1	AWDL AJ	130	1	AWDL AJ	150	1	AWDL AJ	170	1	CDG	190	1	AWDL AJ
111	1	CDG	131	1	CDG	151	1	AWDL AJ	171	1	CDG	191	1	AWDL AJ
112	1	CDG	132	1	CDG	152	1	AWDL AJ	172	1	CDG	192	1	AWDL AJ
113	1	AWDL AJ	133	1	CDG	153	1	CDG	173	1	AWDL AJ	193	1	AWDL AJ
114	1	AWDL AJ	134	1	CDG	154	1	CDG	174	1	AWDL AJ	194	1	AWDL AJ
115	1	CDG	135	1	AWDL AJ	155	1	CDG	175	1	CDG	195	1	CDG
116	1	CDG	136	1	AWDL AJ	156	1	CDG	176	1	CDG	196	1	CDG
117	1	CDG	137	1	CDG	157	1	AWDL AJ	177	2	CDG	197	2	CDG
118	1	CDG	138	1	CDG	158	1	AWDL AJ	178	2	CDG	198	2	CDG
119	1	AWDL AJ	139	1	AWDL AJ	159	1	AWDL AJ	179	1	CDG	199	2	AWDL AJ
120	1	AWDL AJ	140	1	AWDL AJ	160	1	AWDL AJ	180	1	CDG	200	2	AWDL AJ

sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima
201	1	CDG	221	1	CDG	241	1	AWDL AJ	261	1	joku?	281	2	CDG
202	1	CDG	222	1	CDG	242	1	AWDL AJ	262	1	joku?	282	2	CDG
203	2	CDG	223	2	CDG	243	1	AWDL AJ	263	1	CDG	283	1	CDG
204	2	CDG	224	2	CDG	244	1	AWDL AJ	264	1	CDG	284	1	CDG
205	2	CDG	225	1	CDG	245	1	AWDL AJ	265	1	CDG	285	1	AWDL AJ
206	2	CDG	226	1	CDG	246	1	AWDL AJ	266	1	CDG	286	1	AWDL AJ
207	1	CDG	227	1	CDG	247	1	AWDL AJ	267	1	AWDL AJ	287	1	AWDL AJ
208	1	CDG	228	1	CDG	248	1	AWDL AJ	268	1	AWDL AJ	288	1	AWDL AJ
209	2	AWDL AJ	229	1	CDG	249	1	AWDL AJ	269	1	AWDL AJ	289	1	CDG
210	2	AWDL AJ	230	1	CDG	250	1	AWDL AJ	270	1	AWDL AJ	290	1	CDG
211	2	AWDL AJ	231	1	AWDL AJ	251	2	CDG	271	1	CDG	291	1	AWDL AJ
212	2	AWDL AJ	232	1	AWDL AJ	252	2	CDG	272	1	CDG	292	1	AWDL AJ
213	2	AWDL AJ	233	1	AWDL AJ	253	1	CDG	273	1	CDG	293	1	AWDL AJ
214	2	AWDL AJ	234	1	AWDL AJ	254	1	CDG	274	1	CDG	294	1	AWDL AJ
215	2	AWDL AJ	235	1	CDG	255	1	AWDL AJ	275	1	CDG	295	1	AWDL AJ
216	2	AWDL AJ	236	1	CDG	256	1	AWDL AJ	276	1	CDG	296	1	AWDL AJ
217	2	CDG	237	1	CDG	257	1	AWDL AJ	277	1	CDG	297	1	AWDL AJ
218	2	CDG	238	1	CDG	258	1	AWDL AJ	278	1	CDG	298	1	AWDL AJ
219	1	AWDL AJ	239	1	AWDL AJ	259	1	CDG	279	1	AWDL AJ	299	1	CDG
220	1	AWDL AJ	240	1	AWDL AJ	260	1	CDG	280	1	AWDL AJ	300	1	CDG

sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima
301	1	CDG	321	1	AWDL AJ	341	1	AWDL AJ	361	1	AWDL AJ	381	1	AWDL AJ
302	1	CDG	322	1	AWDL AJ	342	1	AWDL AJ	362	1	AWDL AJ	382	1	AWDL AJ
303	1	CDG	323	2	CDG	343	1	CDG	363	1	CDG	383	1	AWDL AJ
304	1	CDG	324	2	CDG	344	1	CDG	364	1	CDG	384	1	AWDL AJ
305	1	CDG	325	1	CDG	345	1	AWDL AJ	365	1	CDG	385	1	CDG
306	1	CDG	326	1	CDG	346	1	AWDL AJ	366	1	CDG	386	1	CDG
307	1	AWDL AJ	327	1	CDG	347	1	AWDL AJ	367	1	CDG	387	1	AWDL AJ
308	1	AWDL AJ	328	1	CDG	348	1	AWDL AJ	368	1	CDG	388	1	AWDL AJ
309	1	CDG	329	1	AWDL AJ	349	1	AWDL AJ	369	1	AWDL AJ	389	1	CDG
310	1	CDG	330	1	AWDL AJ	350	1	AWDL AJ	370	1	AWDL AJ	390	1	CDG
311	1	AWDL AJ	331	1	CDG	351	1	CDG	371	1	AWDL AJ	391	1	CDG
312	1	AWDL AJ	332	1	CDG	352	1	CDG	372	1	AWDL AJ	392	1	CDG
313	1	AWDL AJ	333	1	AWDL AJ	353	1	CDG	373	1	CDG	393	1	CDG
314	1	AWDL AJ	334	1	AWDL AJ	354	1	CDG	374	1	CDG	394	1	CDG
315	1	AWDL AJ	335	1	CDG	355	1	CDG	375	1	AWDL AJ	395	2	CDG
316	1	AWDL AJ	336	1	CDG	356	1	CDG	376	1	AWDL AJ	396	2	CDG
317	1	AWDL AJ	337	1	AWDL AJ	357	1	AWDL AJ	377	1	CDG	397	1	CDG
318	1	AWDL AJ	338	1	AWDL AJ	358	1	AWDL AJ	378	1	CDG	398	1	CDG
319	1	CDG	339	1	-	359	1	AWDL AJ	379	2	CDG	399	1	CDG
320	1	CDG	340	1	-	360	1	AWDL AJ	380	2	CDG	400	1	CDG

sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima
401	1	AWDL AJ	421	1	AWDL AJ	441	1	CDG	461	1	CDG	481	1	CDG
402	1	AWDL AJ	422	1	AWDL AJ	442	1	CDG	462	1	CDG	482	1	CDG
403	1	CDG	423	1	CDG	443	1	AWDL AJ	463	1	AWDL AJ	483	1	AWDL AJ
404	1	CDG	424	1	CDG	444	1	AWDL AJ	464	1	AWDL AJ	484	1	AWDL AJ
405	1	AWDL AJ	425	1	AWDL AJ	445	1	CDG	465	1	AWDL AJ	485	1	CDG
406	1	AWDL AJ	426	1	AWDL AJ	446	1	CDG	466	1	AWDL AJ	486	1	CDG
407	1	CDG	427	1	CDG	447	1	AWDL AJ	467	1	AWDL AJ	487	1	CDG
408	1	CDG	428	1	CDG	448	1	AWDL AJ	468	1	AWDL AJ	488	1	CDG
409	1	AWDL AJ	429	1	AWDL AJ	449	1	CDG	469	1	CDG	489	1	CDG
410	1	AWDL AJ	430	1	AWDL AJ	450	1	CDG	470	1	CDG	490	1	CDG
411	1	AWDL AJ	431	1	?	451	1	AWDL AJ	471	1	AWDL AJ	491	2	CDG
412	1	AWDL AJ	432	1	?	452	1	AWDL AJ	472	1	AWDL AJ	492	2	CDG
413	1	AWDL AJ	433	1	AWDL AJ	453	1	CDG	473	1	AWDL AJ	493	1	AWDL AJ
414	1	AWDL AJ	434	1	AWDL AJ	454	1	CDG	474	1	AWDL AJ	494	1	AWDL AJ
415	1	AWDL AJ	435	1	CDG	455	1	AWDL AJ	475	1	AWDL AJ	495	1	AWDL AJ
416	1	AWDL AJ	436	1	CDG	456	1	AWDL AJ	476	1	AWDL AJ	496	1	AWDL AJ
417	1	CDG	437	1	AWDL AJ	457	1	CDG	477	1	CDG	497	1	AWDL AJ
418	1	CDG	438	1	AWDL AJ	458	1	CDG	478	1	CDG	498	1	AWDL AJ
419	1	CDG	439	1	AWDL AJ	459	1	AWDL AJ	479	1	CDG	499	1	CDG
420	1	CDG	440	1	AWDL AJ	460	1	AWDL AJ	480	1	CDG	500	1	CDG

sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima
501	1	CDG	521	1	AOAAJ	541	1	-	549	0	RCT	569	1	H+?
502	1	CDG	522	1	AOAAJ	542	1	-	550	0	RCT	570	1	H+?
503	1	CDG	523	1	joku?	543	1	joku?	551	0	RCT	571	1	RCT
504	1	CDG	524	1	joku?	544	1	joku?	552	0	RCT	572	1	RCT
505	1	AWDLAJ	525	1	AOAAJ	545	1	joku?	553	0	DI	573	1	RCT
506	1	AWDLAJ	526	1	AOAAJ	545	1	joku?	554	0	DI	574	1	RCT
507	1	AWDLAJ	527	1	AOAAJ	545	1	joku?	555	0	?	575	1	RCT
508	1	AWDLAJ	528	1	AOAAJ	545	1	joku?	556	0	?	576	1	RCT
509	1	AWDLAJ	529	1	AOAAJ	545	1	AOAAJ	557	1	H+?	577	1	H+?
510	1	AWDLAJ	530	1	AOAAJ	546	1	AOAAJ	558	1	H+?	578	1	H+?
511	1	?	531	1	joku?	546	1	-	559	1	H+?	579	1	H+?
512	1	?	532	1	joku?	547	1	-	560	1	H+?	580	1	H+?
513	1	joku?	533	1	AOAAJ	547	1	AOAAJ	561	1	RCT	581	1	RCT
514	1	joku?	534	1	AOAAJ	547	1	AOAAJ	562	1	RCT	582	1	RCT
515	1	joku?	535	1	AOAAJ	547	1	joku?	563	1	RCT	583	1	H+?
516	1	joku?	536	1	AOAAJ	-	1	joku?	564	1	RCT	584	1	H+?
517	1	AOAAJ	537	1	AOAAJ	545	1	H+?	565	0	RCT	585	1	RCT
518	1	AOAAJ	538	1	AOAAJ	546	1	H+?	566	0	RCT	586	1	RCT
519	1	joku?	539	1	AOAAJ	547	1	H+?	567	1	H+?	587	1	H+?
520	1	joku?	540	1	AOAAJ	548	0	H+?	568	1	H+?	588	1	H+?

sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima
589	1	RCT	609	1	RCT	629	1	H+?	649	1	H+?	669	1	H+?
590	1	RCT	610	1	RCT	630	1	H+?	650	1	H+?	670	1	H+?
591	1	H+?	611	1	H+?	631	1	AOA AJ	651	0	H+?	671	2	?
592	1	H+?	612	1	H+?	632	1	AOA AJ	652	0	H+?	672	2	?
593	1	RCT	613	1	H+?	633	1	RCT	653	1	joku?	673	1	H+?
594	1	RCT	614	1	H+?	634	1	RCT	654	1	joku?	674	1	H+?
595	1	H+?	615	1	H+?	635	1	RCT	655	1	RCT	675	2	RCT
596	1	H+?	616	1	H+?	636	1	RCT	656	1	RCT	676	2	RCT
597	1	RCT	617	1	RCT	637	1	RCT	657	1	H+?	677	2	H+?
598	1	RCT	618	1	RCT	638	1	RCT	658	1	H+?	678	2	H+?
599	1	RCT	619	1	RCT	639	1	H+?	659	1	RCT	679	1	RCT
600	1	RCT	620	1	RCT	640	1	H+?	660	1	RCT	680	1	RCT
601	2	H+?	621	1	RCT	641	1	RCT	661	1	RCT	681	1	RCT
602	2	H+?	622	1	RCT	642	1	RCT	662	1	RCT	682	1	RCT
603	1	RCT	623	0	H+?	643	1	H+?	663	1	RCT	683	1	RCT
604	1	RCT	624	0	H+?	644	1	H+?	664	1	RCT	684	1	RCT
605	0	RCT	625	0	H+?	645	1	RCT	665	1	H+?	685	2	RCT
606	0	RCT	626	0	H+?	646	1	RCT	666	1	H+?	686	2	RCT
607	1	RCT	627	0	H+?	647	0	H+?	667	2	RCT	687	1	RCT
608	1	RCT	628	0	H+?	648	0	H+?	668	2	RCT	688	1	RCT

sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima
689	1	H+?	709	1	RCT	729	1	AWDL AJ	749	1	I VILLEDARY	769	1	AOA 1
690	1	H+?	710	1	RCT	730	1	AWDL AJ	750	1	I VILLEDARY	770	1	AOA 1
691	1	RCT	711	1	CDG	731	1	AWDL AJ	751	1	AOA 1	771	1	AOA 1
692	1	RCT	712	1	CDG	732	1	AWDL AJ	752	1	AOA 1	772	1	AOA 1
693	1	H+?	713	1	AWDL AJ	733	1	CDG	753	1	I VILLEDARY	773	1	I VILLEDARY
694	1	H+?	714	1	AWDL AJ	734	1	CDG	754	1	I VILLEDARY	774	1	I VILLEDARY
695	1	H+?	715	1	H+?	735	1	AWDL AJ	755	1	AOA 1	775	1	AOA 1
696	1	H+?	716	1	H+?	736	1	AWDL AJ	756	1	AOA 1	776	1	AOA 1
697	1	H+?	717	1	CDG	737	1	-	757	1	I VILLEDARY	777	1	I VILLEDARY
698	1	H+?	718	1	CDG	738	1	-	758	1	I VILLEDARY	778	1	I VILLEDARY
699	1	H+?	719	1	H+?	739	1	AOA 1	759	1	I VILLEDARY	779	1	I VILLEDARY
700	1	H+?	720	1	H+?	740	1	AOA 1	760	1	I VILLEDARY	780	1	I VILLEDARY
701	1	H+?	721	1	CDG	741	1	AOA 1	761	1	I VILLEDARY	781	1	I VILLEDARY
702	1	H+?	722	1	CDG	742	1	AOA 1	762	1	I VILLEDARY	782	1	I VILLEDARY
703	1	RCT	723	1	AWDL AJ	743	1	AOA 1	763	1	AOA 1	783	1	I VILLEDARY
704	1	RCT	724	1	AWDL AJ	744	1	AOA 1	764	1	AOA 1	784	1	I VILLEDARY
705	1	RCT	725	1	CDG	745	1	I VILLEDARY	765	1	AOA 1	785	1	I VILLEDARY
706	1	RCT	726	1	CDG	746	1	I VILLEDARY	766	1	AOA 1	786	1	I VILLEDARY
707	1	AWDL AJ	727	1	CDG	747	1	AOA 1	767	1	AOA 1	787	1	AOA 1
708	1	AWDL AJ	728	1	CDG	748	1	AOA 1	768	1	AOA 1	788	1	AOA 1

sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima
789	1	AOA 1	809	1	I VILLEDARY	829	1	AOA 1	849	1	-	869	1	AWDL HG
790	1	AOA 1	810	1	I VILLEDARY	830	1	AOA 1	850	1	-	870	1	AWDL HG
791	1	I VILLEDARY	811	1	I VILLEDARY	831	1	I VILLEDARY	851	1	-	871	1	-
792	1	I VILLEDARY	812	1	I VILLEDARY	832	1	I VILLEDARY	852	1	-	872	1	-
793	1	I VILLEDARY	813	1	AOA 1	833	1	AOA 1	853	1	-	873	1	AWDL HG
794	1	I VILLEDARY	814	1	AOA 1	834	1	AOA 1	854	1	-	874	1	AWDL HG
795	1	I VILLEDARY	815	1	I VILLEDARY	835	1	?	855	1	AWDL HG	875	1	-
796	1	I VILLEDARY	816	1	I VILLEDARY	836	1	?	856	1	AWDL HG	876	1	-
797	1	I VILLEDARY	817	1	I VILLEDARY	837	1	?	857	1	AWDL HG	877	1	-
798	1	I VILLEDARY	818	1	I VILLEDARY	838	1	?	858	1	AWDL HG	878	1	-
799	1	AOA 1	819	1	AOA 1	839	1	RCT	859	0	AOA ?	879	1	-
800	1	AOA 1	820	1	AOA 1	840	1	RCT	860	0	AOA ?	880	1	-
801	1	AOA 1	821	1	I VILLEDARY	841	1	RCT	861	1	AWDL HG	881	1	AWDL HG
802	1	AOA 1	822	1	I VILLEDARY	842	1	RCT	862	1	AWDL HG	882	1	AWDL HG
803	1	AOA 1	823	1	AOA 1	843	2	AWDL HG	863	1	AWDL HG	883	0	AWDL HG
804	1	AOA 1	824	1	AOA 1	844	2	AWDL HG	864	1	AWDL HG	884	0	AWDL HG
805	1	AOA 1	825	1	I VILLEDARY	845	2	AWDL HG	865	1	-	885	1	AWDL HG
806	1	AOA 1	826	1	I VILLEDARY	846	2	AWDL HG	866	1	-	886	1	AWDL HG
807	1	I VILLEDARY	827	1	AOA 1	847	1	-	867	1	-	887	1	-
808	1	I VILLEDARY	828	1	AOA 1	848	1	-	868	1	-	888	1	-

sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima
889	1	AWDL HG	909	1	AWDL HG	929	1	AWDL HG	949	1	-	969	1	?
890	1	AWDL HG	910	1	AWDL HG	930	1	AWDL HG	950	1	-	970	1	?
891	2	-	911	1	AWDL HG	931	1	-	951	1	RCT	971	1	RCT
892	2	-	912	1	AWDL HG	932	1	-	952	1	RCT	972	1	RCT
893	1	AWDL HG	913	1	-	933	2	-	953	1	RCT	973	1	?
894	1	AWDL HG	914	1	-	934	2	-	954	1	RCT	974	1	?
895	1	AWDL HG	915	1	-	935	1	-	955	1	?	975	1	-
896	1	AWDL HG	916	1	-	936	1	-	956	1	?	976	1	-
897	1	-	917	1	AWDL HG	937	1	-	957	1	RCT	977	1	RCT
898	1	-	918	1	AWDL HG	938	1	-	958	1	RCT	978	1	RCT
899	1	-	919	1	AWDL HG	939	1	-	959	1	?	979	1	RCT
900	1	-	920	1	AWDL HG	940	1	-	960	1	?	980	1	RCT
901	1	-	921	1	AWDL HG	941	1	AWDL HG	961	1	RCT	981	1	RCT
902	1	-	922	1	AWDL HG	942	1	AWDL HG	962	1	RCT	982	1	RCT
903	1	-	923	1	AWDL HG	943	1	-	963	1	R?	983	1	-
904	1	-	924	1	AWDL HG	944	1	-	964	1	R?	984	1	-
905	1	AWDL HG	925	1	AWDL HG	945	0	AWDL HG	965	1	?	985	1	-
906	1	AWDL HG	926	1	AWDL HG	946	0	AWDL HG	966	1	?	986	1	-
907	1	AWDL HG	927	1	-	947	1	RCT	967	1	RCT	987	1	-
908	1	AWDL HG	928	1	-	948	1	RCT	968	1	RCT	988	1	-

sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima
989	1	RCT	1009	1	-	1029	1	?	1049	2	?	1069	2	-
990	1	RCT	1010	1	-	1030	1	?	1050	2	?	1070	2	-
991	1	RCT	1011	1	RCT	1031	1	RCT	1051	1	-	1071	2	AOA 2
992	1	RCT	1012	1	RCT	1032	1	RCT	1052	1	-	1072	2	AOA 2
993	1	?	1013	1	-	1033	1	?	1053	1	RCT	1073	2	AOA 2
994	1	?	1014	1	-	1034	1	?	1054	1	RCT	1074	2	AOA 2
995	1	RCT	1015	1	-	1035	1	RCT	1055	1	?	1075	2	AOA 2
996	1	RCT	1016	1	-	1036	1	RCT	1056	1	?	1076	2	AOA 2
997	1	RCT	1017	1	-	1037	1	RCT	1057	2	RCT	1077	2	AOA 2
998	1	RCT	1018	1	-	1038	1	RCT	1058	2	RCT	1078	2	AOA 2
999	1	RCT	1019	1	-	1039	1	?	1059	1	RCT	1079	2	AOA 2
1000	1	RCT	1020	1	-	1040	1	?	1060	1	RCT	1080	2	AOA 2
1001	1	-	1021	1	RCT	1041	1	RCT	1061	1	RCT	1081	2	-
1002	1	-	1022	1	RCT	1042	1	RCT	1062	1	RCT	1082	2	-
1003	1	RCT	1023	1	?	1043	1	-	1063	1	?	1083	2	-
1004	1	RCT	1024	1	?	1044	1	-	1064	1	?	1084	2	-
1005	1	RCT	1025	1	-	1045	2	RCT	1065	1	?	1085	2	-
1006	1	RCT	1026	1	-	1046	2	RCT	1066	1	?	1086	2	-
1007	1	?	1027	1	RCT	1047	1	RCT	1067	0	RCT	1087	2	-
1008	1	?	1028	1	RCT	1048	1	RCT	1068	0	RCT	1088	2	-

sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima
1089	1	-	1209	1	-	1229	1	-	1249	1	Foolscap	1269	1	AWDL AJ
1090	1	-	1210	1	-	1230	1	-	1250	1	Foolscap	1270	1	AWDL AJ
1091	1	AOA 2	1211	2	AOA 2	1231	2	-	1251	1	Foolscap	1271	1	CDG
1092	1	AOA 2	1212	2	AOA 2	1232	2	-	1252	1	Foolscap	1272	1	CDG
1093	2	-	1213	1	-	1233	2	AOA 2	1253	2	AWDL AJ	1273	1	CDG
1094	2	-	1214	1	-	1234	2	AOA 2	1254	2	AWDL AJ	1274	1	CDG
1095	1	AOA 2	1215	2	AOA 2	1235	1	AOA 2	1255	1	CDG	1275	1	CDG
1096	1	AOA 2	1216	2	AOA 2	1236	1	AOA 2	1256	1	CDG	1276	1	CDG
1097	1	-	1217	2	-	1237	2	AOA 2	1257	1	CDG	1277	1	CDG
1098	1	-	1218	2	-	1238	2	AOA 2	1258	1	CDG	1278	1	CDG
1099	2	AOA 2	1219	2	-	1239	2	AOA 2	1259	1	AWDL AJ	1279	1	AWDL AJ
1200	2	AOA 2	1220	2	-	1240	2	AOA 2	1260	1	AWDL AJ	1280	1	AWDL AJ
1201	1	AOA 2	1221	2	-	1241	1	-	1261	1	AWDL AJ	1281	1	AWDL AJ
1202	1	AOA 2	1222	2	-	1242	1	-	1262	1	AWDL AJ	1282	1	AWDL AJ
1203	1	AOA 2	1223	2	-	1243	1	-	1263	1	AWDL AJ	1283	1	CDG
1204	1	AOA 2	1224	2	-	1244	1	-	1264	1	AWDL AJ	1284	1	CDG
1205	2	-	1225	2	AOA 2	1245	1	-	1265	1	AWDL AJ	1285	1	CDG
1206	2	-	1226	2	AOA 2	1246	1	-	1266	1	AWDL AJ	1286	1	CDG
1207	2	-	1227	2	AOA 2	1247	1	Foolscap	1267	1	CDG	1287	1	CDG
1208	2	-	1228	2	AOA 2	1248	1	Foolscap	1268	1	CDG	1288	1	CDG

sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima
1289	1	CDG	1309	1	CDG	1329	1	AWDL AJ	1349	1	AWDL AJ	1369	1	AOA 2
1290	1	CDG	1310	1	CDG	1330	1	AWDL AJ	1350	1	AWDL AJ	1370	1	AOA 2
1291	1	CDG	1311	1	CDG	1331	1	AWDL AJ	1351	1	CDG	1371	1	-
1292	1	CDG	1312	1	CDG	1332	1	AWDL AJ	1352	1	CDG	1372	1	-
1293	1	CDG	1313	1	AWDL AJ	1333	2	AWDL AJ	1353	1	-	1373	1	AOA 2
1294	1	CDG	1314	1	AWDL AJ	1334	2	AWDL AJ	1354	1	-	1374	1	AOA 2
1295	1	AWDL AJ	1315	1	CDG	1335	1	CDG	1355	1	-	1375	1	AOA 2
1296	1	AWDL AJ	1316	1	CDG	1336	1	CDG	1356	1	-	1376	1	AOA 2
1297	1	CDG	1317	1	CDG	1337	1	AWDL AJ	1357	1	AOA 2	1377	1	-
1298	1	CDG	1318	1	CDG	1338	1	AWDL AJ	1358	1	AOA 2	1378	1	-
1299	1	AWDL AJ	1319	1	AWDL AJ	1339	1	AWDL AJ	1359	1	-	1379	1	-
1300	1	AWDL AJ	1320	1	AWDL AJ	1340	1	AWDL AJ	1360	1	-	1380	1	-
1301	1	AWDL AJ	1321	1	CDG	1341	1	CDG	1361	1	AOA 2	1381	1	-
1302	1	AWDL AJ	1322	1	CDG	1342	1	CDG	1362	1	AOA 2	1382	1	-
1303	1	AWDL AJ	1323	1	AWDL AJ	1343	1	AWDL AJ	1363	1	-	1383	1	-
1304	1	AWDL AJ	1324	1	AWDL AJ	1344	1	AWDL AJ	1364	1	-	1384	1	-
1305	1	AWDL AJ	1325	1	AWDL AJ	1345	1	CDG	1365	1	AOA 2	1385	1	AOA 2
1306	1	AWDL AJ	1326	1	AWDL AJ	1346	1	CDG	1366	1	AOA 2	1386	1	AOA 2
1307	1	AWDL AJ	1327	1	CDG	1347	1	CDG	1367	1	-	1387	1	AOA 2
1308	1	AWDL AJ	1328	1	CDG	1348	1	CDG	1368	1	-	1388	1	AOA 2

sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima
1389	1	-	1409	1	-	1429	1	AOA 2	1449	1	Foolscap	1469	1	Foolscap
1390	1	-	1410	1	-	1430	1	AOA 2	1450	1	Foolscap	1470	1	Foolscap
1391	1	-	1411	1	-	1431	1	AOA 2	1451	1	Foolscap	1471	1	-
1392	1	-	1412	1	-	1432	1	AOA 2	1452	1	Foolscap	1472	1	-
1393	1	AOA 2	1413	1	AOA 2	1433	1	-	1453	1	Foolscap	1473	1	Foolscap
1394	1	AOA 2	1414	1	AOA 2	1434	1	-	1454	1	Foolscap	1474	1	Foolscap
1395	1	AOA 2	1415	1	AOA 2	1435	1	-	1455	1	-	1475	1	-
1396	1	AOA 2	1416	1	AOA 2	1436	1	-	1456	1	-	1476	1	-
1397	1	AOA 2	1417	1	AOA 2	1437	1	-	1457	1	Foolscap	1477	1	Foolscap
1398	1	AOA 2	1418	1	AOA 2	1438	1	-	1458	1	Foolscap	1478	1	Foolscap
1399	1	AOA 2	1419	1	-	1439	1	Foolscap	1459	1	-	1479	1	Foolscap
1400	1	AOA 2	1420	1	-	1440	1	Foolscap	1460	1	-	1480	1	Foolscap
1401	1	-	1421	1	-	1441	1	-	1461	2	Foolscap	1481	1	Foolscap
1402	1	-	1422	1	-	1442	1	-	1462	2	Foolscap	1482	1	Foolscap
1403	1	AOA 2	1423	1	AOA 2	1443	1	Foolscap	1463	2	-	1483	1	Foolscap
1404	1	AOA 2	1424	1	AOA 2	1444	1	Foolscap	1464	2	-	1484	1	Foolscap
1405	1	AOA 2	1425	1	-	1445	1	-	1465	1	Foolscap	1485	1	Foolscap
1406	1	AOA 2	1426	1	-	1446	1	-	1466	1	Foolscap	1486	1	Foolscap
1407	1	-	1427	1	-	1447	1	Foolscap	1467	1	-	1487	1	-
1408	1	-	1428	1	-	1448	1	Foolscap	1468	1	-	1488	1	-

sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima
1489	1	Foolscap	1509	1	Maid of Dort	1529	1	CDG	1549	2	CDG	1569	1	Maid of Dort
1490	1	Foolscap	1510	1	Maid of Dort	1530	1	CDG	1550	2	CDG	1570	1	Maid of Dort
1491	1	-	1511	1	CDG	1531	1	Maid of Dort	1551	1	-	1571	1	Maid of Dort
1492	1	-	1512	1	CDG	1532	1	Maid of Dort	1558	1	-	1572	1	Maid of Dort
1493	1	-	1513	1	CDG	1533	1	CDG	1553	1	CDG	1573	1	CDG
1494	1	-	1514	1	CDG	1534	1	CDG	1554	1	CDG	1574	1	CDG
1495	1	-	1515	1	Maid of Dort	1535	1	CDG	1555	1	CDG	1575	1	Maid of Dort
1496	1	-	1516	1	Maid of Dort	1536	1	CDG	1556	1	CDG	1576	1	Maid of Dort
1497	1	-	1517	1	Maid of Dort	1537	1	Maid of Dort	1557	1	Maid of Dort	1577	1	CDG
1498	1	-	1518	1	Maid of Dort	1538	1	Maid of Dort	1558	1	Maid of Dort	1578	1	CDG
1499	1	Foolscap	1519	1	CDG	1539	1	CDG	1559	1	CDG	1579	1	Maid of Dort
1500	1	Foolscap	1520	1	CDG	1540	1	CDG	1560	1	CDG	1580	1	Maid of Dort
1501	1	-	1521	1	Maid of Dort	1541	1	Maid of Dort	1561	1	Maid of Dort	1581	1	CDG
1502	1	-	1522	1	Maid of Dort	1542	1	Maid of Dort	1562	1	Maid of Dort	1582	1	CDG
1503	2	Maid of Dort	1523	1	CDG	1543	1	Maid of Dort	1563	1	Maid of Dort	1583	1	Maid of Dort
1504	2	Maid of Dort	1524	1	CDG	1544	1	Maid of Dort	1564	1	Maid of Dort	1584	1	Maid of Dort
1505	2	Maid of Dort	1525	1	CDG	1545	1	CDG	1565	1	AOA 3	1585	2	CDG
1506	2	Maid of Dort	1526	1	CDG	1546	1	CDG	1566	1	AOA 3	1586	2	CDG
1507	2	CDG	1527	2	Maid of Dort	1547	2	Maid of Dort	1567	1	CDG	1587	1	CDG
1508	2	CDG	1528	2	Maid of Dort	1548	2	Maid of Dort	1568	1	CDG	1588	1	CDG

sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima
1589	1	Maid of Dort	1609	1	AOA 1	1629	1	AOA 1	1649	1	-	1669	1	-
1590	1	Maid of Dort	1610	1	AOA 1	1630	1	AOA 1	1650	1	-	1670	1	-
1591	1	Maid of Dort	1611	1	AOA 1	1631	1	I VILLEDARY	1651	1	-	1671	1	AWDL HG
1592	1	Maid of Dort	1612	1	AOA 1	1632	1	I VILLEDARY	1652	1	-	1672	1	AWDL HG
1593	1	Maid of Dort	1613	1	I VILLEDARY	1633	1	AOA 1	1653	1	AWDL HG	1673	1	AWDL HG
1594	1	Maid of Dort	1614	1	I VILLEDARY	1634	1	AOA 1	1654	1	AWDL HG	1674	1	AWDL HG
1595	1	Maid of Dort	1615	1	I VILLEDARY	1635	1	AOA 1	1655	1	-	1675	1	-
1596	1	Maid of Dort	1616	1	I VILLEDARY	1636	1	AOA 1	1656	1	-	1676	1	-
1597	1	Maid of Dort	1617	1	AOA 1	1637	1	I VILLEDARY	1657	1	AWDL HG	1677	1	AWDL HG
1598	1	Maid of Dort	1618	1	AOA 1	1638	1	I VILLEDARY	1658	1	AWDL HG	1678	1	AWDL HG
1599	1	CDG	1619	1	I VILLEDARY	1639	1	I VILLEDARY	1659	1	AWDL HG	1679	1	-
1600	1	CDG	1620	1	I VILLEDARY	1640	1	I VILLEDARY	1660	1	AWDL HG	1680	1	-
1601	1	CDG	1621	1	AOA 1	1641	1	I VILLEDARY	1661	1	-	1681	1	-
1602	1	CDG	1622	1	AOA 1	1642	1	I VILLEDARY	1662	1	-	1682	1	-
1603	1	CDG	1623	1	AOA 1	1643	1	-	1663	1	-	1683	1	AWDL HG
1604	1	CDG	1624	1	AOA 1	1644	1	-	1664	1	-	1684	1	AWDL HG
1605	1	CDG	1625	1	I VILLEDARY	1645	1	AWDL HG	1665	1	AWDL HG	1684	1	AWDL HG
1606	1	CDG	1626	1	I VILLEDARY	1646	1	AWDL HG	1666	1	AWDL HG	ei no	1	AWDL HG
1607	1	AOA 1	1627	1	I VILLEDARY	1647	1	AWDL HG	1667	1	-	1683	1	CDG
1608	1	AOA 1	1628	1	I VILLEDARY	1648	1	AWDL HG	1668	1	-	1684	1	CDG

sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima
1685	1	AWDL AJ	1705	1	CDG	1725	1	AWDL AJ	1745	1	-	1765	1	AOA 4
1686	1	AWDL AJ	1706	1	CDG	1726	1	AWDL AJ	1746	1	-	1766	1	AOA 4
1687	1	AWDL AJ	1707	1	CDG	1727	1	AOA 2	1747	2	-	1767	1	AOA 4
1688	1	AWDL AJ	1708	1	CDG	1728	1	AOA 2	1748	2	-	1768	1	AOA 4
1689	1	CDG	1709	1	AWDL AJ	1729	1	AOA 2	1749	2	-	1769	1	HD
1690	1	CDG	1710	1	AWDL AJ	1730	1	AOA 2	1750	2	-	1770	1	HD
1691	1	AWDL AJ	1711	1	CDG	1731	1	AOA 2	1751	2	-	1771	1	AOA 4
1692	1	AWDL AJ	1712	1	CDG	1732	1	AOA 2	1752	2	-	1772	1	AOA 4
1693	1	CDG	1713	1	AWDL AJ	1733	1	AOA 2	1753	2	-	1773	1	HD
1694	1	CDG	1714	1	AWDL AJ	1734	1	AOA 2	1754	2	-	1774	1	HD
1695	1	AWDL AJ	1715	1	CDG	1735	1	AOA 2	1755	2	-	1775	1	AOA 4
1696	1	AWDL AJ	1716	1	CDG	1736	1	AOA 2	1756	2	-	1776	1	AOA 4
1697	1	CDG	1717	1	AWDL AJ	1737	1	AOA 2	1757	2	-	1777	1	HD
1698	1	CDG	1718	1	AWDL AJ	1738	1	AOA 2	1758	2	-	1778	1	HD
1699	1	CDG	1719	1	CDG	1739	1	AOA 2	1759	1	HD	1779	1	AOA 4
1700	1	CDG	1720	1	CDG	1740	1	AOA 2	1760	1	HD	1780	1	AOA 4
1701	1	AWDL AJ	1721	1	AWDL AJ	1741	1	AOA 2	1761	1	AOA 4	1781	1	HD
1702	1	AWDL AJ	1722	1	AWDL AJ	1742	1	AOA 2	1762	1	AOA 4	1782	1	HD
1703	1	CDG	1723	1	AWDL AJ	1743	1	-	1763	1	HD	1783	1	AOA 4
1704	1	CDG	1724	1	AWDL AJ	1744	1	-	1764	1	HD	1784	1	AOA 4

sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima
1785	1	HD	1805	1	-	1825	1	-	1845	1	-	1865	1	AWDL AJ
1786	1	HD	1806	1	-	1826	1	-	1846	1	-	1866	1	AWDL AJ
1787	1	HD	1807	1	CDG	1827	1	Foolscap	1847	0	AOA 2	1867	1	AWDL AJ
1788	1	HD	1808	1	CDG	1828	1	Foolscap	1848	0	AOA 2	1868	1	AWDL AJ
1789	1	AOA 4	1809	1	CDG	1829	1	-	1849	1	-	1869	1	CDG
1790	1	AOA 4	1810	1	CDG	1830	1	-	1850	1	-	1870	1	CDG
1791	1	HD	1811	1	AOA BJ	1831	1	Foolscap	1851	1	-	1871	1	CDG
1792	1	HD	1812	1	AOA BJ	1832	1	Foolscap	1852	1	-	1872	1	CDG
1793	1	AOA 4	1813	1	AWDL PI	1833	1	-	1853	1	-	1873	1	AWDL AJ
1794	1	AOA 4	1814	1	AWDL PI	1834	1	-	1854	1	-	1874	1	AWDL AJ
1795	1	HD	1815	1	AOA 2	1835	1	Foolscap	1855	1	Foolscap	1875	1	AWDL AJ
1796	1	HD	1816	1	AOA 2	1836	1	Foolscap	1856	1	Foolscap	1876	1	AWDL AJ
1797	1	AOA 4	1817	1	-	1837	1	-	1857	1	Foolscap	1877	1	CDG
1798	1	AOA 4	1818	1	-	1838	1	-	1858	1	Foolscap	1878	1	CDG
1799	1	-	1819	1	AOA 2	1839	1	Foolscap	1859	1	Foolscap	1879	1	CDG
1800	1	-	1820	1	AOA 2	1840	1	Foolscap	1860	1	Foolscap	1880	1	CDG
1801	1	-	1821	1	AOA 2	1841	1	-	1861	0	joku?	1881	1	AOA 3
1802	1	-	1822	1	AOA 2	1842	1	-	1862	0	joku?	1882	1	AOA 3
1803	1	AOA 2	1823	1	AOA 2	1843	1	Foolscap	1863	1	-	1883	1	AWDL AJ
1804	1	AOA 2	1824	1	AOA 2	1844	1	Foolscap	1864	1	-	1884	1	AWDL AJ

sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima
1885	1	CDG	1905	1	AOA 2	1921	1	DI	1941	1	DI	1961	1	DI
1886	1	CDG	1906	1	AOA 2	1922	1	DI	1942	1	DI	1962	1	DI
1887	1	CDG	1907	1	AOA 2	1923	1	DI	1943	1	AOA AJ	1963	1	Maid of Dort
1888	1	CDG	1908	1	AOA 2	1924	1	DI	1944	1	AOA AJ	1964	1	Maid of Dort
1889	1	CDG	1909	1	AOA 2	1925	1	DI	1945	1	DI	1965	1	joku?
1890	1	CDG	1910	1	AOA 2	1926	1	DI	1946	1	DI	1966	1	joku?
1891	1	AWDL AJ	1911	1	-	1927	1	DI	1947	1	Maid of Dort	1967	1	DI
1892	1	AWDL AJ	1912	1	-	1928	1	DI	1948	1	Maid of Dort	1968	1	DI
1893	1	AWDL AJ	1913	1	joku?	1929	1	Maid of Dort	1949	1	DI	1969	1	DI
1894	1	AWDL AJ	1914	1	joku?	1930	1	Maid of Dort	1950	1	DI	1970	1	DI
1895	1	AWDL AJ	1915	1	joku?	1931	1	DI	1951	1	Maid of Dort	1971	1	DI
1896	1	AWDL AJ	1916	1	joku?	1932	1	DI	1952	1	Maid of Dort	1972	1	DI
1897	1	CDG	1917	1	joku?	1933	1	Maid of Dort	1953	1	Maid of Dort	1973	1	Maid of Dort
1898	1	CDG	1918	1	joku?	1934	1	Maid of Dort	1954	1	Maid of Dort	1974	1	Maid of Dort
1899	1	joku?	1919	1	AOA AJ	1935	1	Maid of Dort	1955	1	-	1975	1	DI
1900	1	joku?	1919	1	AOA AJ	1936	1	Maid of Dort	1956	1	-	1976	1	DI
1901	1	joku?	1919	1	AOA AJ	1937	1	Maid of Dort	1957	1	DI	1977	1	DI
1902	1	joku?	1919	1	AOA AJ	1938	1	Maid of Dort	1958	1	DI	1978	1	DI
1903	1	AOA 2	1919	1	Maid of Dort	1939	1	Maid of Dort	1959	1	Maid of Dort	1979	1	Maid of Dort
1904	1	AOA 2	1920	1	Maid of Dort	1940	1	Maid of Dort	1960	1	Maid of Dort	1980	1	Maid of Dort

sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima
1981	1	Maid of Dort	2001	1	DI	2021	1	Maid of Dort	2041	1	Maid of Dort	2061	1	AWDL AJ
1982	1	Maid of Dort	2002	1	DI	2022	1	Maid of Dort	2042	1	Maid of Dort	2062	1	AWDL AJ
1983	1	DI	2003	1	Maid of Dort	2023	1	Maid of Dort	2043	1	Maid of Dort	2063	1	AWDL AJ
1984	1	DI	2004	1	Maid of Dort	2024	1	Maid of Dort	2044	1	Maid of Dort	2064	1	AWDL AJ
1985	1	Maid of Dort	2005	1	Maid of Dort	2025	1	DI	2045	1	Maid of Dort	2065	1	AWDL AJ
1986	1	Maid of Dort	2006	1	Maid of Dort	2026	1	DI	2046	1	Maid of Dort	2066	1	AWDL AJ
1987	1	Maid of Dort	2007	1	DI	2027	1	Maid of Dort	2047	1	DI	2067	1	AWDL AJ
1988	1	Maid of Dort	2008	1	DI	2028	1	Maid of Dort	2048	1	DI	2068	1	AWDL AJ
1989	1	Maid of Dort	2009	1	DI	2029	1	DI	2049	1	DI	2069	1	AWDL AJ
1990	1	Maid of Dort	2010	1	DI	2030	1	DI	2050	1	DI	2070	1	AWDL AJ
1991	1	DI	2011	1	Maid of Dort	2031	1	DI	2051	1	Maid of Dort	2071	1	AWDL AJ
1992	1	DI	2012	1	Maid of Dort	2032	1	DI	2052	1	Maid of Dort	2072	1	AWDL AJ
1993	1	DI	2013	1	Maid of Dort	2033	1	DI	2053	1	Maid of Dort	2073	1	DI
1994	1	DI	2014	1	Maid of Dort	2034	1	DI	2054	1	Maid of Dort	2074	1	DI
1995	1	Maid of Dort	2015	1	Maid of Dort	2035	1	joku?	2055	1	DI	2075	1	AWDL AJ
1996	1	Maid of Dort	2016	1	Maid of Dort	2036	1	joku?	2056	1	DI	2076	1	AWDL AJ
1997	1	Maid of Dort	2017	1	AOA AJ	2037	1	DI	2057	1	DI	2077	1	DI
1998	1	Maid of Dort	2018	1	AOA AJ	2038	1	DI	2058	1	DI	2078	1	DI
1999	1	DI	2019	1	Maid of Dort	2039	1	DI	2059	1	DI	2079	1	DI
2000	1	DI	2020	1	Maid of Dort	2040	1	DI	2060	1	DI	2080	1	DI

sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima
2081	1	DI	2101	1	DI	2121	1	DI	2141	1	Maid of Dort	2161	1	DI
2082	1	DI	2102	1	DI	2122	1	DI	2142	1	Maid of Dort	2162	1	DI
2083	1	DI	2103	1	Maid of Dort	2123	1	Maid of Dort	2143	1	Maid of Dort	2163	1	Maid of Dort
2084	1	DI	2104	1	Maid of Dort	2124	1	Maid of Dort	2144	1	Maid of Dort	2164	1	Maid of Dort
2085	1	DI	2105	1	Maid of Dort	2125	1	Maid of Dort	2145	1	DI	2165	1	DI
2086	1	DI	2106	1	Maid of Dort	2126	1	Maid of Dort	2146	1	DI	2166	1	DI
2087	1	Maid of Dort	2107	1	Maid of Dort	2127	1	DI	2147	1	Maid of Dort	2167	1	Maid of Dort
2088	1	Maid of Dort	2108	1	Maid of Dort	2128	1	DI	2148	1	Maid of Dort	2168	1	Maid of Dort
2089	1	DI	2109	1	DI	2129	1	Maid of Dort	2149	1	DI	2169	1	DI
2090	1	DI	2110	1	DI	2130	1	Maid of Dort	2150	1	DI	2170	1	DI
2091	1	DI	2111	1	DI	2131	1	DI	2151	1	DI	2171	1	Maid of Dort
2092	1	DI	2112	1	DI	2132	1	DI	2152	1	DI	2172	1	Maid of Dort
2093	1	DI	2113	1	Maid of Dort	2133	1	Maid of Dort	2153	1	DI	2173	1	DI
2094	1	DI	2114	1	Maid of Dort	2134	1	Maid of Dort	2154	1	DI	2174	1	DI
2095	1	Maid of Dort	2115	1	DI	2135	1	DI	2155	1	DI	2175	1	Maid of Dort
2096	1	Maid of Dort	2116	1	DI	2136	1	DI	2156	1	DI	2176	1	Maid of Dort
2097	1	DI	2117	1	Maid of Dort	2137	1	Maid of Dort	2157	1	Maid of Dort	2177	1	DI
2098	1	DI	2118	1	Maid of Dort	2138	1	Maid of Dort	2158	1	Maid of Dort	2178	1	DI
2099	1	Maid of Dort	2119	1	DI	2139	1	Maid of Dort	2159	1	DI	2179	1	Maid of Dort
2100	1	Maid of Dort	2120	1	DI	2140	1	Maid of Dort	2160	1	DI	2180	1	Maid of Dort

sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima
2181	1	Maid of Dort	2201	1	Maid of Dort	2221	1	DI	2241	1	Maid of Dort	2261	1	DI
2182	1	Maid of Dort	2202	1	Maid of Dort	2222	1	DI	2242	1	Maid of Dort	2262	1	DI
2183	1	DI	2203	1	Maid of Dort	2223	1	DI	2243	1	DI	2263	1	Maid of Dort
2184	1	DI	2204	1	Maid of Dort	2224	1	DI	2244	1	DI	2264	1	Maid of Dort
2185	1	DI	2205	1	Maid of Dort	2225	1	DI	2245	1	DI	2265	1	Maid of Dort
2186	1	DI	2206	1	Maid of Dort	2226	1	DI	2246	1	DI	2266	1	Maid of Dort
2187	1	DI	2207	1	DI	2227	1	Maid of Dort	2247	1	DI	2267	1	DI
2188	1	DI	2208	1	DI	2228	1	Maid of Dort	2248	1	DI	2268	1	DI
2189	1	DI	2209	1	DI	2229	1	Maid of Dort	2249	1	DI	2269	1	DI
2190	1	DI	2210	1	DI	2230	1	Maid of Dort	2250	1	DI	2270	1	DI
2191	1	DI	2211	1	Maid of Dort	2231	0	Maid of Dort	2251	1	Maid of Dort	2271	1	Maid of Dort
2192	1	DI	2212	1	Maid of Dort	2232	0	Maid of Dort	2252	1	Maid of Dort	2272	1	Maid of Dort
2193	1	DI	2213	1	Maid of Dort	2233	1	DI	2253	1	DI	2273	1	DI
2194	1	DI	2214	1	Maid of Dort	2234	1	DI	2254	1	DI	2274	1	DI
2195	1	Maid of Dort	2215	1	Maid of Dort	2235	1	Maid of Dort	2255	1	DI	2275	1	DI
2196	1	Maid of Dort	2216	1	Maid of Dort	2236	1	Maid of Dort	2256	1	DI	2276	1	DI
2197	1	Maid of Dort	2217	1	DI	2237	1	Maid of Dort	2257	1	Maid of Dort	2277	1	Maid of Dort
2198	1	Maid of Dort	2218	1	DI	2238	1	Maid of Dort	2258	1	Maid of Dort	2278	1	Maid of Dort
2199	1	Maid of Dort	2219	1	Maid of Dort	2239	1	Maid of Dort	2259	1	Maid of Dort	2279	1	DI
2200	1	Maid of Dort	2220	1	Maid of Dort	2240	1	Maid of Dort	2260	1	Maid of Dort	2280	1	DI

sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima
2281	1	Maid of Dort	2301	1	Maid of Dort	2321	1	AOA AJ	2341	1	DI	2361	1	DI
2282	1	Maid of Dort	2302	1	Maid of Dort	2322	1	AOA AJ	2342	1	DI	2362	1	DI
2283	1	DI	2303	1	Maid of Dort	2323	1	DI	2343	1	DI	2363	1	DI
2284	1	DI	2304	1	Maid of Dort	2324	1	DI	2344	1	DI	2364	1	DI
2285	1	Maid of Dort	2305	1	Maid of Dort	2325	1	joku?	2345	1	DI	2365	1	DI
2286	1	Maid of Dort	2306	1	Maid of Dort	2326	1	joku?	2346	1	DI	2366	1	DI
2287	1	DI	2307	1	DI	2327	1	AOA AJ	2347	1	Maid of Dort	2367	1	PIEN
2288	1	DI	2308	1	DI	2328	1	AOA AJ	2348	1	Maid of Dort	2368	1	PIEN
2289	1	Maid of Dort	2309	2	Maid of Dort	2329	1	DI	2349	1	Maid of Dort	2369	1	PIEN
2290	1	Maid of Dort	2310	2	Maid of Dort	2330	1	DI	2350	1	Maid of Dort	2370	1	PIEN
2291	1	DI	2311	1	DI	2331	1	Maid of Dort	2351	1	Maid of Dort	2371	1	AOA ?
2292	1	DI	2312	1	DI	2332	1	Maid of Dort	2352	1	Maid of Dort	2372	1	AOA ?
2293	1	Maid of Dort	2313	1	Maid of Dort	2333	1	Maid of Dort	2353	1	Maid of Dort	2373	1	AOA ?
2294	1	Maid of Dort	2314	1	Maid of Dort	2334	1	Maid of Dort	2354	1	Maid of Dort	2374	1	AOA ?
2295	1	DI	2315	1	DI	2335	1	Maid of Dort	2355	1	Maid of Dort	2375	1	Maid of Dort
2296	1	DI	2316	1	DI	2336	1	Maid of Dort	2356	1	Maid of Dort	2376	1	Maid of Dort
2297	1	Maid of Dort	2317	1	DI	2337	1	Maid of Dort	2357	1	DI	2377	1	joku?
2298	1	Maid of Dort	2318	1	DI	2338	1	Maid of Dort	2358	1	DI	2378	1	joku?
2299	1	?	2319	1	DI	2339	1	DI	2359	1	Maid of Dort	2379	1	joku?
2300	1	?	2320	1	DI	2340	1	DI	2360	1	Maid of Dort	2380	1	joku?

sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima
2381	1	DI	2401	1	DI	2421	1	DI	2441	1	-	2461	1	joku?
2382	1	DI	2402	1	DI	2422	1	DI	2442	1	-	2462	1	joku?
2383	1	DI	2403	1	DI	2423	1	AOA ?	2443	1	Maid of Dort	2463	1	Maid of Dort
2384	1	DI	2404	1	DI	2424	1	AOA ?	2444	1	Maid of Dort	2464	1	Maid of Dort
2385	1	DI	2405	1	DI	2425	1	AOAAJ	2445	1	DI	2465	1	DI
2386	1	DI	2406	1	DI	2426	1	AOAAJ	2446	1	DI	2466	1	DI
2387	1	Maid of Dort	2407	1	Maid of Dort	2427	1	DI	2447	1	Maid of Dort	2467	1	Maid of Dort
2388	1	Maid of Dort	2408	1	Maid of Dort	2428	1	DI	2448	1	Maid of Dort	2468	1	Maid of Dort
2389	1	Maid of Dort	2409	1	Maid of Dort	2429	1	DI	2449	1	Maid of Dort	2469	1	DI
2390	1	Maid of Dort	2410	1	Maid of Dort	2430	1	DI	2450	1	Maid of Dort	2470	1	DI
2391	1	Maid of Dort	2411	1	DI	2431	1	Maid of Dort	2451	1	joku?	2471	1	DI
2392	1	Maid of Dort	2412	1	DI	2432	1	Maid of Dort	2452	1	joku?	2472	1	DI
2393	1	AOA ?	2413	1	DI	2433	1	DI	2453	1	joku?	2473	1	DI
2394	1	AOA ?	2414	1	DI	2434	1	DI	2454	1	joku?	2474	1	DI
2395	1	AOA ?	2415	1	Maid of Dort	2435	1	Foolscap	2455	1	Maid of Dort	2475	1	joku?
2396	1	AOA ?	2416	1	Maid of Dort	2436	1	Foolscap	2456	1	Maid of Dort	2476	1	joku?
2397	1	DI	2417	1	Maid of Dort	2437	1	joku?	2457	1	Maid of Dort	2477	1	AOA ?
2398	1	DI	2418	1	Maid of Dort	2438	1	joku?	2458	1	Maid of Dort	2478	1	AOA ?
2399	1	Maid of Dort	2419	1	Maid of Dort	2439	1	AOA ?	2459	1	Maid of Dort	2479	1	AOA ?
2400	1	Maid of Dort	2420	1	Maid of Dort	2440	1	AOA ?	2460	1	Maid of Dort	2480	1	AOA ?

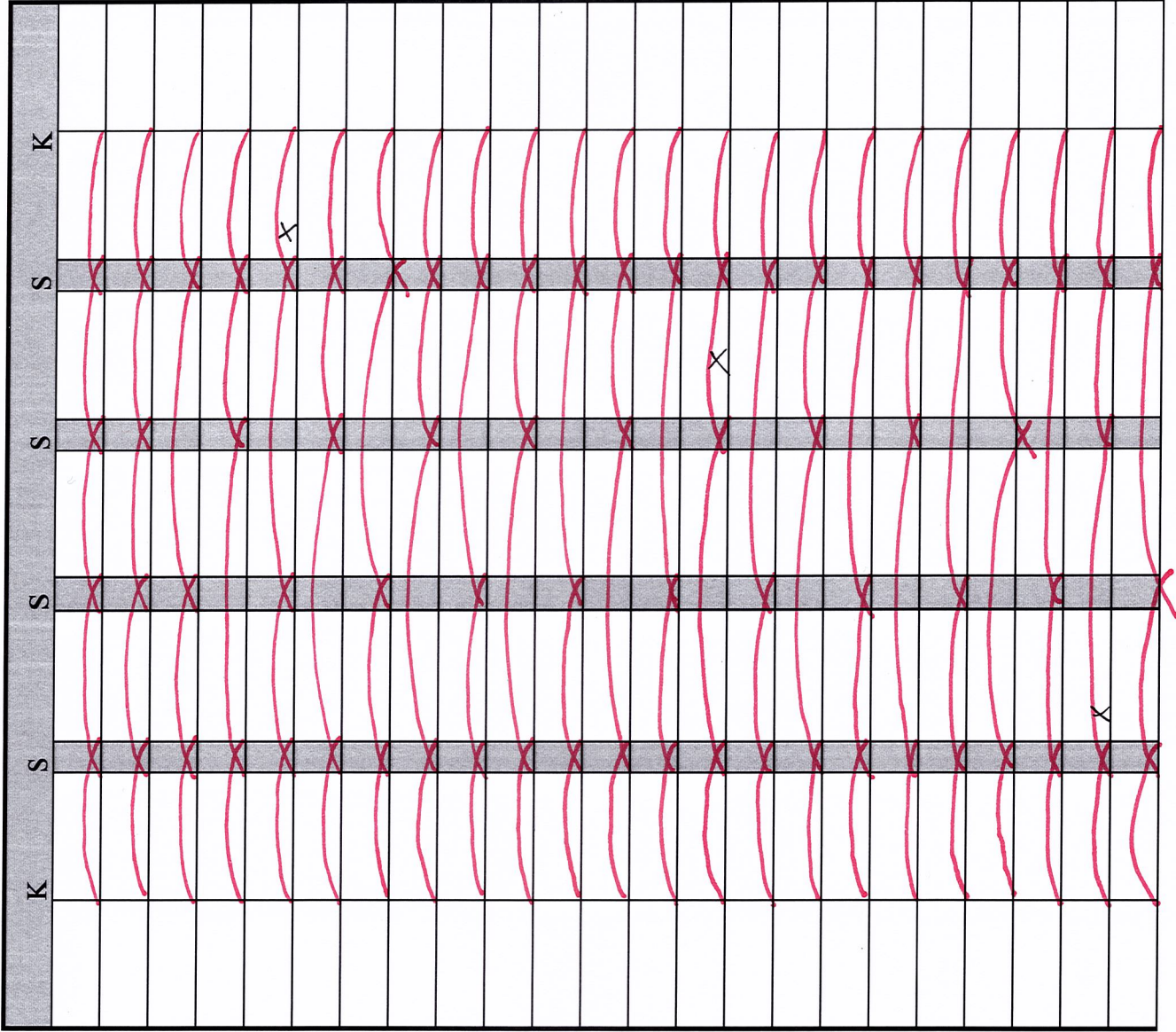
sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima	sivu	rgmv	vesileima			
2481	1	AOA ?	2501	1	joku?	2525	1	AOA AJ	2545	1	AOA AJ			
2482	1	AOA ?	2502-06	1	joku?	2526	1	AOA AJ	2546	1	AOA AJ			
2483	1	AOA AJ	2507	1	joku?	2527	1	joku?						
2484	1	AOA AJ	2508	1	joku?	2528	1	joku?						
2485	1	joku?	2509	1	joku?	2529	1	AOA AJ						
2486	1	joku?	2510	1	joku?	2530	1	AOA AJ						
2487	1	joku?	2511	1	-	2531	1	joku?						
2488	1	joku?	2512	1	-	2532	1	joku?						
2489	1	joku?	2513	1	joku?	2533	1	joku?						
2490	1	joku?	2514	1	joku?	2534	1	joku?						
2491	1	joku?	2515	1	AOA ?	2535	1	AOA AJ						
2492	1	joku?	2516	1	AOA ?	2536	1	AOA AJ						
2493	1	PIEN	2517	1	joku?	2537	1	joku?						
2494	1	PIEN	2518	1	joku?	2538	1	joku?						
2495	1	AOA AJ	2519	1	AOA AJ	2539	1	AOA AJ						
2496	1	AOA AJ	2520	1	AOA AJ	2540	1	AOA AJ						
2497	1	joku?	2521	1	AOA AJ	2541	1	AOA AJ						
2498	1	joku?	2522	1	AOA AJ	2542	1	AOA AJ						
2499	1	AOA ?	2523	1	AOA AJ	2543	1	joku?						
2500	1	AOA ?	2524	1	AOA AJ	2544	1	joku?						

	Vihreällä ja sinisellä merkitty vuoronperään vihkojen vaihtuminen	
	Keltaisella merkitty vihko jonka sisällä vihkoja	
Vesileima		Kpl
AWDL PI	Arms With Dutch Lion PI, kirjaimet PI kuvan alla	1
AWDL AJ	Arms With Dutch Lion AJ, kirjaimet AJ kuvan alla	169
AWDL HG	Arms With Dutch Lion HG, kirjaimet HG kuvan alla	37
Maid of Dort	Maid of Dort / Pro Patria	154
Foolscap	Foolscap	32
RCT	Renaissance couple toasting	74
AOA 1	Arms of Amsterdam	33
AOA 2	Arms of Amsterdam	56
AOA 3	Arms of Amsterdam	2
AOA 4	Arms of Amsterdam	10
AOA AJ	Arms of Amsterdam, kirjaimet AJ kuvan alla	33
AOA BJ	Arms of Amsterdam, kirjaimet BJ kuvan alla	1
AOA ?	Arms of Amsterdam, ei varma kuuluuko ylläoleviin	12
	Yhteensä 614	
	Kaikki yhteensä	1231

Viereisevesileima		Kpl
DI	Kirjaimet DI	136
CDG	Kirjaimet CDG	190
I VILLEDARY	Sana I VILLEDARY	33
HD	Kirjaimet HD	10
PIEN	Kirjaimet PIEN	3
H+?	Kirjain H ja jokin toinen kirjain	38
R?	Mahdollisesti kirjan R	1
Joku ?	Jokin pieni logo	45
	Yhteensä 456	
Muut		
?	Ei varmaa havaintoa	22
-	Ei vesileimaa	139
	Yhteensä 161	
Viereisvesileima ja Muut yhteensä		617

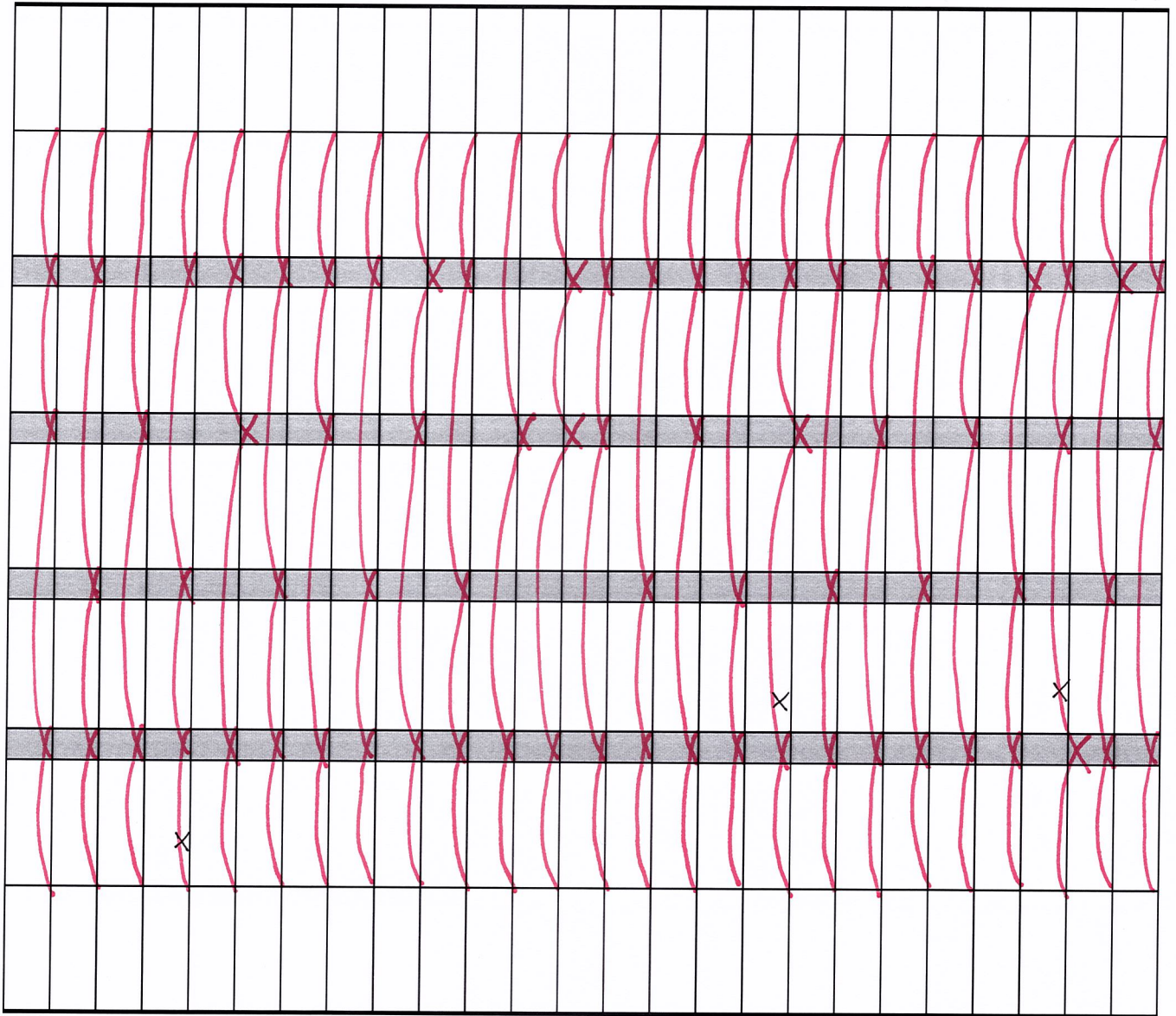
Etukansi

Vihko	Sivut	Nro	Arkit	Irto	Pe	Pa
1	1-20		5		2	1
2	21-40		5		1	1
3	41-54		3	1	1	1
4	55-74		5		1	1
5	75-100	2	6	1	1	1
6	101-124	3	6		1	1
7	125-148	4	6		1	1
8	149-172	5	6		1	1
9	173-196	6	6		1	1
10	197-220	7	6		1	1
11	221-248	8	7		1	1
12	249-272	9	6		1	1
13	273-296	10	6		1	1
14	297-320	11	6		1	1
15	321-344	12	6		1	1
16	345-368	13	6		2	1
17	369-392	14	6		2	1
18	393-416	15	6		2	1
19	417-440	16	6		2	1
20	441-464	17	6		2	1
21	465-488	18	6		2	1
22	489-508	19	5		2	1
23	509-532	20	6		1	1

Vihko	Sivut	Nro	Arkit	Irto	Pe	Pa
24	533-545	21	4		1	1
25	545 – ei nroa		2		2	0
26	545-574	1	7	1	2	2
27	575-602	2	7		2	2
28	603-630	3	7		2	2
29	631-654	1	6		2	2
30	655-678	2	6		2	2
31	679-704	3	6	1	4	3
32	705-720		4		2	1
33	721-738		4	1	2	0
34	739-762	1	6		2	1
35	763-786	2	6		1	1
36	787-810	3	6		2	0
37	811-834	4	6		2	1
38	835-842		2		2	2
39	843-868	1	6	1	1	1
40	869-892	2	6		2	2
41	893-916	3	6		2	1
42	917-938	4	5	1	1	1
43	939-946		2		1	1
44	947-970	1	6		2	2
45	971-994	2	6		2	2
46	995-1018	3	6		2	2
47	1019-1042	4	6		2	2
48	1043-1068	5	6	1	1	1
49	1069-1092		6		2	0

Vihko	Sivut	Nro	Arkit	Irto	Pe	Pa
50	1093-1216	2	6		2	1
51	1217-1240	3	6		4	1
52	1241-1252		3		3	1
53	1253-1284	1	8		2	0
54	1285-1308	2	6		2	2
55	1309-1332	3	6		3	1
56	1333-1352	4	5		2	2
57	1353-1376	1	6		2	2
58	1377-1400	2	6		2	1
59	1401-1424	3	6		1	1
60	1425-1432	4	2		2	2
61	1433-1452	1	5		2	2
62	1453-1472	2	5		2	2
63	1473-1502	1/3	7	1	2	2
64	1503-1526		6		1	1
65	1527-1550		6		2	2
66	1551-1566		4		2	2
67	1567-1590		6		2	2
68	1591-1606		4		1	1
69	1607-1642		9		2	2
70	1643-1666	1	6		2	2
71	1667- ei nroa	2	5		2	1
72	1683-1702		5		2	1
73	1703-1726		6		2	1
74	1727-1758		8		2	1

Vihko	Sivut	Nro	Arkit	Irto	Pe	Pa
75	1759-1798		3		2	2
76	1765-1788		6		0	0
77	1789-1792		1		0	0
78	1799-1822		6		2	2
79	1823-1826		1		1	1
80	1827-1846		5		3	3
81	1847-1862		4		1	1
82	1863-1882		5		2	1
83	1883-1898		4		1	1
84	1899-1919		6		1	1
85	1919-1942		6		2	1
86	1943-1966	1	6		1	1
87	1967-1990	2	6		2	1
88	1991-2014	3	6		2	1
89	2015-2038	4	6		2	0
90	2039-2062	5	6		1	0
91	2063-2086	6	6		2	0
92	2087-2110	7	6		2	1
93	2111-2134	8	6		2	0
94	2135-2158	9	6		2	0
95	2159-2182	10	4		2	1
96	2167-2174	11	2		0	0
97	2183-2206	12	6		2	1
98	2207-2230	13	6		1	0
99	2231-2254	14	6		2	0
100	2255-2278	15	6		1	1

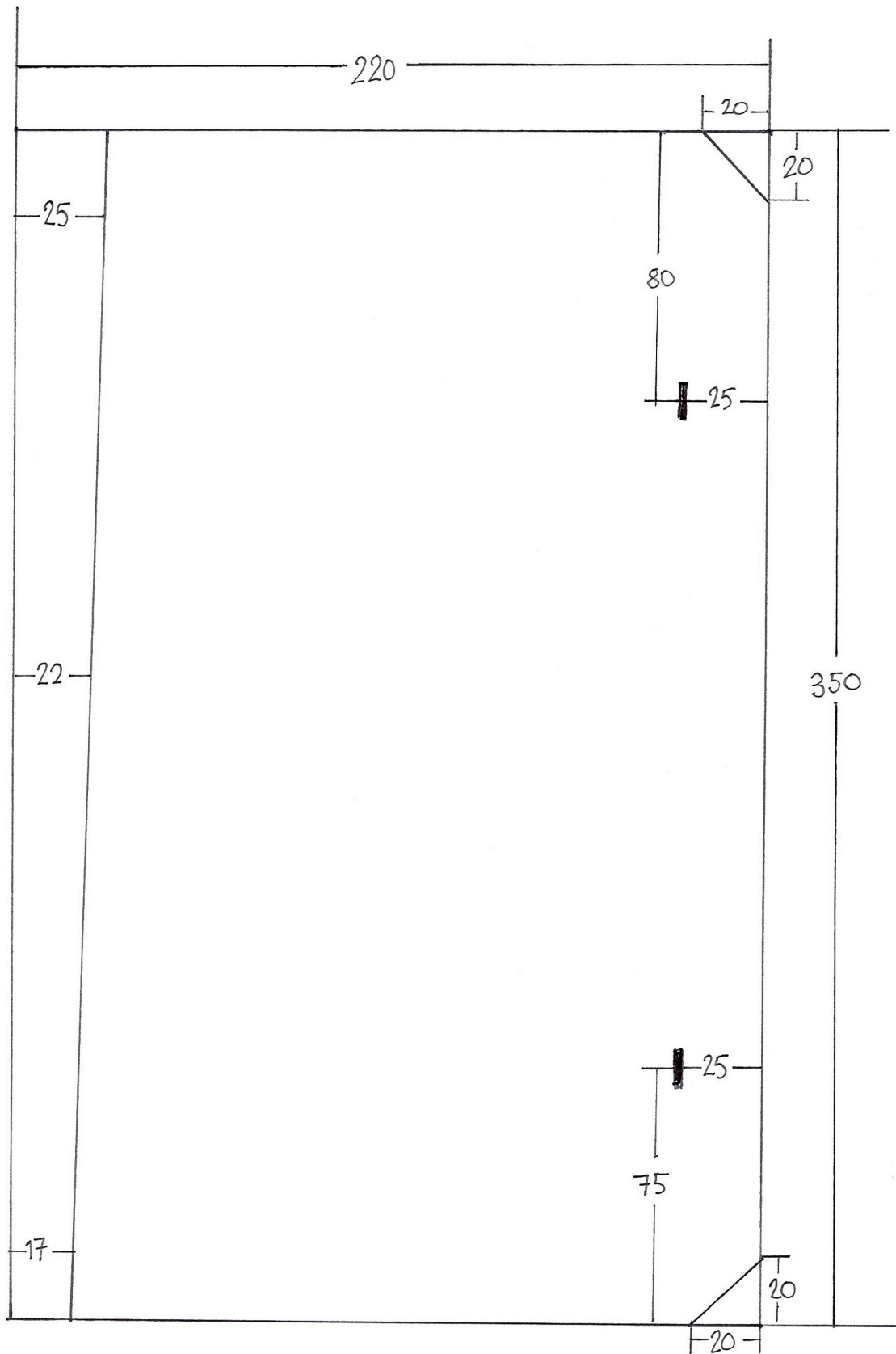
Vihko	Sivut	Nro	Arkit	Irto	Pe	Pa
101	2279-2298	16	5		1	0
102	2299-2322	17	6		1	0
103	2323-2350	18	7		4	1
104	2351-2366	19	4		1	0
105	2367-2374		2		1	0
106	2375-2398	1	6		2	1
107	2399-2422	2	6		1	1
108	2423-2454	3	8		1	1
109	2455-2474	4	5		1	1
110	2475-2494	5	5		1	0
111	2495-2502-6		2		1	0
112	2507-2526		5		1	1
113	2527-2546		5		1	0

yht. 611 9 186 120

Aloitus K S S S S S S S S S S S S S S S S S K

Takakansi

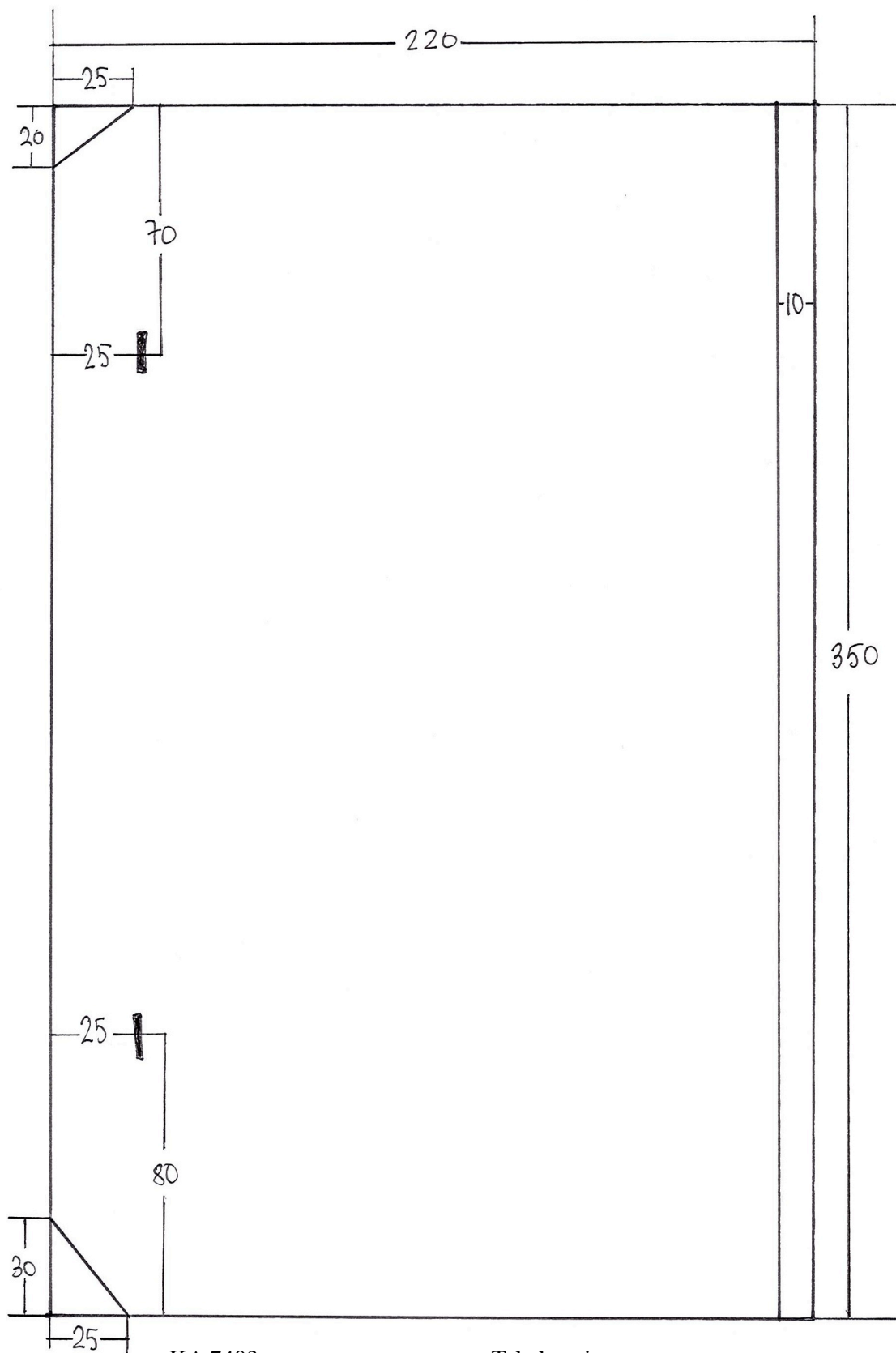
- Vihko Numerojärjestyksessä etukannesta laskien
- Sivut Vihkon ensimmäinen ja viimeinen sivunumero
- Nro Vihkon alareunassa esiintynyt numero
- Arkit Vihkon sisältämien foliokokkoisten arkkien määrä
- Irto Puolikas arkki, joka liitetty vihkoon joko liimaamalla tai kynnellä
Useampia vihkoja yhden vihkon välissä
- Pe Konservointitoimenpiteinä pestyjen arkkien määrä / vihko
- Pe Konservointitoimenpiteinä paikattujen arkkien määrä / vihko
- Ommellangan kulku vihkojen välissä x Ommellangan jatkosolmu
- K Vihkot yhdistävä ketjuommel S Sidontatukinyöri

KA 7403
1736697.KA

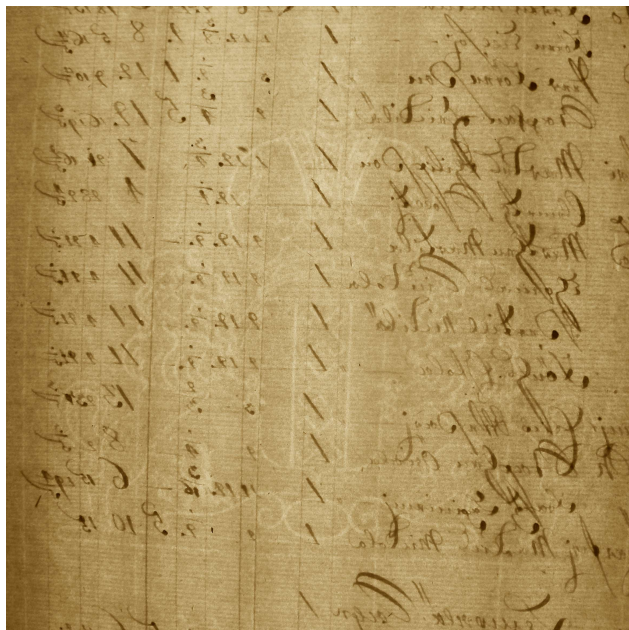
Etukansi

Mitat millimetreinä

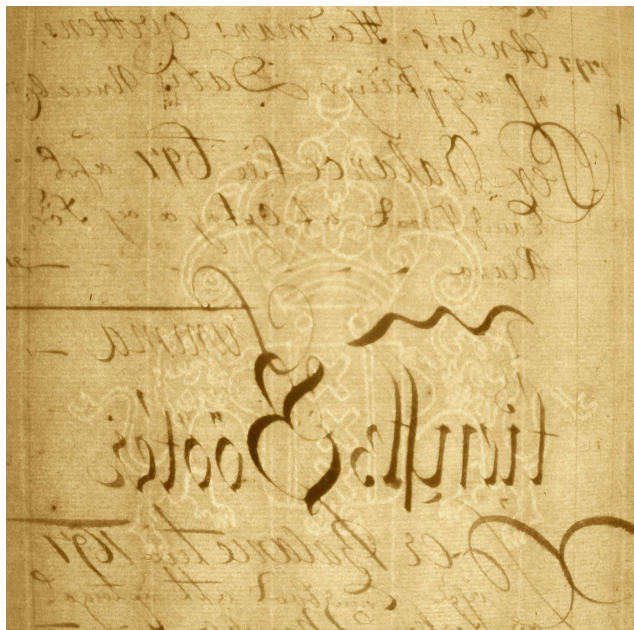

KA 7403
1736697.KA
Mitat millimetreinä

Takakansi

Arms of Amsterdam AOA 2

Arms of Amsterdam AOA 4

Arms of Amsterdam AOA AJ

Arms With Dutch Lion AWDL AJ

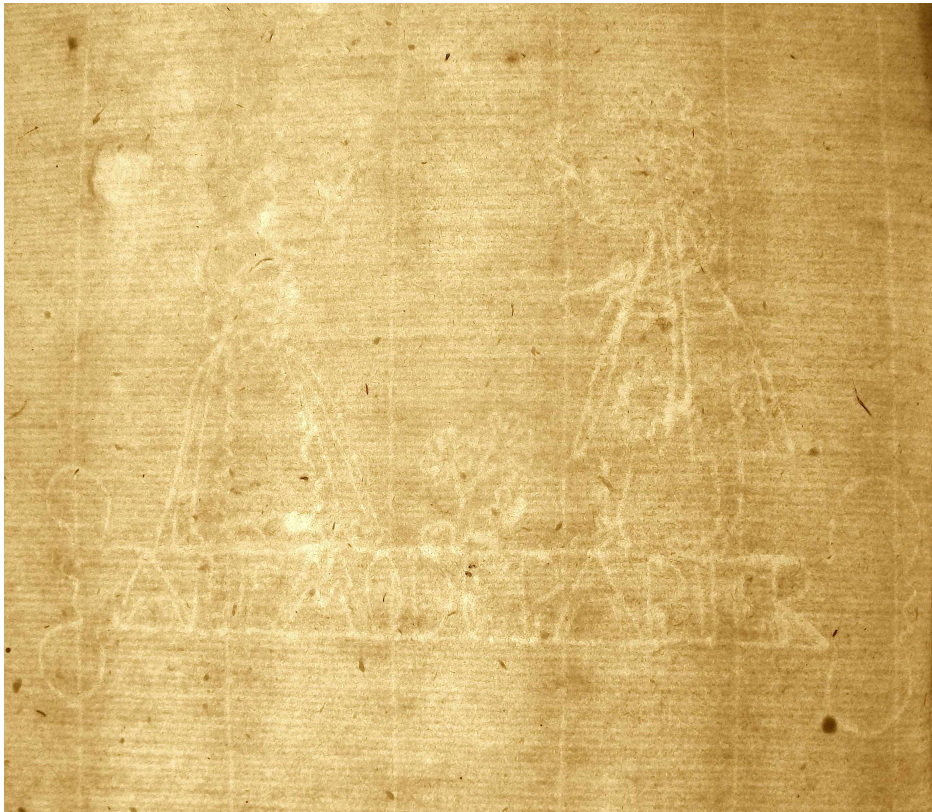
Arms With Dutch Lion AWDL HG

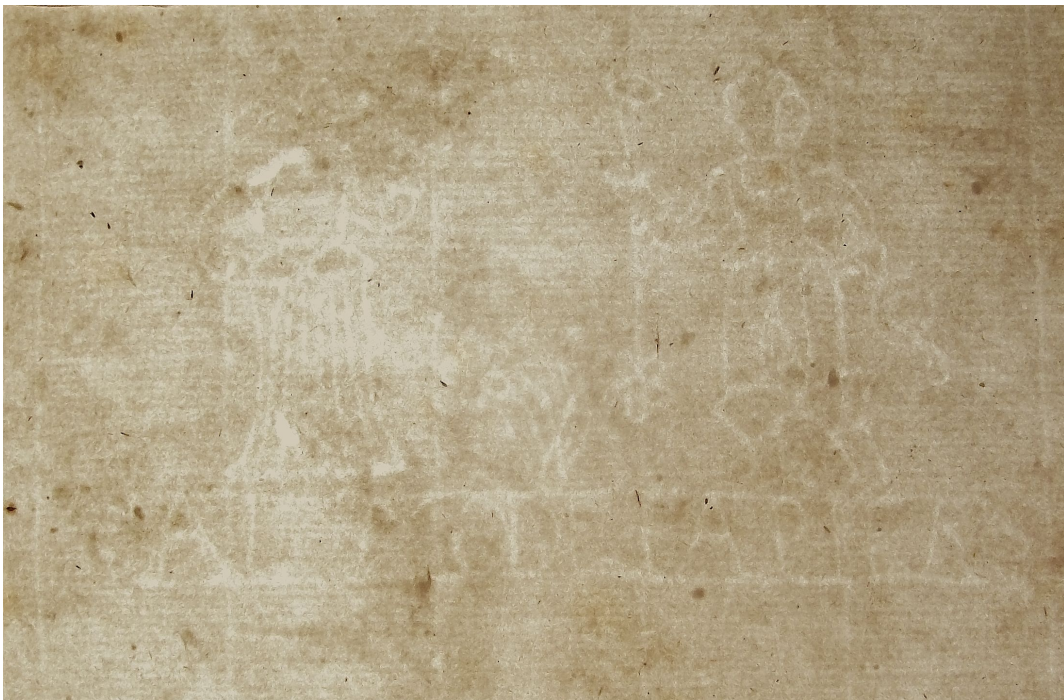
Foolscap

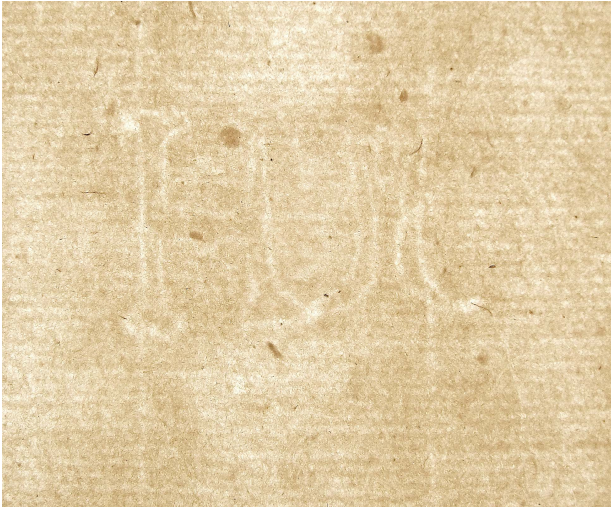
Maid of Dort

Renaissance Couple Toasting RCT

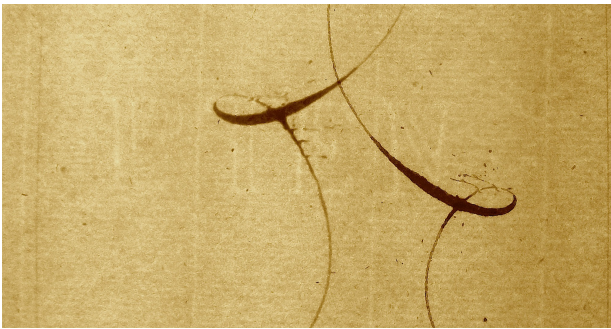
Renaissance Couple Toasting RCT

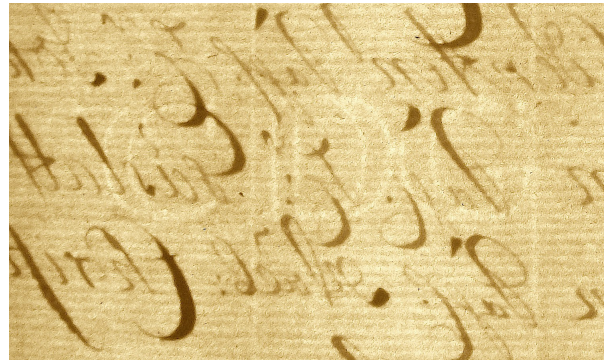
H

Kuvio

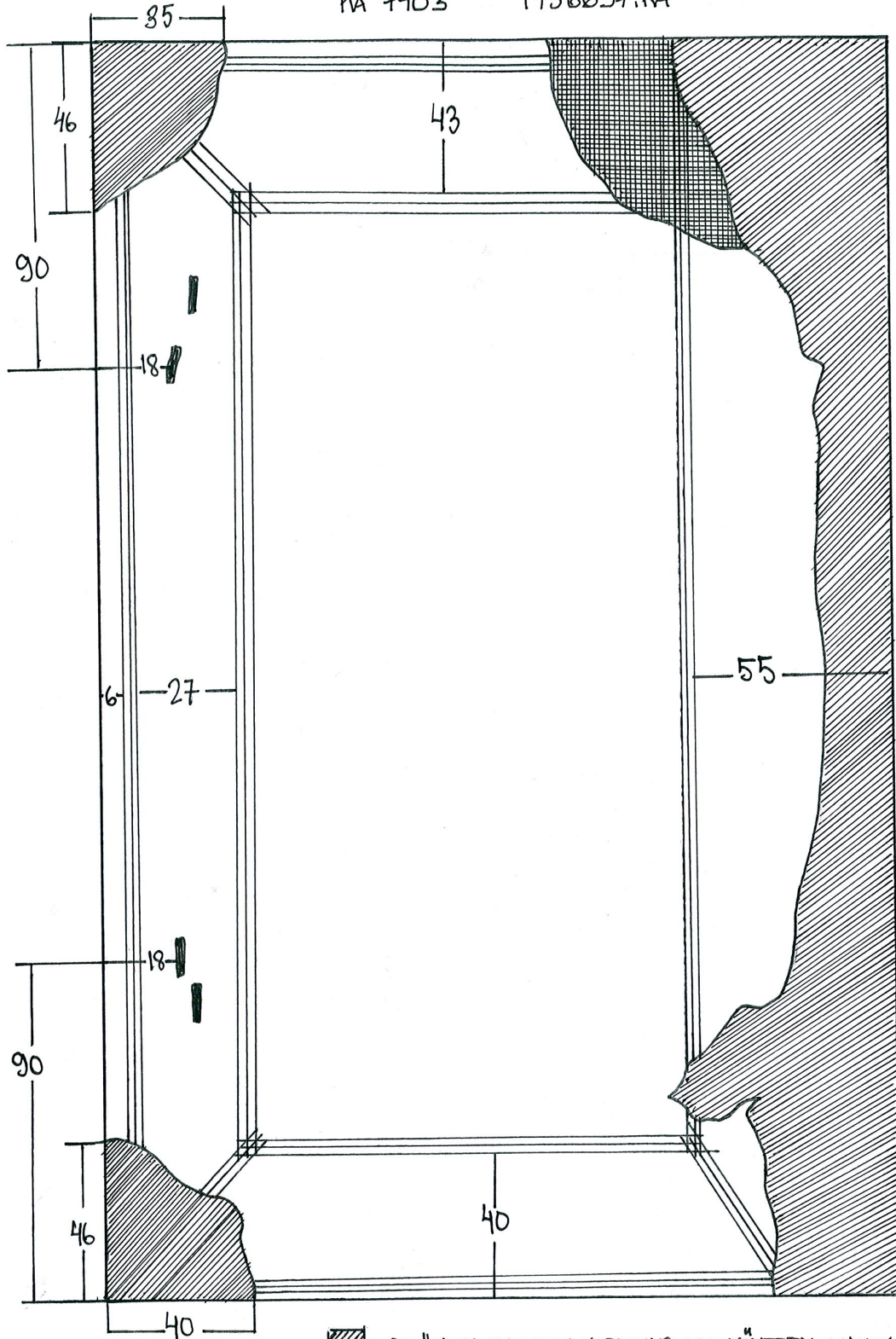

Kirjaimet PIEN

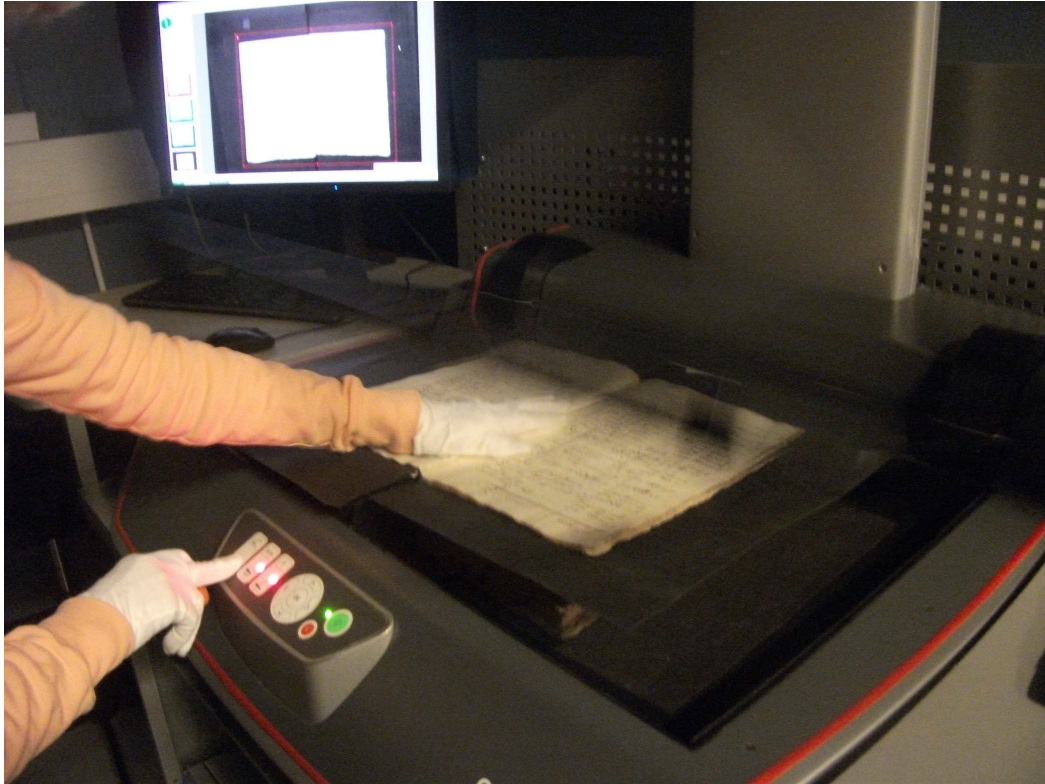

Kirjaimet CDG

TAKAKANSI YLIVETOPAPERIN ALTA
KA 7403 1736697.KA

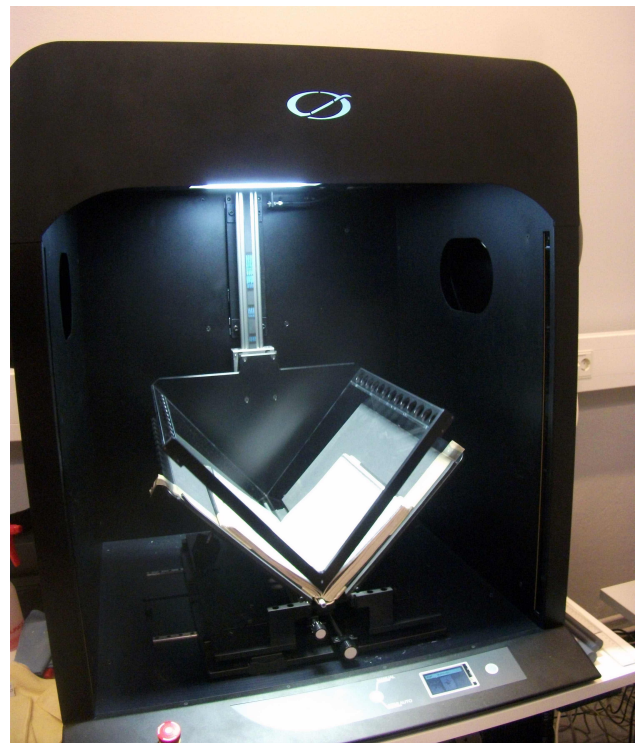
- SELÄN JA KULMIEN KORJAUKSESSA KÄYTETTY NAHKA
 - ALKUPERÄISTÄ KANSINAHKAA PUUTTUU
- MITAT MILLIMETREINÄ

Tasoskanneri max. 150 mm paksuille sidoksille

Mastoskanneri max. 500 mm paksuille sidoksille

V-mallinen skanneri max. 150 mm paksuille sidoksille

Konservoinnin dokumentoinnin tietokanta - Raportti

Kohteen tiedot

Numero	54169
Arkistonmuodostajan nimi	Läänintilit
Arkiston nimi	Turun ja Porin läänin tilejä
Sarjan nimi	Asiakirjat
Arkistoyksikön nimi	7403 Läänintilikirja (1736697.KA)
Omistaja	KA
Kohde	sidos
Mitat	350x220x260 mm
Makasiini	EI VALITTUNA
Konservoinnin pvm	15.12.2013-15.04.2014
Mitat, mm	350x220x260
Huomioita	Sidokselle tehdyt toimenpiteet on tehty paperikonservoinnin opinnäytetyönä 2104 Metropolia AMK, Jiri Oliver Taleva.

Käyttörajoitus- ja säilytysuositukset

Vaakasäilytys ja käyttö ainoastaan konservoinnin tutkimuksiin.

Kohteen kuvaus

100 Kirjoituspohja

102 käsintehty paperi

200 Sidostyyppi

213 naruille nidottu

220 puolinahka

300 Sidoksen kansi

302 pahvi

306 liisterikuvioitu paperi

400 Merkintäaineet

401 rautagallusmuste, hist.

409 kuivamustekynä

700 Aiempi käsittely (toimenpide)

Sidos on aikaisemmin ollut kokonahkasidos, johon on myöhemmin tehty uusi selkä ja kulmat nahasta ja lisätty ylivetopaperit ja uudet suljinnauhat.

Vauriot

Vauriolaji	Ennen konservointia	Konservoinnin jälkeen
100 Biologiset vauriot	1	0
101 tuhoeläin	1	0

200 Kosteus- ja vesivauriot	2	2
201 kosteusraja	2	2
300 Merkintäainevauriot	2	2
301 rautagallusmustesyöpymä	2	2
302 merkintäaine levinnyt	1	1
303 merkintäaineen haalistuma	1	1
304 merkintäaineen siirtymä	1	1
400 Paperin happamoituminen, kellastuminen, lika, tahra	1	1
401 kellastunut	1	1
403 lika	1	1
500 Mekaaniset vauriot	2	2
502 vanhat paikkaukset/aiempi konservointi	1	1
503 repeämä	1	1
505 puuttuva pala	1	1
506 haurastunut	1	1
507 taittuma	1	1
509 säilytysvaurio	2	2
600 Sidosvauriot	3	3
602 kansivaurio	2	2
603 kulmavaurio	1	1
604 selkä rikki	1	1
612 taive rikki	3	3
700 Muu vaurio		

Konservointitoimenpiteet

Toimenpide	Koodi	Arkit	Sidokset	Kartat	Kpl	Työaika
101 numeroinnin tarkastus	*	1231	1	0	0	0.00
104 kuivapuhdistus	A *	1231	1	0	0	0.00
104 kuivapuhdistus	B *	1231	1	0	0	5.00
113 pesu	B	381	1	0	0	13.50
125 paikkaus	A	240	1	0	0	0.00
131 suoristaminen		612	1	0	0	11.75
133 viimeistely		1231	1	0	0	5.00
202 purkaminen kokonaan		1231	1	0	0	16.00
203 arkkien yhdistäminen		9	1	0	0	0.00
302 kotelo		1231	1	0	3	0.00
400 DOKUMENTOINTI		0			1	1.00
602 Kuntokartoitus		1231	1	0	0	0.00
607 Paperitutkimus		1231	1	0	0	12.50
Max.		1231	1	0	3	Yht. 64.75

*) esivalmistelu

Konservointimateriaalit

5 g japaninpaperi ja vehnätärkkelysliisteri

Muut toimenpiteet

104 Kuivapuhdistus A ja B yhteensä 5.0 125, 203 ja 131 yhteensä 11.75 101, 602 mekaaniset ja rautagallusmustevauriot ja 607 vesileimojen dokumentointi yhteensä 12.50